

Helsingin kaupungintalo

2020

Rakennushistoriaselvitys

Helsinki

ARK — BYROO

Tilaja: Helsingin kaupunki

Ohjausryhmä:

Reetta Amper, kaupunkiympäristön toimiala

Mervi Alaluusua, Kaupunginkanslia

/

Konsultti: Arkkitehtitoimisto Ark—byroo oy, Kustaankatu 3, 00500 Helsinki,
info@arkbyroo.fi, www.arkbyroo.fi, +358 50 574 8710

/

Työryhmä:

Marianna Heikinheimo, TkT, arkkitehti SAFA

Olli Nieminen, TkK, arkkitehtiopiskelija

Mirjami Vihma, arkkitehti SAFA

Tarina Tommiska, graafinen suunnittelija

Sami Heikinheimo, valokuvaus

/

Etukannen kuva: Kaupungintalon aulan juhlaporras rakennuksen valmistumisen aikoihin.
Risto Kamunen, MFA.

/

Suoritusajankohta: Huhti–syyskuu 2020.

Työ on luovutettu 30.9.2020

/

ISBN:

978-952-7417-08-9 (PDF)

978-952-7417-13-3 (painettu)

/

© Arkkitehtitoimisto Ark—byroo

Asiasanat: Helsinki, kaupungintalo, Seurahuone, modernismi, empire, Aarno Ruusuvuori, Anitra
Lucander, Carl Ludvig Engel, saneeraus, restaurointi, 1960-luku, 1970-luku, Pohjoisesplanadi
Yhdyspankki, 1800-luku, 1900-luku, 1910-luku, 1960-luku

Sisällys

1. JOHDANTO	4
1.1 Kohde	4
1.2 Tehtävä	6
1.3 Perustiedot	8
2. HOTELLI SEURAHUONE	10
2.1 Leijona-korttelin rakentuminen	10
2.2 Hotelli Seurahuone 1828–1913	11
2.3 Suunnitteluratkaisu 1828	14
3. SEURAHUONEESTA KAUPUNGINTALOKSI	17
3.1 Arkkitehtuurikilpailu 1913	17
3.2 Kaupungintalo ennen 1960-lukua	21
3.3 Arkkitehtuurikilpailu 1960	22
4. HELSINGIN MODERNI KAUPUNGINTALO	25
4.1 Julkisesta rakentamisesta 1960-luvulla	25
4.2 Arkkitehti Aarno Ruusuvuori	26
4.3 Taiteilija Anitra Lucander	28
4.4 Suomalaiset kaupungintalot 1960-luvulla	29
4.5 Kaupungintalon rakentaminen	32
4.6 Suunnitteluratkaisu, 1. vaihe	34
4.7 Suunnitteluratkaisu, 2. vaihe	47

5. MUUTOKSET JA KÄYTTÖ 1970–2020	54
5.1 Perusparannus 1990-luvun lopulla	54
5.2 Muutokset 2000-luvulla	55
6. NYKYTILA	56
6.1 Sisätilat	56
6.2 Ulkotilat	119
7. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	128
LÄHTEET	130
JULKISIVUMUUTOKSET	132
RAKENNUSLUVAT	134

1. Johdanto

↓ Helsingin kaupungintalo valokuvattuna Eteläesplanadin suunnalta vuonna 1981. Teuvo Kanerva, MV.

1.1 Kohde

Helsingin kaupungintalo sijoittuu kaupungin vanhan empirekeskustan ytimeen. Kaupungintalon hallitsemmaa Leijona-korttelia rajaavat pohjoisessa Senaattori ja etelässä Kauppatori. Kaupungintalo on Kauppatorin puolisine koko korttelin levyisine empirejulkisivuineen historiallisen alueen kaupunkikuvallisia kiinnekohtia niin arkkitehtuuriltaan kuin käyttöhistorialtaan.

Kaupungintalon historia voidaan jakaa kahteen vaiheeseen sekä arkkitehtuurin että käytön osalta. Alun perin vuonna 1833 valmistuneen empiretalon piirsi Carl Ludvig Engel Helsingin ensimmäiseksi hotelliksi ja juhlatilaksi. Hotelli Seurahuone vaihtuvine omistajineen toimi ja laajeni rakennuksen puitteissa aina 1910-luvulle saakka. Vuonna 1913 rakennus siirtyi ilman merkittäviä muutostöitä hotellilta Helsingin kaupungin käyttöön, ensin rahatoimikamariksi ja

vuonna 1932 varsinaiseksi kaupungintaloksi. Kaupunki oli ostanut kiinteistön jo vuosisadan alussa. Hotellikäyttöön suunnitellut tilat osoittautuivat kaupunginhallinnon käyttöön hankaliksi, ja kun vuonna 1913 järjestetty ensimmäinen arkkitehtuurikilpailu ei tuottanut haluttua tulosta, ratkesi uuden kaupungintalon toteutuminen vasta 1960-luvun alussa uuden arkkitehtuurikilpailun myötä. Arkkitehtuurin osalta rakennuksen toinen vaihe alkoi 1960-luvulla, jolloin kilpailun voittaneen arkkitehti Aarno Ruusuvuoren suunnitelmien saneeraustöiden toteuttaminen aloitettiin.

Aikansa näkyvimpiin suomalaisarkkitehteihin kuuluneen Aarno Ruusuvuoren muutos suunnitelmassa vanhan julkisivun taakse ja juhlasalin ympärille rakennettiin käytännössä täysin moderni uudisrakennus. Muutoshanke oli koko maan mittakaavassa poikkeuksellinen niin rakennusteknisesti, kustannus-

↑ Vastavalmistuneen Helsingin modernin kaupungintalon aulatilaa valokuvattuna vuonna 1972. Simo Rista, HKM.

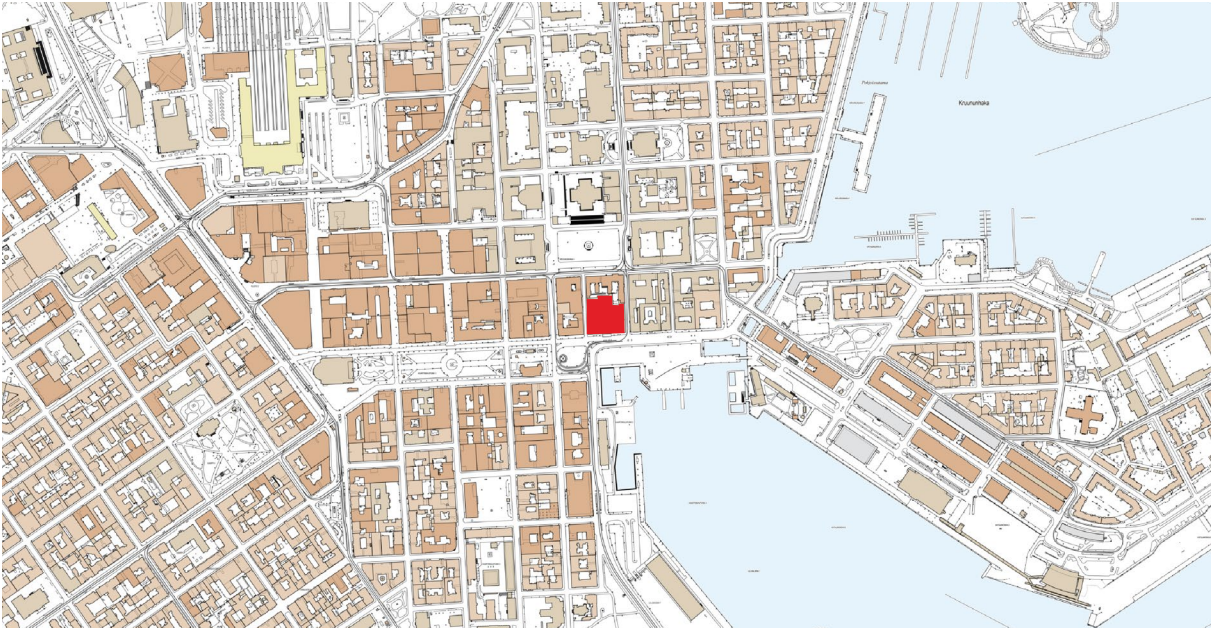
tensa puolesta kuin arkkitehtuurinsa kokonaisvaltaisen otteen tasolla. Kahdessa vaiheessa toteutettu kaupungintalohanke saatiin lopulliseen päätökseensä vasta 1980-luvun loppuvuosina. Suunnitelman ensimmäinen, 1970-luvun alussa valmistunut vaihe sai osakseen poikkeuksellisen kovaa kritiikkiä, mikä johti kaupungin päättäjien epäröintiin ja toisen vaiheen toteutuksen viivästymiseen. Kritiikki kohdistui lähinnä rakennussuojelullisiin ja taloudellisiin näkökohtiin. Toisaalta hienostuneesti detaljoitu rakennus herätti kiinnostusta myös ulkomaisessa lehdistössä. Nykyisin kaupungintalon toiminnot kattavat koko Leijona-korttelin, joskin pohjakerroksiin on korttelin pohjoispuolella sijoitettu myös kaupunkikeskustaa palvelevaa liiketoimintaa.

Leijona-kortteli ympäristöineen lukeutuu Helsingin vanhimpaan empirekeskustaan. Lähes pohjois-eteläsuuntaista, suorakaiteen muotoista korttelia rajaa pohjoisessa Senaatintori, etelässä Kauppatori, lännessä Sofiankatu ja idässä Katariinankatu. Korttelin eri

osia kuuluu peräti kolmeen Museoviraston määrittelemään valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY): Senaatintori ympäristöineen, Helsingin Aleksanterinkatu sekä Helsingin kauppatori rajaavine rakennuksineen. Kaikki korttelin rakennukset on suojeltu asemakaavassa lukuun ottamatta 1988 valmistuneita korttelin pohjoisen keski-osan rakennusosia. Korttelin etelälaitaa hallitsevalla ja nykyisen kaupungintalon julkisivuna toimivalla Hotelli Seurahuoneen fasadilla on oma kulttuurihistoriallinen merkityksensä kaupunkikuvassa Helsingin ensimmäisenä hotellina ja juhlasalina, joka palveli pääkaupungin seuralämää 1800-luvun alkupuolelta 1910-luvulle saakka. Korttelin pohjoispuolen kauppiastalot puolestaan lukeutuvat Helsingin vanhimpiin kivrakennuksiin ja muodostavat osan Senaatintorin etelälaidasta. Kaupungin hallintoelinten toimitiloja on Seurahuoneen talossa sijainnut jo yli sata vuotta, aina hotellin siirryttyä muualle vuonna 1913.

1.2 Tehtävä

↓ Kaupungintalo korostettuna punaisella Helsingin ydinkeskustan kartalla. HKP.

Tämä rakennushistoriaselvitys koskee Aarno Ruusuvooren suunnittelemaa, kahdessa vaiheessa vuosina 1970 ja 1988 valmistunutta Helsingin kaupungintaloa. Korttelin eteläinen, Pohjoisesplanadin puoleinen osa valmistui ensimmäisessä rakennusvaiheessa ja korttelin keskelle sijoittuvat kaupunginvaltuuston kokoustilat toisessa rakennusvaiheessa. Moderni rakennus on toteutettu Carl Ludvig Engelin suunnitteleman Hotelli Seurahuoneen 1833 valmistuneen julkisivun taakse. Rakennuksen sisäosassa on säilytetty fragmenttina pääosin 1880-luvun asussa oleva Hotelli Seurahuoneen juhlasali. Aleksanterinkatua reunustavat, osittain kaupungin hallinnon käytössä olevat vanhat kauppiastalot on rajattu selvityksen ulkopuolelle. Rakennushistoriaselvitys tehdään uuden kaupungintalon valmistumisen viisikymmenvuotispäivän tienoilla, ja se palvelee kaupungintalon tulevaa peruskorjaushanketta.

Työhön on sisällytetty arkisto- ja kirjallisuustutkimusta, kenttätyötä ja eri lähteistä peräisin olevan tiedon yhdistämistä ja analysointia. Merkittävimpiä arkistolähteitä olivat Arkkitehtuurimuseon arkisto, Helsingin kaupunginmuseon arkisto, Helsingin kaupunginkanslian arkisto sekä Helsingin rakennusvalvonnan arkisto. Työssä käytetyt valokuvat ovat pääosin Arkkitehtuurimuseon sekä Helsingin kaupunginmuseon arkistoista. Käytetyt lähteet käyvät ilmi lähdeluettelosta ja tekstissä on käytetty alaviitteitä. Työtä ovat ohjanneet projektinjohtaja Reetta Amper ja johtava asiantuntija Mervi Alaluusua Helsingin kaupungilta.

Rakennuksessa on suoritettu sisä- ja ulkotilojen katselmus elokuussa 2020. Tehdyt huomiot on kirjattu raporttiin tilakohtaisesti. Rakennuksen sisätilat, julkisivut ja piha-alue on dokumentoitu valokuvaamalla. Nykytilavalokuvia on lisäksi rinnastettu historialliseen kuva-aineistoon. Valokuvien ottopaikat on merkitty pohjakaavioihin.

Rakennushistoriaselvityksen johdantoluvussa käydään kohde- sekä tehtäväesittelyiden lisäksi läpi rakennuksen perustiedot ja esitetään kohteen rajautuminen kartoin ja kaavioin. Toinen luku koskee Leijona-korttelia sekä rakennuksen kaupungintaloa edeltävää, varhaisempaa historiaa Hotelli Seurahuoneena. Kolmannessa luvussa käsitellään hotellirakennuksen muutosta kaupungin hallintorakennukseksi muun muassa kahden asian tiimoilta järjestetyn arkkitehtuurikilpailun kautta. Neljäs luku keskittyy Aarno Ruusuvooren kilpailuvoiton tuloksena syntyneeseen Helsingin modernin kaupungintalon suunnitelmaan. Luvussa esitellään rakennuksen suunnitteluratkaisun ja rakentamisen lisäksi arkkitehti Ruusuvooren ja rakennuksen värisuunnittelusta vastanneen taiteilija Anitra Lucanderin taustoja. Viidennessä luvussa käsitellään pääpiirteissään rakennukseen vuoden 1988 jälkeen tehdyt muutokset. Kuudes luku esittelee rakennuksen nykytilaa tehdyn katselmuksen perusteella valokuvien ja tekstein. Seitsemännessä luvussa esitetään tutkimuksen johtopäätökset. Selvityksen liitteenä on lista rakennusta koskevista rakennusluvista.

↑ Helsingin kaupungintalo esitettynä vuoden 2019 ortoilmakuvassa. Rakennushistoriatutkimuksessa käsiteltävä korttelin osa on rajattu kuvaan punaisella katkoviivalla, kaupungintalon toiminta levittyy myös korttelin pohjoisosaan. HKP.

1.3 Perustiedot

HELSINGIN KAUPUNGINTALO

RAKENNUSVAIHEET

Hotelli Seurahuone

Rakennettu: 1833

Rakennuttaja: Seurahuoneyhtiö

Arkkitehti: Carl Ludvig Engel

Helsingin kaupungintalo, 1. rakennusvaihe

Rakennettu: 1970

Rakennuttaja: Helsingin kaupunki

Arkkitehti: Aarno Ruusuvuori

Helsingin kaupungintalo, 2. rakennusvaihe

Rakennettu: 1988

Rakennuttaja: Helsingin kaupunki

Arkkitehti: Aarno Ruusuvuori

KIINTEISTÖN TIEDOT

Osoite: Pohjoisesplanadi 11-13

Kiinteistötunnus: 091-001-0030-0001

Kaupunginosa: Kruununhaka (1)

Kortteli: 30 (Leijona)

Tontti: 1

Pysyvä rakennustunnus: 216

VTJ-PRT: 103027184J

LAAJUUSTIETOJA

Kerrosala: 10 947 m²

Bruttoala: 12 549 m²

Tontin koko: 7818 m²

Kerroksia: 3 + kellari

TÄRKEIMMÄT MUUTOSVAIHEET

1862 sisätilamuutoksia (mm. juhlasalin muunto hotel-lihuoneiksi), Carl Albert Edelfelt

1865 uusi juhlasali, Axel Hampus Dalström

1887 uusi altaani ja pääporras, Hugo Saurén

1888 juhlasalin laajennus, Bruno Granholm

1931 kevyt peruskorjaus, Gunnar Taucher

1947 henkilökunnan ravintola Kaupunginkellarin rakentaminen kellariin, Lauri Pajamies

KÄYTTÖHISTORIA

1833–1913 Hotelli Seurahuone

Ensimmäisen maailmansodan aikaan rakennus toimi hetkellisesti venäläisenä sotilassairaalana

1913–1932 Helsingin rahatoimikamari

1932 alkaen Helsingin kaupungintalo

OMISTUS

1835–1901 Seurahuoneyhtiö

1901 alkaen Helsingin kaupunki

ASEMAKAAVA

Kohde kuuluu voimassa olevassa asemakaavassa **8980** (vahvistettu 8.1.1988) hallinto- ja virastorakennusten korttelialueeseen (YH). Kaupungintalorakennuksen ensimmäisessä vaiheessa valmistunut eteläinen osa on suojeltu asemakaavassa sr-merkinnällä.

RAKENNUSSUOJELU

Helsingin kaupungintalo kuuluu Museoviraston määrittämään valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön Helsingin Kauppatori-rajaavine rakennuksineen.

Rakennus on suojeltu asemakaavassa lukuun ottamatta toisessa rakennusvaiheessa 1988 valmistuneita rakennusosia korttelin keskellä.

SENAATINTORI

- 1700-1800-lukujen rakennusosat
- 1970 valmistuneet rakennusosat
- 1988 valmistuneet rakennusosat

Aleksanterinkatu

Helleniuksen talo

Burtzin talo

Bockin talo

Valtuustosali

Juhlasali

Sofiankatu

Katariininkatu

2. Rakennusvaihe

1. Rakennusvaihe

Pohjoisesplanadi

KAUPPATORI

2. Hotelli Seurahuone

2.1 Leijona-korttelin rakentuminen

Aleksanterinkadun, Pohjoisesplanadin, Sofiankadun ja Katariinankadun rajaama Leijona-kortteli Senaatintorin ja Kauppatorin välissä näkyy nykyisellä paikallaan jo Helsingin varhaisimmassa asemakaavasuunnitelmassa 1640-luvulta. Tuolloin kortteli oli jaettu kahtia itä-länsisuunnassa Rantakatu-nimisellä kadunpätkällä. Pohjoisen puoleiseen kortteliin oli rakennettu kivirakennuksia jo 1700-luvun loppupuolella, kun taas eteläisessä korttelissa ei ollut kivirakennuksia. Rantakatu poistettiin ja kaksi kortteliä yhdistettiin juuri ennen Hotelli Seurahuoneen rakentamista vuonna 1827. Korttelin pohjoisosaan Aleksanterinkadun varteen sijoittuvat idästä länteen lueteltuina Bockin talo (rakennettu 1763), Burtzin talo (rakennettu ennen vuotta 1775) ja Helleniuksen talo (rakennettu 1760-luvulla). Nämä kolme kauppiastaloa lukeutuvat Helsingin vanhimpaan rakennuskantaan. Rakennuksiin on liittynyt useita siipi- ja piharakennuksia. Engel laati ohjeen julkisivujen yhdenmukaistamiseksi Senaatintorin laidalla 1830-luvulla.¹

Katariinan- ja Aleksanterinkadun kulmaan sijoittuva Bockin talo valmistui alun perin yksityiseksi asuintaloksi. Talo siirtyi valtion omistukseen jo vuonna 1801. 1800-luvun alkuvuosina se ehti toimia Helsingin paikallismajurin asuin- ja virkatalona sekä Keisarillisen sotaministeriön käytössä. Kenraalikuvernöörin palatsina rakennus toimi vuosina 1819–1837 Engelin suunnitteleminen laajojen muutostöiden jälkeen. 1837 Bockin talo muutettiin Helsingin raatihuoneeksi, joka voidaan katsoa myös kaupungintalotoiminnan alkupisteeksi Leijona-korttelissa. Taloon liittyvä Katariinankadun suuntainen siipirakennus on myös peräisin 1760-luvulta, lännen puoleinen pihasiipi empiresaleineen on puolestaan rakennettu 1810-luvulla.²

Keskimmäinen Burtzin talo toimi liike- sekä asuintiloina kunnes 1892 se myytiin Helsingin kaupungille. Kaupunki sijoitti taloon poliisiaseman, jota muutama vuosi myöhemmin laajennettiin läntiseen Helleniuksen taloon päin. Talon länsiosaan liittyvän pihasiiven pohjakerros on rakennettu 1830-luvulla, jonka jälkeen siipeä on korotettu 1900-luvun alkupuolella kahteen otteeseen kolmikerroksiseksi.³

Sofiankadun ja Aleksanterinkadun kulmaan sijoittuva Helleniuksen talo oli 1700-luvun lopulla väkiviinaa valmistavan yhtiön myyntikonttorina ja varastona. Tämän jälkeen vaihtelevien kauppiassukujen omistuksessa olleeseen rakennukseen on sijoittunut monimuotoista liiketoimintaa aina vuoteen 1896 saakka, jolloin kiinteistö siirtyi Helsingin kaupungin omistukseen. Tällöin rakennuksessa aloitti toimintansa poliisilaitos ratsuosastoineen. Pieni Sofiankadun suuntainen siipirakennus on peräisin 1830-luvulta.⁴

1 Ark-byroo 2010 (1), 10–11, 14–17, 31.

2 Ark-byroo 2010 (1), 10–11, 20–23; Ark-byroo 2010 (3), 14–16.

3 Ark-byroo 2010 (1), 10–11, 24–25.

4 Ark-byroo 2010 (1), 10–11, 26, 38.

2.2 Hotelli Seurahuone 1828–1913

1820-luvun lopulla noin 12 000 asukkaan Helsingistä puuttui vielä kokonaan hotellitoiminnan harjoittaja sekä kunnollinen juhlasalitila. Helsingin maistraatti otti asian hoitaakseen 1827 järjestetyssä kokouksessaan, ja julkaisi tuolloin kaupungin ainoassa sanomalehdessä ilmoituksen, jolla haettiin päteviä hotelli- ja ravintola-alan ammatinharjoittajia uuden hotellin johtoon. Alkuvuodesta 1828 kutsuttiin puolestaan koolle uuden hotellin osakkeiden hankinnasta kiinnostuneita, muutamaa päivää myöhemmin järjestetyssä toisessa kokouksessa valittiin uuden hotelliosakeyhtiön johtoon muun muassa maaherra Carj Johan Walleen, intendentti Carl Ludvig Engel sekä apteekkari Henrik Aschan, sadan ruplan arvoisia osakkeita merkittiin 594 kappaletta. Myöhemmin vuonna 1829 myös itse keisari Nikolai I osti hotellin osakkeita kaksisataa kappaletta kaupungin vaivashoitolaitoksen nimiin. Rakennusvaiheessa rahasta oli kuitenkin puutetta, ja johtokunnan jäsenet joutuivat takaamaan toisilleen omiin nimiin otettuja pankkilainoja.⁵

Helsingin kaavoituksesta 1820-luvulla aikaan vastannut Johan Albrekt Ehrenström oli alun perin varannut suurelle hotellirakennukselle tontin nykyisen Kaartin kasarmin paikalta, Kasarmitorin laidalta.

5 Mustonen 1990, 9–13.

Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat, ja tämä tontti osoitettiin kasarmirakennuksen paikaksi. Hotellille ostettiin kaksi tonttia kauppaneuvos C. W. Lindebergiltä ja kauppias Trofim Duldinilta Pohjoisesplanadin itäosasta Kauppatorin laidalta. Tontit oli alun perin kaavoitettu yksityistonteiksi, mutta Seurahuoneyhtiön sallittiin lunastaa ne käyttöönsä. Nämä kaksi nykyisen Leijona-korttelin eteläisintä tonttia muodostivat alun perin oman korttelinsa, joka kuitenkin yhdistettiin pohjoispuolen kortteliin näin muodostaen nyky-muotoisen Leijona-korttelin. Tonteilla oli valmiiksi muutamia ulkorakennuksia sekä pieni kivitalo. Uuden rakennuksen suunnittelijaksi nimettiin johtokuntaankin kuulunut Engel, jonka piirustukset valmistuivat alkuvuodesta 1829. Rakennustyöt päästiin aloittamaan vasta vuonna 1832, töistä vastasivat apteekkari Aschan sekä kauppias Gadd. Rakennustöitä hidasti tontin maapohjan heikkous. Rakennus valmistui maalaus- ja viimeistelytyötä lukuun ottamatta seuraavana vuonna ja hotellin avajaisia päästiin juhlimaan joulukuussa 1833.⁶

6 Mustonen 1990, 9–13; Salminen 1997, 1.

↓ Yhdessä varhaisimmista rakennuksesta säilyneistä valokuvista Hotelli Seurahuoneen julkisivu on kutakuinkin C. L. Engelin suunnitelmien mukaisessa asussaan. Suurin osa pohjakerrokseen suunnitelluista viidestä sisäänkäynnistä oli jo tuolloin ikkunoita. Panoraamavalkuvaa on rajattu. Charles Riis, HKM.

SEURAHUONEEN MUUTOSVAIHEITA

1860-luvun alussa Hotelli Seurahuone vaihtoi johtajaa ja vaihdoksen yhteydessä myös hotellin nykyaikaistaminen tuli ajankohtaiseksi. Kasvavan Helsingin hotellitarjonta oli kolmessakymmenessä vuodessa laajentunut ja myös Seurahuoneen oli kilpailukykyä säilyttämiseksi pystyttävä tarjoamaan ajanmukainen majoitus. Laajat muutostyöt suunnitteli myöhemmin yleisten rakennusten ylihallituksen ylijohtajaksi nousut arkkitehti Carl Albert Edelfelt. Muun muassa vanha juhlasali jaettiin välipohjalla kahteen kerrokseen ja muutettiin hotellihuoneiksi. Jokaiseen kerrokseen tuotiin vesijohdon avulla kolme sisä-WC:tä. Myös ravintolasali siirrettiin hotellin itäisen siiven pohjakerrokseen. Muutostöiden valmistuttua 1862 ongelmaksi nousi välittömästi tilaohjelmasta poistettu juhlasali, joka oli jo ehtinyt vakiintua Helsingin seuraelämän kiintopisteeksi.⁷

7 Mustonen 1990, 19.

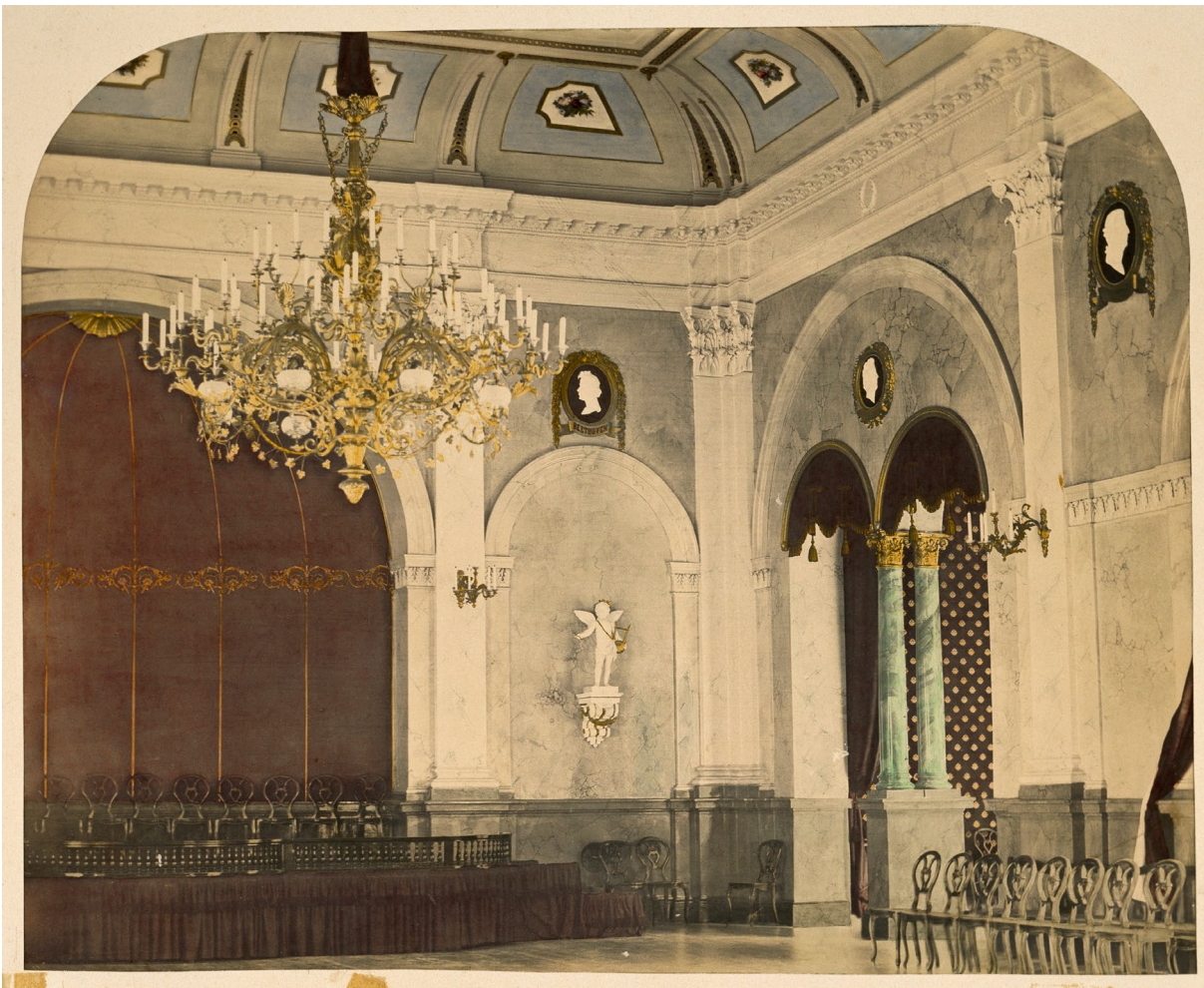
Juhlasalin tarve osoittautui Seurahuoneen toiminnan kannalta suureksi lähes välittömästi uudistetun hotellin auettua. Uuden juhlasalin tiimoilta järjestettiin arkkitehtuurikilpailu jo seuraavana vuonna 1863. Kilpailun voittajaksi valittiin arkkitehti Axel Hampus Dahlström, jonka ehdotuksessa uusi sali sijoitettiin rakennuksen sisäpihalle keskirisaliin taakse omaksi pohjoiseteläsuuntaiseksi rakennussiivekseen, joka yhdistyi vanhaan runkoon kapeamman nivelosan välilyksellä. Sali sijoittui ensimmäisen ja toisen väliseen puolikerrokseen ja sinne noustiin juhlassa portaita pitkin. Se valmistui lopullisesti 1865 mutta otettiin käyttöön jo 1863.^{8,9}

Uusi sali oli 290 neliön pinta-alallaan alkuperäistä pienempi. Sali kävikin nopeasti ahtaaksi ja 1880-luvul-

8 Mustonen 1990, 19.

9 Kolbe & Puhakka 2008, 43.

↓ Axel Hampus Dahlströmin 1860-luvulla suunnittelema Seurahuoneen uusi juhlasali valokuvattuna vuonna 1885 ennen Bruno Granholmin suunnitteleminen sivulaivojen lisäämistä. Myös salin ornamentaatiota uudistettiin muutosvaiheen yhteydessä. HKM.

la sen laajensi kahdella sivulaivalla arkkitehti Bruno Granholm nykypäivään asti säilyneeseen kolmilai-
vaiseen asuunsa. Uudella salilla pinta-alaa oli 550
neliömetriä. Samalla vuosikymmenellä rakennettiin
arkkitehti Hugo E. Saurenin suunnittelema nykypäi-
vänä pääsisäänkäyntiä korostava altaani, jonka päälle
sijoitettiin suosittu kesäterassi. Rakennus sai 1885
uusrenessanssityylisen väriäsun, kun julkisivupinta
maalattiin roosan väriseksi ja pilasterit sekä listat
tummanruskeiksi.¹⁰

Aivan 1900-luvun alkuvuosina, Seurahuoneen
siirryttyä jo Helsingin kaupungin omistukseen toteu-
tettiin arkkitehti Selim A. Lindqvistin suunnittelemat
muutostyöt hotellia kaupungilta vuokranneen Wilhelm
Noschiksen johdolla. Muutoksiin kuului lähinnä uusi
ruokasali vanhan Trettiofemmana tunnetun kabine-
tin tilalle sekä hotellihuoneiden ajanmukaistaminen.

10 Mustonen 1990, 20–22.
Kolbe & Puhakka 2008, 43–44.

Kyseessä olivat viimeiset huomattavat muutostyöt
rakennuksessa ennen käyttäjän vaihtumista.¹¹

Seurahuoneyhtiö pysyi hotellinjohtajien vaihtues-
sa rakennuksen omistajana aina 10. huhtikuuta 1901
saakka, jolloin Helsingin kaupunginvaltuusto päätti
ostaa kiinteistön 800 000 markan hintaan. Seurahuo-
neyhtiö purettiin 1903.¹² 1902 ravintoloitsija Wilhelm
Noschis vuokrasi tarkoitusta varten perustamansa osa-
keyhtiön nimiin hotellin kymmeneksi vuodeksi, jonka
päätyttyä vuonna 1913 Helsingin kaupunki päätti ottaa
rakennuksen omaan käyttöön. Hotelli Seurahuoneen
päättäjäisjuhlia vietettiin 12. huhtikuuta 1913, tosin
hotellitoiminta jatkui vielä syyskuun 23. päivään asti
1913.¹³

11 Mustonen 1990, 27–29.

12 Pörsstitieto

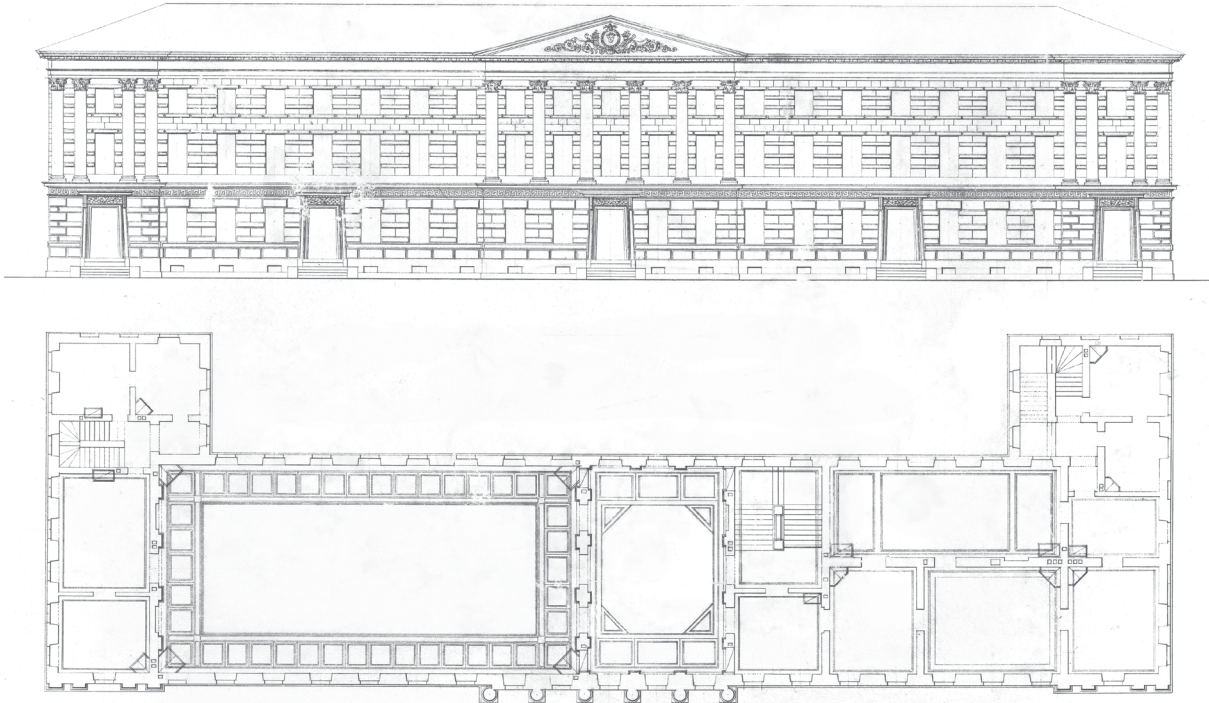
13 Mustonen 1990, 27–30.

↓ Hotelli Seurahuoneen päättäjäisiä vietettiin juhlasalissa 12. huhtikuuta 1913. Kuvassa juhlien kattaus hotellin juhlasalissa. Signe Brander, HKM.

2.3 Suunnitteluratkaisu 1828

↓ C. L. Engelin luonnos on ainoa säilynyt alkuperäistä suunnitteluratkaisua kuvaava piirustus. Kuvassa on toisen, eli juhla-kerroksen, pohjapiirros. Juhlasali erottuu selkeästi rakennuksen läntisessä siivessä. Kuvaa on rajattu ja muokattu. MV.

Carl Ludvig Engelin hotelli Seurahuoneen alkuperäispiirustukset eivät ole säilyneet. Ainoastaan yksittäinen hotellin julkisivua ja pääkerrosta esittävä Engelin luonnosplanssi on säilynyt, tosin sekään ei vastaa toteutunutta suunnitteluratkaisua. Alkuperäinen suunnitteluratkaisu tunnetaan Carl Albert Edelfeltin 1860-luvulla laatimien mittauspiirustusten pohjalta.¹⁴

Kahden Seurahuonetta varten ostetun tontin myötä rakennuksesta saatiin näyttävästi koko Leijona-korttelin levyinen. Pituutta Kauppatorin puoleiselle pääfasadille tuli 72 metriä. Alkuperäinen rakennus oli kaksi ja puolikerroksinen ja se käsitti Pohjoisesplanadin suuntaisen päärunkonsa lisäksi lyhyet Sofian- ja Katariinankadun suuntaiset siipirakennukset. Vahvan vaakasuuntaista pääjulkisivua jäsensivät leveä päätykolmiollinen keskirisaliitti sekä kaksi kapeampaa risaliittia julkisivun reunoilla. Engel käsitteli koko julkisivupinnan yläkerroksiin päin kevenevin viistoreunaisien kvaaderiharkotuksin. Toisen, eli pääkerroksen alla

kulki valkoiseksi maalattu koristelista. Alkuperäisessä suunnitteluratkaisussa pohjakerrokseen sijoitettiin lisäksi itsenäisiä liiketiloja, jotka avautuivat Kauppatorille omine sisäänkäynteineen. Sisäänkäyntien vanhat paikat korostuvat yhä nykyjulkisivussa vinosivuisten portaalien myötä, joita Engel nimitti toskanalaisyylisiksi, joskin muoto tuo mieleen lähinnä egyptiläistempelin pylonin. Risaliittien kahden kerroksen korkuiset korinttilaiset pilasterit alkavat pohjakerroksen yläpuolelta. Alun perin keskirisaliitin kohdalla ne oli piirretty $\frac{3}{4}$ -pylväiksi, mutta Henrik Liliuksen tulkinnan mukaan pilarit muutettiin koko julkisivun pituudelta pilastereiksi, jotta Seurahuone ei kilpailisi julkisivuhierarkiassa Senaatintorin valtioallan rakennusten kanssa. Engelin alkuperäinen julkisivuväriytytys hotellille oli yliopiston ja senaatin rakennusten tapaan vaalean keltainen valkoisin pilasterein ja listoin.^{15 16}

¹⁴ Salminen 1997, 2.

¹⁵ Lilius 1984, 22–23.

¹⁶ Perttilä 1997.

Engelin Seurahuoneen pohjaratkaisu ei heijastunut julkisivussa. Päätila eli juhlasali sijoitettiin toiseen kerrokseen rakennuksen kadunsuuntaisen päärunгон läntiseen osaan, osittain keskirisaliitin taakse. Juhlasali oli silloisen Helsingin suurin ja mitoiltaan 27 x 13 x 8,5 metriä, eli pinta-alaltaan 350 neliometriä. Saliin käytiin sisään pääsisäänkäynnin taakse sijoittuvan, neljällä pylväällä jäsenetyn holvatusun eteishallin kautta, sen itäpuolelle epäsymmetrisesti asettuvan pääportaan kautta. Hotellihuoneet oli sijoitettu runkorakennuksen kolmannen kerroksen itäosaan sekä Sofian- ja Katariinankadun puoleisiin siipirakennuksiin. Hotellitiloihin käytiin sisään sisäpihan puolelta pohjoisesta, Katariinankadun kautta. Ulkorakennuksiin kuuluivat ainakin ulkokäymälät, sillä sisävesoja rakennuksessa ei vielä ollut. Hotellia enemmän suunnitteluratkaisussa korostui siis juhlasalifunktio. Toisen kerroksen juhlatiloihin kuului itse salin lisäksi pienempiä saleja, biljardi- ja pelihuoneita sekä erillisiä ruokailu- ja buffetsaleja.^{17 18}

17 Mustonen 1990, 10–13.

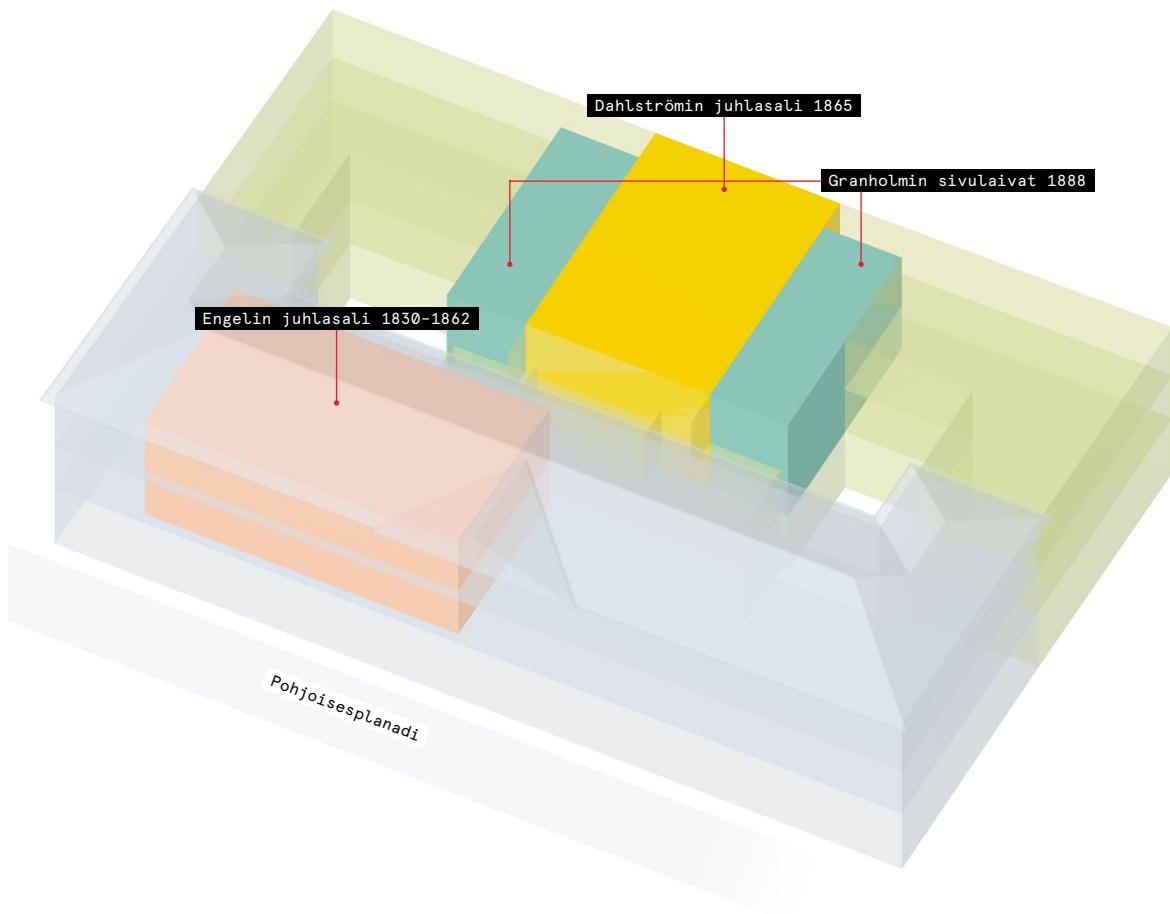
18 Lilius 1984, 22–23.

RAKENTEET JA TALOTEKNIikka

Engelin Seurahuone oli kantavan tiilirungon varaan rakennettu tyyppillinen 1800-luvun alkupuolen kivirakennus, kantavien ulkoseinien lisäksi rakennusrungon keskellä kulki kantava sydänmuuri. Rakennus perustettiin hirsiarinoiden varaan heikolle maapohjalle. Välipohjat olivat puisia. Vesikatto oli puurakenteinen ja peltipäällysteinen. Rakennus oli kaakeliuunein puulämmitteinen. Ilmanvaihto oli painovoimainen eikä juoksevaa vettä rakennukseen tullut ennen 1860-lukua.¹⁹

19 Salminen 1998, 69–72.

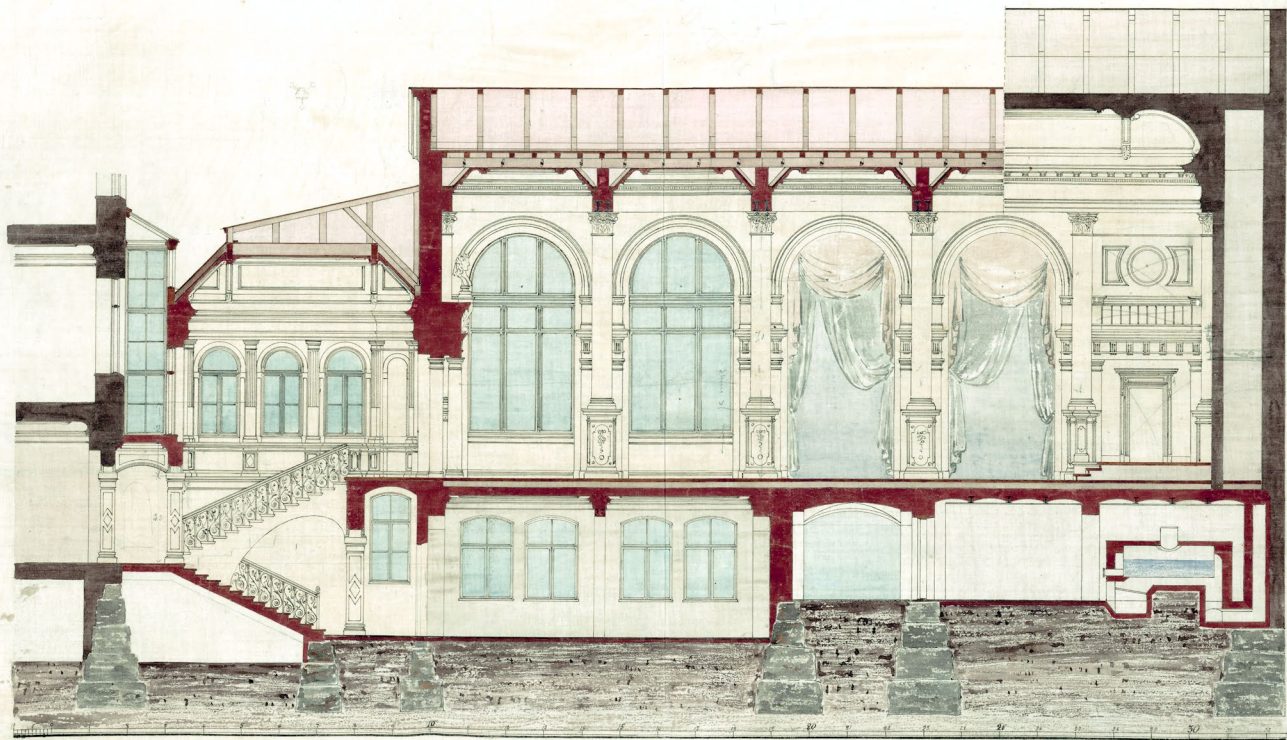
- ↓ Hotelli Seurahuoneen päätilana toimineen juhlasalin eri sijainnit rakennusrungon sisällä esitettynä aksionometrisessä kaaviossa. Vaalean sinisellä esitetty rakennuksen osa on alkuperäinen 1830-luvun hotelli. Vihreä osa on myöhempää laajennusta.

RITNING

Kill

Förändring och tillbyggnad å Societetshuset i Helsingfors.

74136
1892

BRUNO GRANHOLM
BYGGMÄSTARE
Helsingfors
Helsingfors, Juli 1887
Bruno Granholm

↑ Hotelli Seurahuoneen juhlasalin muutospirustus vuodelta 1887. Piirustuksen on allekirjoittanut Bruno Granholm. HKA.

3. Seurahuoneesta kaupungintaloksi

3.1 Arkkitehtuurikilpailu 1913

Helsingin kaupunginvaltuusto päätti ostaa Seurahuonekiinteistön vuonna 1901 sen silloiselta omistajalta Johanna Charlotta Maexmontanilta. Maexmontan myös vetäytyi hotellin johtajana ja hotellin johtoon ryhtyi Wilhelm Noschis, joka solmi Helsingin kaupungin kanssa kymmenen vuoden vuokrasopimuksen hotellikiinteistöstä. Vuonna 1913 päättyi Noschiksen Hotelli Seurahuoneen vuokrasopimus kiinteistössä, eikä kaupunki ryhtynyt sitä jatkamaan, sillä kaupunginhallituksen tarkoitus oli alkaa sijoittamaan vanhan hotellin tiloihin omia hallintoelimiään. Hotelli Seurahuone siirtyi omaan uudisrakennukseensa rautatieaseman kupeeseen.^{20 21}

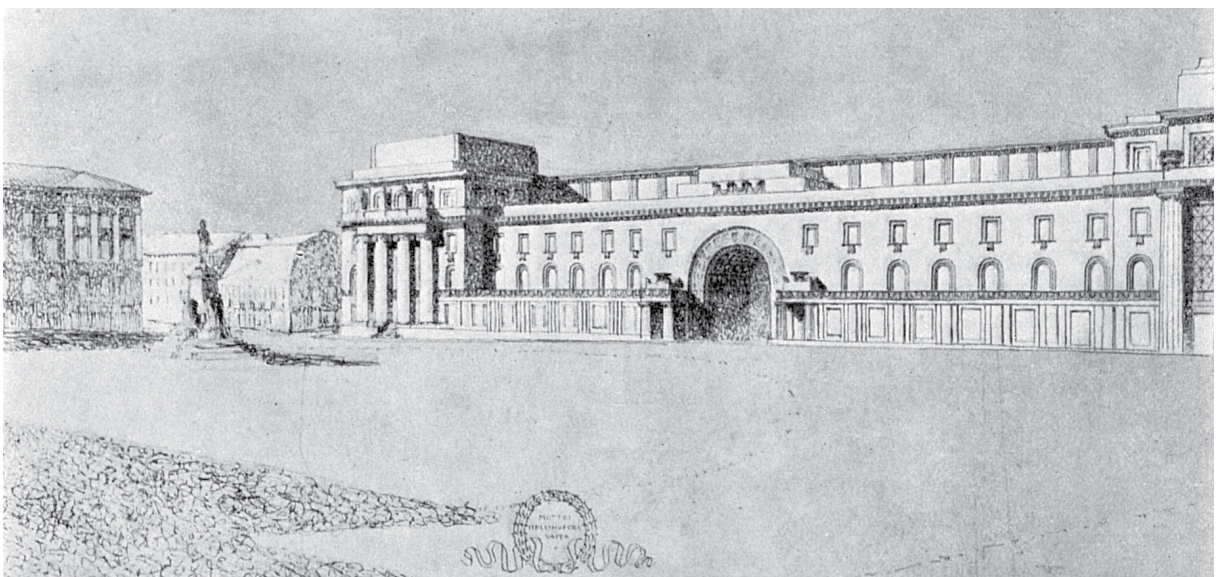
20 Kolbe & Puhakka 2008, 44.

21 Mustonen 1990, 27–28.

↓ Armas Lindgrenin toiseksi sijoittunut kilpailuehdotus vuodelta 1913. Perspektiivikuvasa on esitetty kaupungintalon Senaatintorin puoleinen julkisivu. Arkkitehti 5/1913.

Vanhan seurahuoneen talon paikalle uuden kaupungintalon rakentaminen tuotiin esille *Arkitekten*-lehdessä jo alkuvuodesta 1912. Aiheesta oli käyty keskustelua kaupunginvaltuustossa edellisenä keväänä komiteassa, johon kuului neljä arkkitehtiä. Komitea oli pohtinut uuden kaupungintalon sijoituspaikkaa vaihtoehtoinaan Seurahuoneen tontin lisäksi muun muassa Rautatientori sekä tontti Töölössä. Samana keväänä esitti Arkkitehtiliiton edeltäjä Arkkitektklubben ehdottoman linjauksensa kaupungintalon sijoittamisesta juuri Seurahuoneen tontille Senaatintorin ja Kauppatorin väliin. Linjaus saneli myös, että Kauppatorin puoleisen julkisivulla tulisi olla pääpaino suunnitelmissa. Lyhyen artikkelin yhteydessä esiteltiin seuraavana vuonna julistettua kilpailuohjelmaa mukailevat, ilmeisesti Arkkitektklubbenin jäsenten hahmottelemat luonnospiirustukset mahdollisesta uudisrakennuksesta.²²

22 *Arkitekten* 2/1912, 20–26.

Kaupunginvaltuusto yhtyi Arkitektklubbenin linjaukseen kaupungintalon sijoituspaikasta ja julisti uuden kaupungintalon arkkitehtuurikilpailun keväällä 1913. Kilpailuohjelmassa kokonaan purettavaksi esitetyn Seurahuoneen tontin lisäksi uudisrakennukselle oli osoitettu länsipuolisen Sarvikuonon korttelin koilliskulma, josta vanha rakennus oli myös määrä purkaa. Näin ollen uudisrakennus ylitti pohjoisosassa Sofiankadun. Arkitektklubbenin lausunnossa korostettiin myös Senaatintorin puoleisen julkisivun harmonian tärkeyttä. Kilpailuohjelmassa koko Senaatintorin puoleinen julkisivujen rivi on korvattu yhtenäisellä, kulissimaisella julkisivulla, joka jatkui myös varsinaisen kaupungintalon länsipuolelle peittäen taakseen Kiseleffin talon Sarvikuono-korttelissa. Senaatintorin puoleista symmetristä sommitelmaa korostettiin leventämällä Sofiankadun pohjoispäätä länteen päin, näin ollen mahdollistaen Senaatintorin puolelle korttelin keskilinjaan asettuvan juhlallisen portin. Yksi kilpailun ja kaupungintalohankkeen tavoitteista on siis ollut saattaa Senaatintori entistä täydellisempään symmetrian tilaan, jossa torin länsi- ja itäpuolten lisäksi eteläpuoltakin rajaisi täysin symmetrinen, yhtenäinen rakennusjulkisivu. Katsottiin, että Senaatintori silloisessa tilassaan oli vielä niin sanotusti kesken-eräinen, torin laitamille haluttiin saada täydellinen pienoiskokoinen esitys Suomesta, jossa edustettuna kullakin torin sivulla olisivat kirkko, valtio, yliopisto sekä kunnallinen itsehallinto.²³

Vuoden 1913 kilpailuun toimitettiin yhteensä 23 ehdotusta, ja kaikki ehdotukset hyväksyttiin. Kilpailun palkintolautakuntaan kuuluivat muun muassa Tukholman yli-intendentinviraston ensimmäinen intendentti Isac Gustav Clason sekä ruotsalainen arkkitehti Carl Westman. Suomen Arkitektklubben nimesi tuomareiksi Onni Tarjanteen, rakennustarkastaja Mauritz Gripenbergin, Gustaf Strengellin sekä Knut Wasastjernan. Muina arkkitehtikunnan ulkopuolisina jäseninä toimivat ministeri Alexis Gripenberg, ministeri August Ramsay, oikeusneuvosmiehet Axel Lindberg ja Walter Heimbürger sekä kaupungininsinööri Gabriel Idström.²⁴

Palkintolautakunnan päätöksen mukaan yksikään kilpailija ei yltänyt ensimmäiselle sijalle. Helsingin kaupunginvaltuuston kilpailun tuloksia koskevan mietinnön vuodelta 1914 mukaan kilpailuun osallistuneet arkkitehdit olivat liian kaavamaisesti noudattaneet kilpailuaineiston tilakaavioita. Mietinnössä mainitaan myös, että kilpailun tilaohjelma verrattuna aikakauden muihin eurooppalaisiin kaupungintaloihin

(München, Kööpenhamina ja Tukholma) oli aivan liian väljä.²⁵

Kilpailussa parhaiten, eli toiselle sijalle, sijoittui arkkitehti Armas Lindgren. Lindgrenin ehdotuksessa tilat ryhmittäytyivät korkean etelän puoleisen keskuhallin sekä pohjoisen puoleisen sisäpihan ympärille. Kauppatorin sekä Senaatintorin puoleiset julkisivut poikkesivat tyylipiirteiltään toisistaan huomattavasti, siinä missä Kauppatorin puoli edusti lähinnä aikansa jugendtyyliä, oli Senaatintorin puoli huomattavan klassisistinen joonialaisten pylväiden kannattelemine risaliitteineen. Saman tapainen kahden keskeisen tilan ympärille ryhmitelty huonejako toistuu lähes jokaisessa palkintosijoille nostetussa ehdotuksessa; julkisivu-ratkaisut tarjosivat suurempaa variaatiota.²⁶

Suunnittelukilpailun epätydyttävän sadon pohjalta kaupunginvaltuusto katsoi, että jatkon kannalta tarpeeksi tilava kaupungintalo olisi mahdollista sijoittaa nelikerroksisena pelkälle Seurahuoneen tontille, sekä osille vanhan raatihuoneen tonttia, ja että tätä ratkaisumallia tulisi lähteä tarkemmin tutkimaan uudella arkkitehtuurikilpailulla. Jatkokilpailua ei kuitenkaan lopulta järjestetty.²⁷

Kaupungintalokomitean pöytäkirjoissa esiin nostetaan Kööpenhaminan vajaa vuosikymmen aikaisemmin valmistunut raatihuone sekä Tukholman juuri rakenteilla ollut kaupungintalo, joita myös oli käytetty esikuvina Helsingin kaupungintalon mahdolliselle tilaohjelmalle. Edellä mainitut kaupungintalot ovat mittakaavaltaan huomattavia, punatiiliseen kansallisromanttiseen arkkitehtuuriin nojaavia monumentaalaisia maamerkkirakennuksia. Niiden vaikutus näkyi Helsingin kaupungintalokilpailun ehdotuksissa. Eryteisesti kolmannelle sijalle noussut Gunnar Taucherin, Gösta Cajanuksen ja Rafael Blomstedtin tiilinen, massiivisella tornilla varustettu ehdotus sisäpihoineen heijastelee näitä kahta selkeinä esikuvinaan.²⁸

Uudisrakennushanke jäi lopulta toteuttamatta ja Hotelli Seurahuoneen vanhat tilat otettiin kaupunginhallinnon käyttöön kuta kuinkin sellaisinaan. Rakennus on toiminut yhtäjaksoisesti kaupungin virastokäytössä aina tästä lähtien lukuun ottamatta ensimmäistä maailmansotaa, jonka aikana rakennus toimi väliaikaisesti venäläisenä sotasairaalana.²⁹

25 Helsingin kaupunginvaltuusto, komitean mietintö N:o 2 uuden kaupungintalon rakennusasiasta, 1914.

26 *Arkitekten* 5/1913, 67–98.

27 Helsingin kaupunginvaltuusto, komitean mietintö N:o 2 uuden kaupungintalon rakennusasiasta, 1914.

28 Helsingin kaupunginvaltuusto, komitean mietintö N:o 2 uuden kaupungintalon rakennusasiasta, 1914; *Arkitekten* 5/1913, 67–98.

29 Kärki 1971, 28.

23 *Arkitekten* 5/1913, 67–98; Kolbe & Puhakka 2008, 46–47.

24 *Arkitekten* 5/1913, 67–98.

↑ Sofiankadun ylitse kulkenut Huokausten siltana tunnettu yhdyskäytävä mukautettiin julkisivuiltaan ympäröivään empirearkkitehtuuriin, kuva on 1950-luvulta. Hugo Sundström. HKM.

↑ Helsingin kaupungintalon kokoustiloja va-
lokuvattuna 1960-luvulla ennen uudistus-
töitä. Kuvan tilassa on nähtävillä erityisesti
jugend-kauden ornaamenttiikkaa. Grünberg
Constantin, HKM.

↓ Kaupunginvaltuusto kokoontui ennen modernin kaupungintalon ra-
kentamista vanhassa juhlasalissa. Kuvassa nähtävillä juhlasali valtuus-
ton istuntosaliksi sisustettuna. HKM.

3.2 Kaupungintalo ennen 1960-lukua

Arkkitehtuurikilpailu Hotelli Seurahuoneen tontille sijoitettavasta uudesta kaupungintalosta oli jo käynnistetty ennen hotellitoiminnan päättymistä. 1910-luvun kilpailu ei kuitenkaan johtanut toivottuun tulokseen ja Seurahuoneen rakennusta hyödynnettiin rahatoimikamarin toimitiloina. Varsinaisena kaupungintalona vanha Seurahuone avattiin peruskorjauksen jälkeen vuonna 1932. Uutta käyttöä edeltänyt peruskorjaus oli pinnallinen ja tilamuutokset rajoituivat vähäisiin väliseinämuutoksiin. Peruskorjauksen suunnitteli kaupunginarkkitehti Gunnar Taucher. Vanhasta juhlasalista tehtiin kaupunginvaltuuston istuntosali. Taucherin uudistuksiin kuului kaupungintalon ja Sofiankadun toisella puolella sijainneen rahatoimiston välille rakennettu *Huokausten silta* eli rakennukset toisen kerroksen tasolla yhdistävä kulkusilta, joka tyylieltiin empirearkkitehtuurin mukaiseksi. Kaupungintalon käyttöön otettiin myös korttelin pohjoisosan kauppias-talot, jolloin koko Leijonan kortteli tuli kaupungintalon käyttöön. Vanhan Seurahuoneen tiloihin sijoitettiin kaupungin hallintoelimistä kiinteistölautakunta ja -toimisto, rakennuskonttorin talonrakennusosasto, tilastotoimisto, kaupunginhallitus kaupunginjohtajat sihteereineen sekä kaupunginkanslia.³⁰

³⁰ Kolbe & Puhakka 2008, 6, 48–56; Salminen 1998, 78–80.

Kaupungintalovaiheen ensimmäisinä vuosikymmeninä rakennukseen tehtiin lähinnä maltillisia muutoksia ja korjauksia tarpeen vaatiessa. Suurin muutos on vuonna 1946 toteutettu kellaritilojen muutos henkilökunnan ravintola Kaupunginkellariksi arkkitehti Lauri Pajamiehen johdolla. Uusi henkilöstöravintola sijoittui pohjakerrokseen juhlasalin alapuolelle, noin metrin verran muuta pohjakerroksen tasoa alemmas. Myös kaupungin edustuskäyttöön tarkoitettuun ravintolaan laskeuduttiin suoraan talon pääaulasta. Edustustoiminnan nimissä ravintolatilojen sisustukseen panostettiin, Tove Jansson toteutti ravintolasaliin kaksi suurta freskoa, jotka nykyisin kuuluvat Helsingin taidemuseon kokoelmiin. Keraamikko Michael Schilkin teki tilaan suuren, Helsingin kauppatorin elämää kuvaavan shamottireliefin, joka puolestaan on saanut paikkansa jälleen kaupungintalon uuden ravintolan seinältä. Taiteilija Paavo Tynell suunnitteli tiloihin valaisimet ja sisustusarkkitehti Lasse Ollinkari huonekalut. Ravintolaan suunniteltiin jopa omia astiastoja.³¹

³¹ Pakarinen 1998, 186–189.

↓ Tove Jansson vuonna 1947 maalamassa ravintola Kaupunginkellarin ruokasalin seinää koristanutta freskoa *Juhlat maalla*. Foto Roos. HKM.

3.3 Arkkitehtuurikilpailu 1960

Helsingin kaupunginvaltuusto päätti 1958, ettei kaupungintaloa varten rakennettaisi uudisrakennusta. Sen sijaan tavoitteeksi otettiin Leijona-korttelin ja sen ympäristön laajamittaiset muutostyöt, joilla nykyaikaiset tilat kaupungintaloa varten saataisiin järjestettyä vanhojen rakennusten puitteisiin. Pääpaino oli vanhalla Seurahuoneen rakennuksella. Valtuusto päätti, että uutta suunnitteluratkaisua lähdetäisiin jälleen hakemaan arkkitehtuurikilpailulla.³²

Kaupungintalokysymystä pohtimaan asetettu kaupungintalokomitea tilasi 1960-luvun arkkitehtuurikilpailua ennakoiden arkkitehti Aarno Ruusuvuorelta alustavat luonnokset mahdollisesta tilaratkaisusta vuonna 1955. Ruusuvuoren laatimat piirustukset olivat luonteeltaan suuntaa antavia ja kaavamaisia, ja niissä korostuivat kaupungintalon päätilat kuten juhlasali sekä valtuuston istuntosali. Jo tässä suunnitelmassa korttelin vanhat julkisivut on säilytetty ennallaan. Piirustuksissa vanhan juhlasalin yhteydessä on säilytetty myös Hugo Saurénin suunnittelemat portaat, joita myöten toisessa kerroksessa sijaitsevaan juhlasaliin noustiin. Pohjaratkaisussa juhlasali on yhdistetty juhlallisella käytävällä suoraan korttelin pohjoisosassa Bockin talossa sijaitsevaan empiresaliin. Valtuuston istuntosali on luonnosteltu kutakuinkin toteutuneelle paikalleen, joskin rakennuksen pohjakerrokseen.³³

Vuonna 1960 järjestettiin kaupungintalon suunnittelun tiimoilta uusi arkkitehtuurikilpailu. Uuden kilpailun ensisijaisiksi arvoiksi luettiin vanhojen julkisivujen ja historiallisen kaupunkikuvan säilyttäminen entisellään. Ainoa kortteleiden rakennuksista, jonka julkisivujen vapaan käsittelyn kilpailuohjelma salli oli viereisessä Sarvikuonon korttelissa sijaitseva Lars Sonckin 1910-luvulla piirtämä jugendtalo Sofiankatu 4. Lisäksi kilpailuohjelmassa säilytettäväksi määrättiin Seurahuoneen vanha juhlasali etuhuoneineen. Kilpailussa määriteltyyn suunnittelualueeseen kuului itse Seurahuoneen tontin lisäksi koko Leijona-kortteli (30) pohjoisosan rakennuksineen sekä länsipuolisen Sarvikuono-korttelin (31) ja itäpuolisen Elefantti-korttelin (4) osia. Kilpailun tilaohjelma oli laajuudeltaan 12 500–13 000 neliometriä ja ratkaisun oli tarjottava työtilat noin 500 hengelle. Käytännössä tilaohjelman

mahduttaminen kilpailualueen puitteisiin edellytti korttelin sisäosien laajamittaista purkamista ja uudisrakentamista. Museovirasto ei ottanut kantaa rakennuksen mahdollisiin suojelutarpeisiin.³⁴

Kilpailuun jätettiin 15 ehdotusta. Kilpailuehdotusten sisäänjätö päättyi 19. 12. 1960 ja ratkaisu julkaisiin Arkkitehti-lehden heinä-elokuun numerossa 1961. Uuden kilpailun palkintolautakuntaan kuuluivat puheenjohtajana Teuvo Aura, varapuheenjohtajana kaupunginjohtaja Lauri Aho, apulaiskaupunginjohtaja J. A. Kivistö, kaupunginsihteeri L. O. Johansson, kaupunginarkkitehti Erkki Koiso-Kanttila, asemakaavapäällikkö Väinö Tuukkanen sekä 2. apulaiskaupunginarkkitehti Ferdinand Salokangas. Muina asiantuntijoina lautakunnassa toimivat Suomen Arkkitehti-liiton nimittäminä professori Nils Erik Wickberg ja arkkitehti Veli Paatela, diplomi-insinööri Alpo Lippa sekä sihteerinä arkkitehti Esko Järventaus. Arvostelussaan palkintolautakunta oli kiinnittänyt erityisesti huomiota uuden ja vanhan arkkitehtuurin luontevaan kohtaamiseen sekä katunäkymien ja korttelien umpinaisuuden säilyttämiseen, juhlatiloihin sekä kokous- ja virastotiloihin. Lisäksi huomioitiin ajoneuvopaikoitusratkaisut sekä vaiheittaisen rakentamisen mahdollisuus. Ehdotusten kritiikeissä huomiota on kiinnitetty erityisesti aula- ja vastaanottotilojen edustavuuteen, avaruuteen sekä juhlallisuuteen. Kilpailun selkeänä tahtotilana on ollut myös kaupungin imagon kohotus arkkitehtuurin avulla.³⁵

Kilpailun voittajaksi valittiin Arkkitehti Aarno Ruusuvuoren ehdotus *Kivinen eläintarha*. Työn avustajina olivat toimineet Reijo Lahtinen, Pekka Parkkonen, Pentti Piha, Jan Söderlund sekä Jorma Salmenkivi. Rakenneasiantuntijana toimi Bertel Ekengren. Ehdotuksessa lautakunta kiitteli erityisesti empirejulkisivut kokonaisuudessaan säilyttävää suunnitteluratkaisua, hallittua kokonaisuutetta sekä kauppatorille aukeavien julkisempien tilojen edustavuutta. Kritiikkiä ehdotus sai muun muassa lämpiöiden kolmeen tasoon jakaminen sekä niitä yhdistävät kierreportaat sekä hissien ja joidenkin kilpailuohjelmassa vaadittujen tilaryhmien puute.³⁶

32 Kolbe & Puhakka 2008, 64–65.

33 Korhonen 1998, 101–102.

34 *Arkkitehti* 3/1961, kilpailuliite; Korhonen 1998, 103.

35 *Arkkitehti* 3/1961, kilpailuliite

36 *Arkkitehti* 3/1961, kilpailuliite.

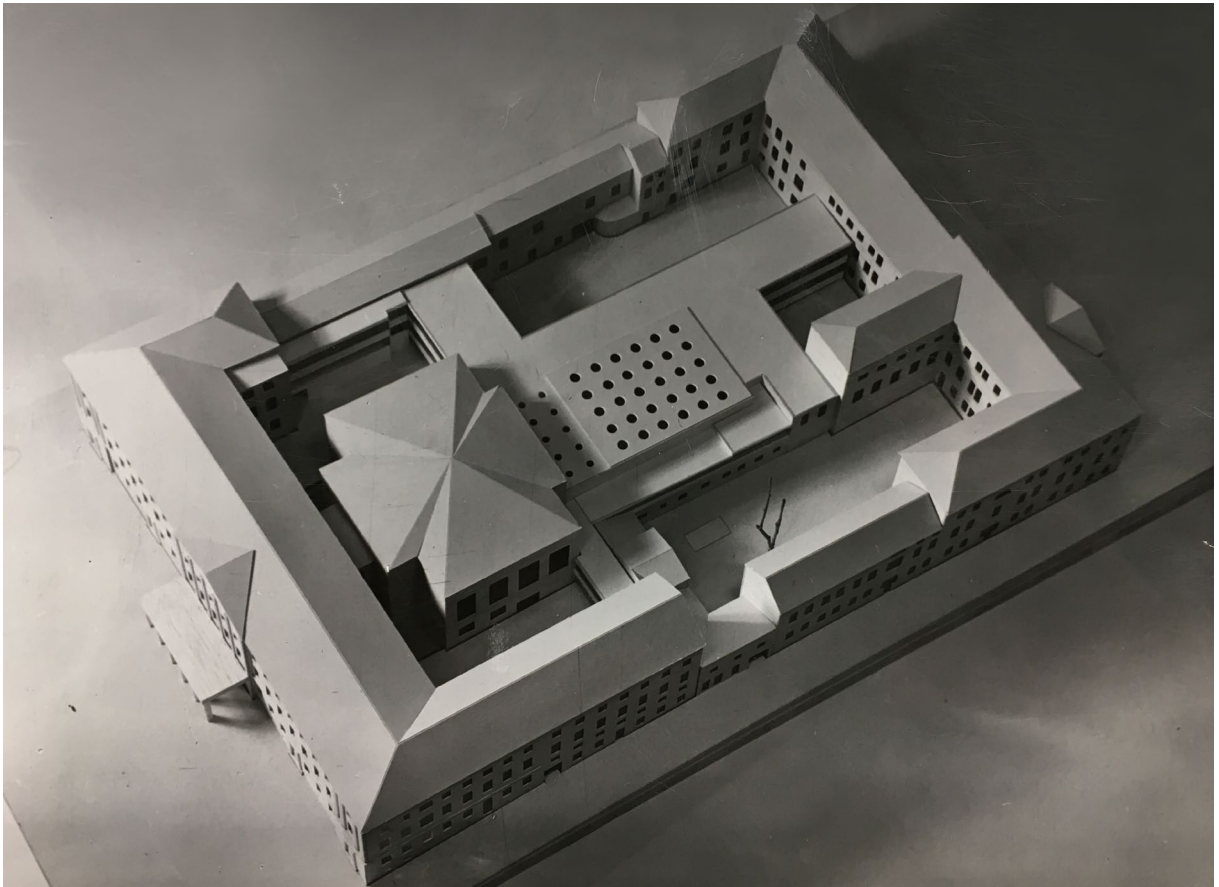
Voittajaehdotus *Kivinen eläintarha* poikkesi myös kymmenen vuotta myöhemmin valmistuneesta toteutuksesta merkittävästi. Kilpailuehdotuksessa kaupungintalon juhla-, toimisto-, ja valtuuston tilat sekä henkilöstöravintola sijoittuvat pääpiirteittäin toteutuneella tavalla suhteessa toisiinsa, mutta esimerkiksi aulatila on jaettu kolmeen, eri korkeusasemiin sijoittuvan tilasarjan muodostavaan saliin. Veistokselinen juhlaporras oli kaareva ja se oli sijoitettu lähes piiloon viimeisen aulan perälle. Valokuiluina toimivia sivulaivoja ei kilpailuehdotuksen aulassa myöskään ole, vaan niiden paikalla on yleisön WC:t ja muita aputiloja. Kilpailun ratkaisun jälkeen suunnitelman nykyistä muotoa haettiin Ruusuvuoren toimistolla toista vuotta.³⁷

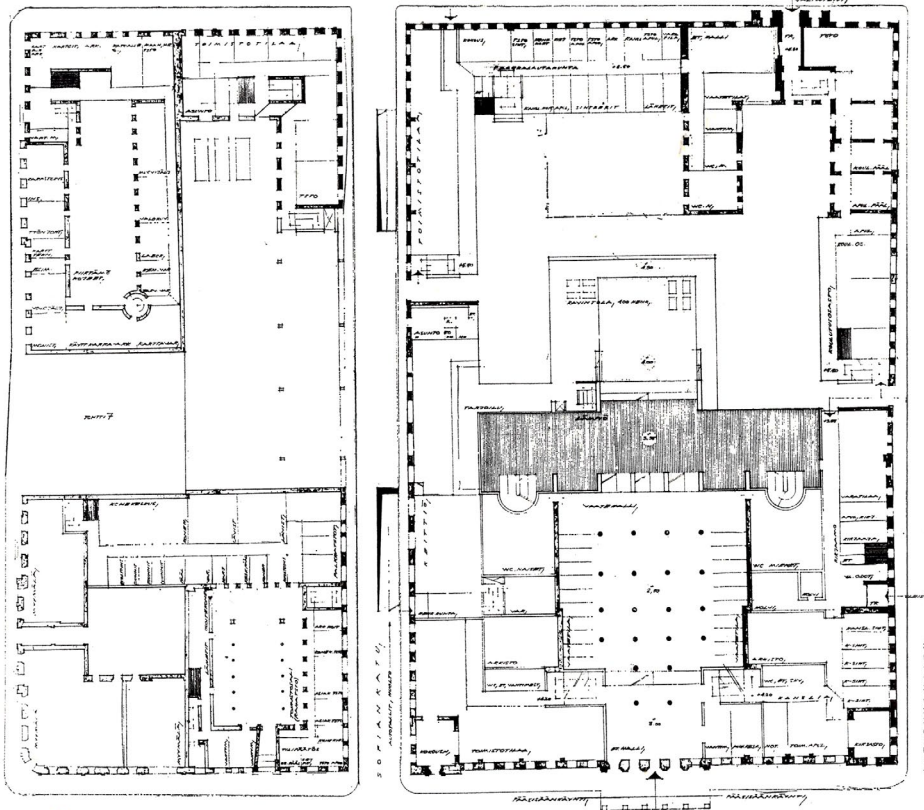
37 Korhonen 1998, 110–111.

Toinen palkinto jätettiin kilpailussa jakamatta. Jaetulle kolmannelle sijalle ylsivät Timo Penttilä ehdotuksellaan *Repetitio* sekä Mona ja Lars Hedman ehdotuksellaan *Engel face*. Erityisesti Hedmanien ehdotus oli huomionarvoinen siinä, että suunnitelmassa uudet tilat oli sovitettu lähes kokonaan olemassa olevaan korttelirakenteeseen. Täydentäviä tiloja oli lisätty lähinnä vanhoille sisäpihoille. Tuomaristo kuitenkin katsoi, ettei esimerkiksi vanhan hotellirakennuksen 1800-luvun lopun eteisaula pääportaineen ollut uudelle kaupungintalolle kyllin edustava.³⁸

38 *Arkkitehti* 3/1961, kilpailuliite.

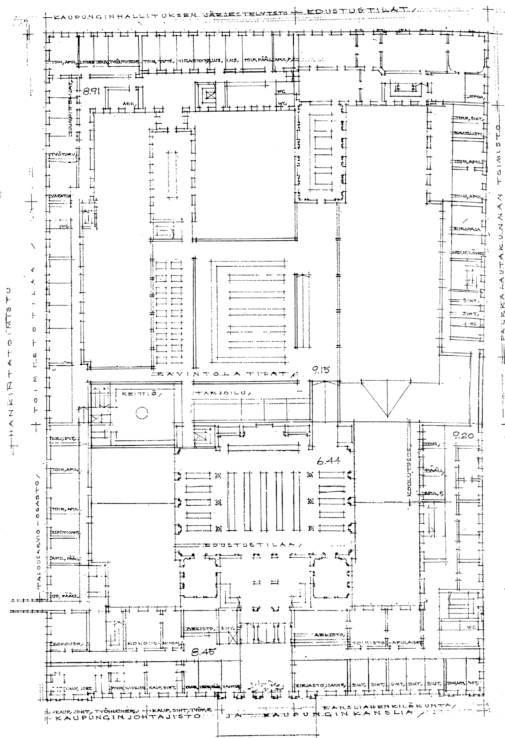
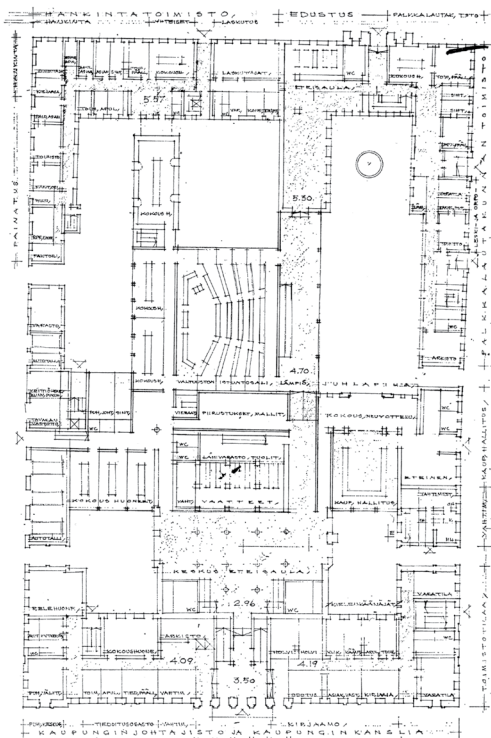
↓ Aarno Ruusuvuoren 1950-luvulla luonnosteltua kaupungintalon tilaratkaisua esittävä pienoismalli. MFA.

↑ Aarno Ruusuvooren voittoisan kilpailuehdotuksen ensimmäisen kerroksen pohjapiirros. Arkkitehti, kilpailuliite 3/1961.

↓ Mona ja Lars Hedmanin kilpailuehdotus *Engel Face* säilytti huomattavan määrän korttelin 1800-luvun rakenteita. Kuvissa ensimmäisen ja toisen kerroksen pohjapiirroksket.

4. Helsingin moderni kaupungintalo

4.1 Julkisesta rakentamisesta 1960-luvulla

1960-luvulla arkkitehtuurissa elettiin innokasta uudistamisen aikaa. Uuden arkkitehtuurin rationalistiset ja konstruktivistiset periaatteet toivat arkkitehdit, rakennesuunnittelijat ja rakentajat lähemmäs toisiaan. Betoni oli vankistanut asemansa 1950-luvun kuluessa ensin etenkin erilaisten tuotantolaitosten rakennusmateriaalina ja viimeistään 1960-luvun kuluessa pääasiallisena rakennusmateriaalina niin julkisessa kuin asuinrakentamisessa.

Joitakin arkkitehteja ja insinöörejä nousee aihetta tarkasteltaessa toisia voimakkaammin esiin, kuten erityisesti betoniteknikan kehittäjinä tunnetut Viljo Revell (1910–1964), Aarne Ervi (1910–1977) ja hiukan myöhemmin Aarno Ruusuvuori sekä diplomi-insinööri Paavo Simula (1909–1964) ja Bertel Ekengren (1932–). Aiemmin toisarvoisissa rakenteissa ja rakennuksissa käytetty betonipinta oli noussut ilmaisen välineeksi myös kunnianhimoisessa, korkealuokkaisessa arkkitehtuurissa. Tuntiopettajana Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolla työskennellyt Simula esitteli säännöllisesti kuorirakenteiden kehitystä ja uusia innovaatioita Arkkitehti-lehdessä, mm. Pier Luigi Nerven arkkitehtuurista. Ruusuvuori teki läheistä yhteistyötä erityisesti Bertel Ekengrenin kanssa, joka toimi myös kaupungintalon rakenneasiantuntijana suunnittelukilpailuvaiheessa. Muita yhteistyökohteita olivat Ruusuvuoren kaikki kolme kirkkoa Hyvinkäällä (1961), Huutoniemessä (1964) ja Tapiolassa (1965) sekä Weilin & Göösin painotalo Espoon Tapiolassa (1964, 1967), jonka myöhemmän laajennusosan Ekengren suunnitteli itsenäisesti. Toteutusvaiheessa kaupungintalon rakennesuunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Mikko Vanhanen.

Arkkitehtuurikilpailuja järjestettiin 1960-luvulla enemmän kuin koskaan aikaisemmin, keskimäärin 5–6 kilpailua vuodessa. Leimallisia vuosikymmenelle olivat erityisesti kaupunkien ja kuntien aluesuunnittelukilpailut, joista valtaosa koski asutuskeskusten laajennuksia.³⁹ Kilpailuja järjestettiin Helsingin, Kouvolan ja Porvoon kaupungintaloista, joista kaksi ensimmäistä toteutettiin. Porvoon vanha, vuonna 1893 valmistunut kaupungintalo oli päätetty ahtautensa ja huonon kunnan vuoksi purkaa uuden tieltä, mutta hanke jäi taloudellisista syistä toteuttamatta, ja rakennus korjattiin lopulta perusteellisesti 1990-luvulla.

Sotien jälkeen uudet vaatimukset tehokkuudelle olivat tuoneet kunnan- ja kaupungintaloihin erilaisia kunnallisia palveluja ja toimintoja. Perinteisten raatihuoneiden ja kaupungintalojen rinnalle nousi moderneja hallintorakennuksia ja kuntakeskuksia. 1950-luvulta lähtien arkkitehtuurista oli lisäksi tullut yhä kansainvälisempää. Viljo Revellin Toronton kaupungintalo kaarevine kaksoistorneineen (kilpailu 1958) oli ensimmäinen julkisrakennuspilvenpiirtäjä, joka selvästi erottui jo vakiintuneesta pilvenpiirtäjätyypistä. Kansainvälisiä ihailun kohteita Le Corbusier'n töiden ohella olivat mm. Eero Saarisen ja Oscar Niemeyerin suunnittelemat betonirakennukset. 1970-luvulla betoni vakiinnutti asemansa rakennusaineena muiden joukossa, ja muutokokeilut saivat väistyä konstruktivististen periaatteiden tieltä.

39 Huotelin ja Kaipainen 2006, 92.

4.2 Arkkitehti Aarno Ruusuvuori

Aarno Ruusuvuori syntyi Kuopiossa 14.1.1925. Hänen vanhempansa olivat everstiluutnantti Armas Ruusuvuori ja Aune Ruusuvuori. Ruusuvuori valmistui ylioppilaaksi Tehtaanpuiston yhteiskoulusta vuonna 1943 ja arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1951. Seuraavana vuonna Ruusuvuori perusti oman arkkitehtitoimistonsa, jonka ohella hän toimi 1950-luvun kuluessa ensin assistenttina ja sittemmin erikoisopettajana Teknillisen korkeakoulun arkkitehtiosastolla. Opetustehtävät, jotka 1960-luvulla vaihtuivat professuurin hoitamiseen, jatkuivat vuoteen 1966 asti. Aarno Ruusuvuorta pidetään yhtenä suomalaisen modernismin keskeisimpänä arkkitehtina, jonka vaikutus suomalaiseen arkkitehtuuriin oli hänen suunnittelemaansa rakennuksia laajempi. Tämä johtui Ruusuvuoren aktiivisesta opetustoiminnasta, joka ulottui Teknilliseltä korkeakoululta hänen toimistoonsa ”Ruusun akatemiaan” asti. Lisäksi Ruusuvuori toimi arkkitehtuurin kentän instituutioissa, kuten Arkkitehtiliiton puheenjohtajana sekä Rakennustaiteen museon johtajana. Aarno Ruusuvuori menehtyi pitkäaikaiseen sairauteen 22.2.1992.

ARKKITEHTUURI

Aarno Ruusuvuoren arkkitehtuurille ominaisia piirteitä olivat modernistisen perinteen mukaisesti harkittu materiaalin käyttö ja selkeä rakenteellinen logiikka, varmat mittasuhteet ja vähäeleinen linjakkuus. Modernismin tasa-arvoiset ihanteet näkyvät kaupungintalon suunnitelmissa esimerkiksi tilojen tasa-arvoisella käsittelyllä, jossa samat laadukkaat detaljit ja materiaalit toistuvat huonetyypistä riippumatta. Viittauksia Le Corbusier’n arkkitehtuuriin on niin arkkitehdin suunnitelmissa kuin kirjoituksissa. Voimakkaat väripinnat muuten pelkistetyn arkkitehtuurin sävyttäjinä olivat ajankohtaisia myös muiden suomalaisarkkitehtien, etenkin konstruktivistien, töissä 1960-luvun lopulta alkaen. Kaupungintalossa tyyli on hienostuneempi ja viimeistellympi kuin monissa muissa Ruusuvuoren samana ajankohtana suunnittelemissa julkisissa rakennuksissa, kuten Tapiolan ja Huutoniemen kirkoissa, joille paljas betonipinta antoi voimakkaan materiaalityylin. Yksityiskohtien suunnittelun ja toteutuksen taso on kuitenkin yhtä korkea.

Ruusuvuoren arkkitehtuurin lähtökohtana oli aina tilallinen hierarkia, ja rakennuksen ulkoinen muoto

syntyi tutkimalla, millä rakentein ja muin keinoin hierarkia saatiin toteutettua. Ensisijaista oli ratkaista sisätilat ja valaistus, ja luonnonvalon huolellinen tutkiminen oli Ruusuvuoren arkkitehtuurin kulmakiviä. Ideat Ruusuvuori työsti ensin päässään mahdollisimman pitkälle, minkä jälkeen hän teki pahvisia työmaljeja hyvin pienessä mittakaavassa. Piirtäminen ei Ruusuvuoren mukaan ollut hänelle yhtä luonteenomaista kuin mallien teko.⁴⁰ Kaupungintalossa, kuten muissakin Ruusuvuoren rakennuksissa, jännitteet syntyvät selkeän vyöhykkeisen tilahierarkian lisäksi matalien ja korkeiden, hämärien ja luonnonvaloa tilaan välittävien pintojen vuoropuhelusta.

Keskeinen vaikuttaja Ruusuvuoren arkkitehtuurin kehittymiseen oli Aulis Blomstedt (1906–1979), jonka toimistossa opiskeluaikanaan ja myöhemmin kollegana Teknillisessä korkeakoulussa Ruusuvuori työskenteli. Arkkitehtuuriteoreetikko pohti määrätietoisesti muodon ja harmonian luonnetta arkkitehtuurissa ja julkaisi oman Canon 60 -lukutaulukkoon perustuvan mittajärjestelmänsä 1961. Ruusuvuori on todennut Blomstedtin suhdeharmonioilla olleen hänelle merkitystä: hänen mukaansa etenkin vertikaalisuunnassa mitoituksen hallinta edellytti matemaattisen suhdemaalukan, moduulijaon, käyttöä. Ympäristön matemaattinen luonne helpotti sen ymmärtämistä. Yhtenä syynä yleispätevämmän, rationaalisen linjan valintaan Ruusuvuori on maininnut sen, että Alvar Aallon yksilöllinen arkkitehtuurikäsite hallitsi vapaan muodon kenttää.⁴¹ Vastakkainasettelu Aallon ja nuoren polven suunnittelijoiden välillä oli selvä.

OPETUSTYÖ JA TOIMISTO

Omalla opetuskaudellaan korkeakoulussa Ruusuvuori jatkoi Blomstedtin osoittamaa linjaa pitäen yllä verkostoa arkkitehtien ja muiden alojen taiteilijoiden, kuten kuvanveistäjien, taidemaalarien ja säveltäjien välillä. Vapaan taidemaailman edustajia pyydettiin luennoimaan ja opiskelijoita käytettiin mm. Kain Tapperin, Lars-Gunnar Nordströmin, Jaakko Somersalon ja Anitra Lucanderin työhuoneissa. Ruusuvuori näki arkkitehdin roolin yhtenä asiantuntijana muiden joukossa ja kannatti suunnittelussa poikkitaiteellista yhteistyötä. Toissään hän käytti väriasiantuntijoina

⁴⁰ Norri et al. 1992, 53.

⁴¹ Norri et al. 1992, 50–51.

taidemaalareita. Tapiolan kirkossa värit määritteli Juhana Blomstedt ja Helsingin kaupungintalossa Anitra Lucander.

Ruusuvuori on kuvannut toimiston arkea 1960-luvulla ahertamiseksi ja raatamiseksi, sillä töitä oli paljon. Parhaimmillaan 25-henkisellä toimistolla oli oma keittäjä ja ruokailuhuone. Työtekoa rytmittivät erilaiset illanvietot ja juhlat. Aulikki Korhosen toimiston entisten työntekijöiden haastatteluihin pohjautuvien tietojen mukaan työskentely Ruusuvuoren toimistossa oli hyvin itsenäistä ja Ruusuvuorien rooli oli kordinoiva ja ohjaava. Ruusuvuori hyödynsi asemaansa Teknillisen korkeakoulun opettajana rekrytoidessaan nuoria lupaavia arkkitehteja toimistoonsa.

Ruusuvuoren toimiston suurin kilpailumenestys sijoittui 1950- ja 1960-luvun taitteeseen. Ensimmäinen suuri kilpailuvoitto oli Hyvinkään kirkko vuonna 1958. 1960-luvun alussa seurasivat voitot Huutoniemen kirkon arkkitehtuurikilpailussa (1961), Helsingin kaupungintalokilpailussa (1961) sekä Tapiolan kirkon kilpailussa (1963). Muita ajanjakson töitä olivat muun muassa Weilin+Göös Ab:n painotalo Tapiolassa sekä Marimekon koetalo ja elementtisauna (1967 ja 1968). Helsingin kaupungintalon saneeraustyön esisoiottona pidetään 1968 valmistunutta Kluuvin virastotalon muutostyötä, jossa moni kaupungintalon ratkaisusta sai ensimmäisen toteutuksensa. Kaupungintalon suunnittelusta muodostui Ruusuvuoren toimiston suurin ja keskeisin työ. Ruusuvuoren toimiston viimeinen kilpailuvoitto oli toteuttamatta jäänyt Kansallismuseon laajennus vuodelta 1990.

← Hieman ennen kaupungintaloa Unioninkadun ja Pohjoisesplanadin kulmaan valmistunut Kluuvin virastotalo toimi eräänlaisena ennakkotapauksena kaupungintalolle. Rakennusten arkkitehtuurissa on selviä yhtymäkohtia. MFA.

4.3 Taiteilija Anitra Lucander

Kappale on referoitu FT Sanna Teittisen väitöskirjasta Kohti lyyristä abstraktismia - Anitra Lucanderin 1950-luvun modernismi.

Anitra Lucander syntyi 23.1.1918 Helsingissä. Hänen vanhempansa olivat diplomi-insinööri Eric Lucander ja Lydia Larionowa. Äidillä oli Viron venäläinen tausta. Perhe oli suomenruotsalainen, mutta Lucander sai vahvoja vaikutteita myös äitinsä kulttuuritaustasta. Kiinnostus musiikkiin oli tätä perua, ja se säilyi koko elämän ajan. Taiteellisuutta oli sekä isän että äidin puolen suvuissa.

Lucander opiskeli Vapaassa Taidekoulussa opettajinaan muiden muassa Sam Vanni ja Unto Pusa. Lucander piti debyyttinäyttelynsä yhdessä Sophie Taxellin kanssa Helsingissä 1951. Varsinainen läpimurto taidemaalarina tapahtui kaksi vuotta myöhemmin Ung Finsk Konst -näyttelyssä Tukholmassa ja graafikkona Viiva ja väri -näyttelyssä Helsingin Taidehallissa 1955. Tärkeimmät yksityisnäyttelynsä Lucander piti 1950-luvulla Artekissa. Lähellä Lucanderia taiteilijoina olivat Per Stenius ja Erik Granfelt, joiden kanssa taiteilija myös piti yhteisnäyttelyitä. 1950- ja 1960-luvulla yhteisissä näyttelyissä olivat lisäksi Rafael Wardi, Tapani Raittila, Helge Dahlman ja Tuomas von Boehm vaihtuvina kokoonpanoina. Pikemmin kuin varsinaisesta taiteilijaryhmästä oli kyse ystäväpiiristä, jonka yhteistyö jatkui 1980-luvulle saakka.

Lucander oli kansainvälisesti suuntautunut sekä taiteensa että elämänkatsomuksensa puolesta. Luonteeltaan Lucander oli voimakastahtoinen oman tiensä kulkija, joka esimerkiksi matkusti usein yksin ja saattoi viipyä matkoillaan kuukausia. Lucanderin taiteeseen vaikuttivat lukuisat ulkomaanmatkat, joita hän teki 1940-luvun lopulta lähtien muiden muassa Pariisiin ja Kreikkaan, myöhemmin erityisesti Intiaan. Intialaiset filosofiat ja henkisyys kuuluivat Lucanderin elämään vahvasti, ja hän suunnitteli 1970-luvulla hengellistä keskusta, ashramia, Siuntiossa sijaitsevaan taloonsa. Suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut.

Anitra Lucander oli monipuolisesti suuntautunut taiteilija, joka tunnetaan parhaiten taidemaalarina ja väritaitelijana. Hänellä oli merkittävä rooli yhtenä ensimmäisistä ja merkittävimmistä abstraktin maalaus-taiteen esittäjistä ja koloristeista Suomessa. Abstraktin ja figuratiivisen taiteen välinen asema oli keskeinen kysymys suomalaista modernismia koskevassa keskustelussa 1950-luvun alkupuolella. Maalausten ja

grafikan lisäksi Lucander teki runsaasti kollaasitöitä paperista ja myöhemmin lisäksi tekstiileistä sekä maalasi tekemiensä kollaasien pohjalta. Lucander teki kollaaseja myös valokuvistaan. Helsingin kaupungintalon väreihin liittyen tunnetaan ainakin kaksi paperikollaasia, joihin on myös kirjoitettu tekstiä muistiinpanon omaisesti. Lucander luonnosteli myös Helsingin empirekeskustan värisuunnitelmasta kollaasin.

Lucander oli alusta asti kiinnostunut arkkitehtuurista, ja hän myös maalasi kaupunkinäkömisiä ja rakennuksia, joita oli nähnyt matkoillaan. Hän kuului 1950-luvun alussa perustettuun yhteenliittymään Group Espaceen, jonka tarkoituksena oli arkkitehtuurin ja kuvataiteen yhteistyön kehittäminen ja lähentäminen. Arkkitehteista mukana olivat Kaj Englund ja Aarno Ruusuvuori. Lucander toteutti joitakin monumentaalikokoisia teoksia julkisiin rakennuksiin. Muun muassa uusiin rakennuksiin toteutettavat seinämaalaukset kuuluivat kansainvälisestikin konkreettisen taiteen ideologiaan. Vuosina 1967–68 Lucander teki tilaustyönä Roihuvuoren kansakoulun suuren kangasapplikaation.

Yhteistyö arkkitehtien kanssa lisääntyi 1960- ja 1970-lukujen taitteessa, jolloin Lucander pääsi käyttämään persoonallista ja varmaa väriaistiaan julkisten rakennusten värisuunnittelijana. Hän vastasi kaupungintalon värien määrittelystä sekä sisä- että ulkotiloissa. Lucander piti rakennusten värisuunnittelua ja yhteistyötä arkkitehtien kanssa mieluisana ja antoisana tehtävänä. Kaupungintalon lisäksi Lucander määrittäi värejä muun muassa Helsingin Vanhaan kirkkoon korjaustyön yhteydessä 1967 sekä yhteistyössä Aarno Ruusuvuoren kanssa Roihuvuoren kansakouluun 1967, Mikkelin poliisitaloon 1968 ja Helsingin keskustan empirekortteleihin 1970 sekä arkkitehti Claus Tandefeltin suunnittelemaan Porvoon psykiatriseen sairaalaan 1971.

Lucander on sanonut haluavansa taiteellaan välittää katsojalle vaikutelman harmonisesta rauhasta, jostakin arjen yläpuolella olevasta. Hänet palkittiin vuonna 1969 Pro Finlandia -mitalilla ansioistaan kuvataiteilijana. Anitra Lucander sairastui vakavasti 1980-luvun alussa ja menehtyi pitkäaikaiseen sairautensa 2.5.2000.

4.4 Suomalaiset kaupungintalot 1960-luvulla

1960-luvun lopulla rakennettiin Suomeen myös kaksi muuta suuren mittakaavan kaupungintaloa tai kaupungin virastotaloa. Nämä olivat Juha Leiviskän ja Bertel Saarnion suunnittelema Kouvolan kaupungintalo (1968) sekä Aarne Ervin suunnittelema Tampereen virastotalo (1965). Pienempää mittakaavaa edusti Alvar Aallon suunnittelema Alajärven kunnantalo vuodelta 1969. Vuonna 1965 valmistuivat myös Aallon suunnittelema kaupungintalo Seinäjoelle sekä pohjois-amerikkalaista mittakaavaa edustanut Viljo Revellin kilpailuvoiton kautta suunnittelema Toronton kaupungintalo.⁴²

Kouvolan kaupungintalo valmistui paria vuotta ennen Helsinkiä, samaan tapaan kolmikerroksinen rakennus oli myös mittakaavaltaan jokseenkin verrattavissa Ruusuvuoren kaupungintaloon. Tilaohjelmaltaan ja toiminnoiltaan rakennus muistuttaa Helsingin kaupungintaloa läheisesti. Ulkohahmoltaan neliömäinen rakennusmassa kiertyy suuren sisäpihan ympärille, siinä missä Helsingin kaupungintalossa samaa funktiota voidaan katsoa ajavan pohjakerroksen suuren aulan. Myös Kouvolan kaupungintalossa sivukäytävän varrelle ryhmitelty toimistot kiertävät rakennuksen ulkoreunaa kolmelta suunnalta aputoimintojen asettuessa käytävän toiselle puolelle. Suuri juhlasali sekä kaupunginvaltuuston sali asettuvat omaan pohjoispuolen rakennusvyöhykkeeseensä, juhla- ja valtuustotiloihin on omat sisäänkäyntinsä sisäpihalta, kun taas toimistoihin käydään Helsingistä poiketen sisään omien sisäänkäyntiensä kautta. Marmoripintainen julkisivuarkkitehtuuri on veistoksellista ja erilaisia aukotuksia yhdistelevää. Kouvolan tapauksessa käytettävissä oli Helsingistä poiketen myös runsaasti ympäröivää ulkotilaa, joka voitiin yhdistää modernin rakennussuunnitelman tilasarjaan. Myös Kouvolan kaupungintalosuunnitelma perustui vuonna 1964 ratkenneen arkkitehtuurikilpailun voittoon.⁴³

Tampereen virastotalo sijoittuu kaupungin keskusta-alueelle Frenckellin aukion länsilaidalle. Aarne Ervin suunnittelema kortteliaan reunustava rakennus on ulkomuodoltaan kuusikerroksinen sisäänvedettyine pohja- sekä ylimpinerroksineen ja Kouvolaan verrattuna huomattavasti arkisempi, keskusta-alueen toimistorakennuksen olinen. Se valmistui kahdes-

sa osassa vuosina 1967 ja 1975. Nauhaikkunaisessa julkisivussa korostuu ainoastaan valtuuston istuntosali ulostyöntyvänä lasipintaisena laatikkona. Virastotalo on myös tilaohjelmaltaan arkisempi, nimensä mukaan sen sisätiloista puuttuvat näyttävät ja laajat vastaanotto- ja juhlatilat. Toimistokerrokset perustuvat kaksoiskeskikäytävän reunoille ryhmittyviin toimistotiloihin ja keskeiseen aputilavyöhykkeeseen.⁴⁴

Seinäjoen kaupungintalon Aalto suunnitteli osana Aalto-keskuksena tunnettua julkisten rakennusten sarjaa. Hanke poikkeaa edellä mainituista jo siinä, että kyseessä oli kokonaan uusi, tyhjälle maalle kehitetty kaupunginosa, eikä olemassa oleva kaupunkikuva sanellut suunnittelun lähtökohtia. Kaupungintalo muodosti osan julkisten rakennusten ympäröivää kansalaisaukiota. Aallon kaupungintalo on edeltäviä mittakaavaltaan huomattavasti pienempi. Sen massa on suorakaiteen omainen ja viuhkamainen kaupunginvaltuuston sali kohoaa rakennusmassasta veistoksellisesti. Pohjaratkaisu on selkeä ja perustuu keskikäytävän varrelle ryhmiteltyihin toimistohuoneisiin. Myös Seinäjoen kaupungintalosta puuttuvat näyttävän suurelliset juhlatilat. Myös vuonna 1969 valmistunut Alajärven pienehkö kunnantalo noudatti samantapaista suorakaidemaista, keskikäytävän varrelle ryhmiteltyä toimistorakennusmallia.⁴⁵ 1960-luvulla Aalto katsottiin usein Ruusuvuoren vastakohtaksi suunnittelijana, tälle väitteelle perusteita voidaan nähdä vertailtaessa Aallon vapaamuotoisia ja monimateriaalisia rakennusmassoja Ruusuvuoren hillittyyn, suorakulmaiseen betonimiljööseen.

Etäisenä verrokkikohteena voidaan katsoa myös Viljo Revellin viimeiseksi työksi jäänyttä Toronton kaupungintaloa Kanadassa. 1966 valmistunut monumentaalinen rakennuskompleksi koostuu suuresta aukiosta, jalustaosasta sekä kahdesta tornista, joiden väliin sulkeutuu veistoksellinen valtuustosaliosa. Revellin mittakaavaltaan kaikista edellisistä täysin poikkeavassa suunnitelmassa voidaan erottaa samantapainen tilajärjestely kuin Ruusuvuorella. Rakennusryhmän jalusta käsittää avarat aulatilat, joiden ylle on nostettu valtuustosalin, jota puolestaan ympäröivät uloimpina toimistotilat kahden tornin muodossa.⁴⁶

42 Arkkitehtuurimuseo

43 Saarnio 1969.

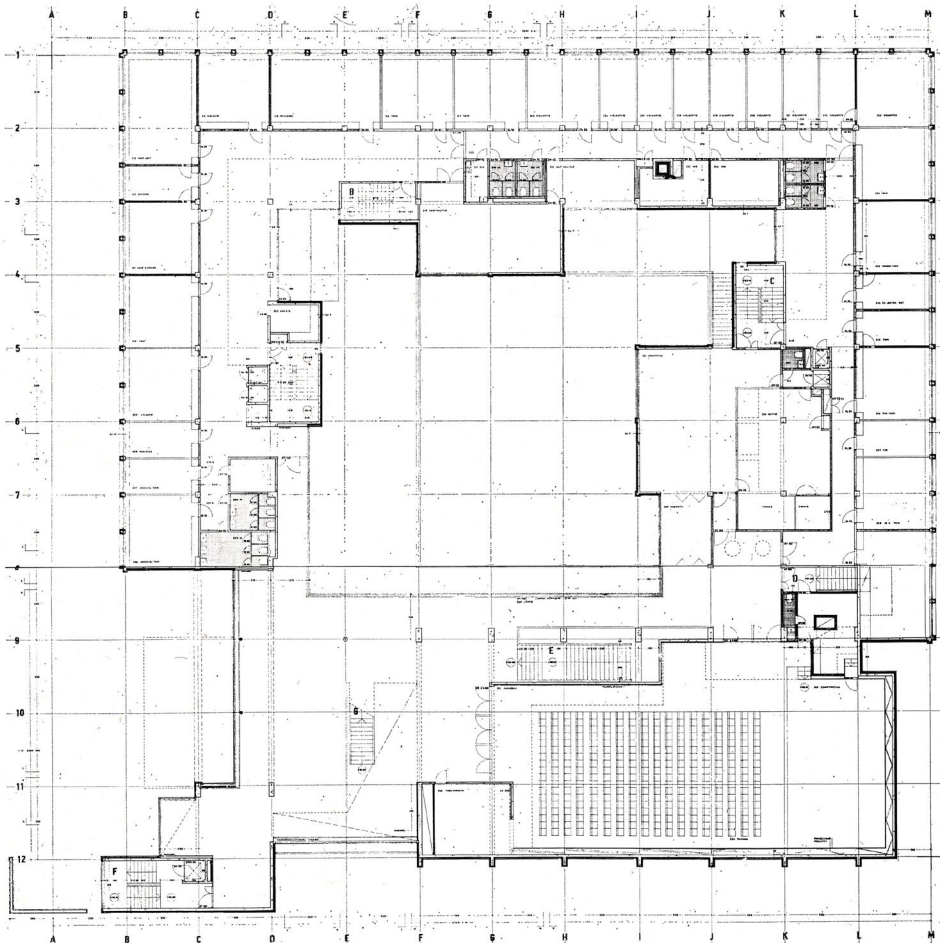
44 Tampereen rakennusvalvonnan arkiston sähköinen palvelusivu

45 Schildt 1994, 132–133.

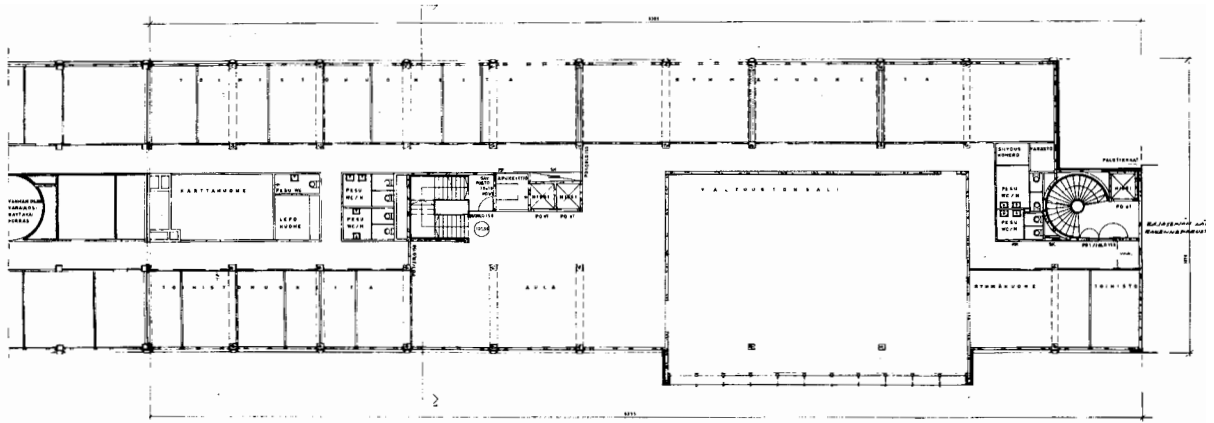
46 Arkkitehti 1966, 76–84.

← Kouvolan kaupungintalo on rakennusmassaltaan monitahoinen ja julkisivuiltaan vaihteleva. Teuvo Kanerva, MV.

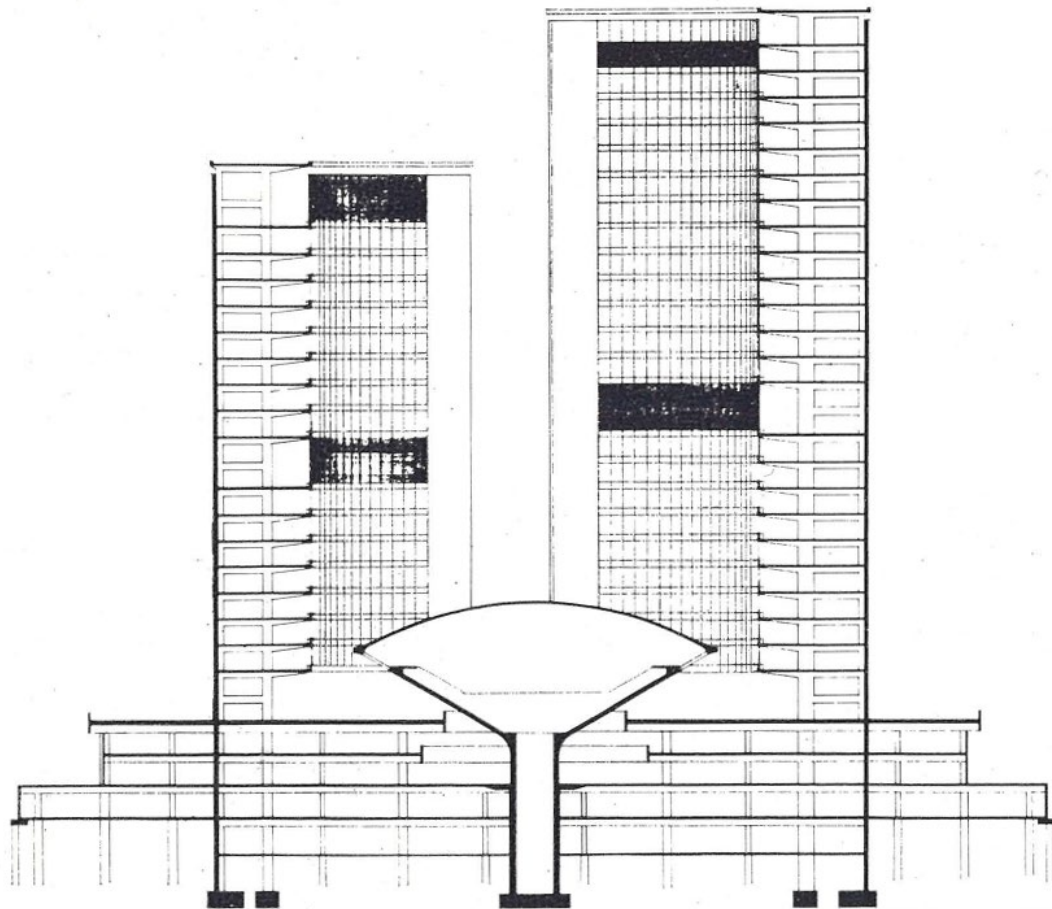

← Kouvolan kaupungintalon toisen kerroksen pohjapiirroksessa näkyy muun muassa valtuustosali sekä rakennusta kehämaisesti kiertävät toimistohuoneet. *Arkkitehti 6/1969.*

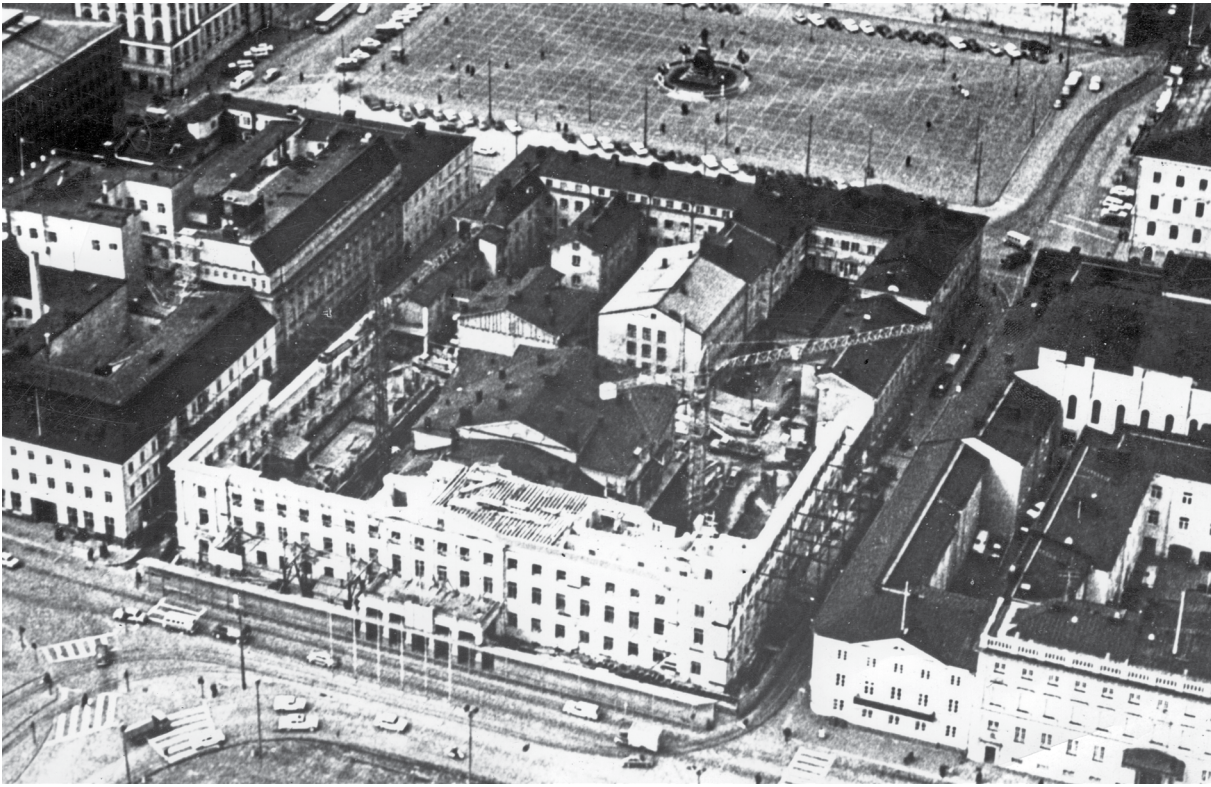

↑ Aarne Ervin Tampereen virastotalon valtuustosalikerroksen pohjapiirros. Piirroksessa näkyy Ervin vyöhykemäinen suunnitteluratkaisu. Tapsa.

↓ Viljo Revellin Toronton kaupungintalo koostuu kahdesta sienimäistä valtuustosalia ympäröivästä toimistotornista, jotka nousevat jalustarakennuksen ylle. *Arkkitehti* 5-6/1966.

4.5 Kaupungintalon rakentaminen

Kaupungintalon kesällä 1965 alkanut rakennusurakka⁴⁷ oli monin tavoin poikkeuksellinen. Säilytettäviä rakenteita koskevat pohjatyt saatiin valmiiksi kesällä 1967, ja niissä kesti oletettua pidempään heikkolaatuisen maapohjan vuoksi.⁴⁸

Ruusuvuoren suunnitelmien toteuttaminen vaati olemassa olevien perustusten kokonaisvaltaista purkamista, ja niiden mukana purettiin myös ravintola Kaupunginkellarin lattia sekä juhlasalia kannatteleva pilaristo yläpuolisine välipohjineen. Uudet perustukset olivat kaivinpaaluja, joiden putkiin valettiin kellarin pilarit. Myös vanhan julkisivun tukeminen rakennustöiden ajaksi osoittautui osin pulmalliseksi. Ulkoseinien perustukset osoittautuivat huonokuntoisiksi, ja vanha, huonoon kuntoon päässyt perusmuuri jouduttiin paikoin uusimaan täysin. Perusmuurin purkamisen ajaksi kantavat seinät perustettiin väliaikaisten paalujen varaan. Sofian- ja Katariinankadun puoleiset julkisivut oli mahdollista tukea väliaikaisesti kapeiden katujen vastapuolisiin rakennuksiin. Vanhat kahden tai kolmen kiven paksuiset tiiliseinät hyödynnettiin kantavina rakenteina siellä missä mahdollista, ja muis-

sa kohdin vanhan julkisivun taakse pystytettiin uusi kantava teräsbetoniseinä.⁴⁹ ⁵⁰ Kaikki uudet rakenteet toteutettiin pilarein, palkistoin ja massiivilaatoin.⁵¹

E erityisen mutkikkaita toimenpiteitä edellytti 1800-luvun juhlasalin säilyttäminen rakennusrungon keskellä. Juhlasalin ympärille ja alle uudisia rakennettaessa jouduttiin juhlasali tukemaan kokonaan väliaikaisin rakentein, ja sen alle valettiin uudet pilarit. Rakennuksen kellari kaivettiin vasta salin alapuolisten uusien rakenteiden valmistuttua. Juhlasalin vesikaton vanha puinen primäärirakenne korvattiin teräsristikolla.⁵²

Rakennesuunnittelijana toimi insinööritoimisto Mikko Vanhanen, LVI-töistä vastasi lämpötekniikan toimisto Calor sekä Ekono, sähkötyöt teki insinööritoimisto Tauno Nissinen ja akustiikasta vastasi insinööritoimisto Mauri Parjo. Pääurakoitsijana toimi Helsingin kaupungin rakennusvirasto vastaavana mestarinaan Einari Penttinen.⁵³

47 Helsingin Sanomat 1965.

48 Helsingin Sanomat 1967.

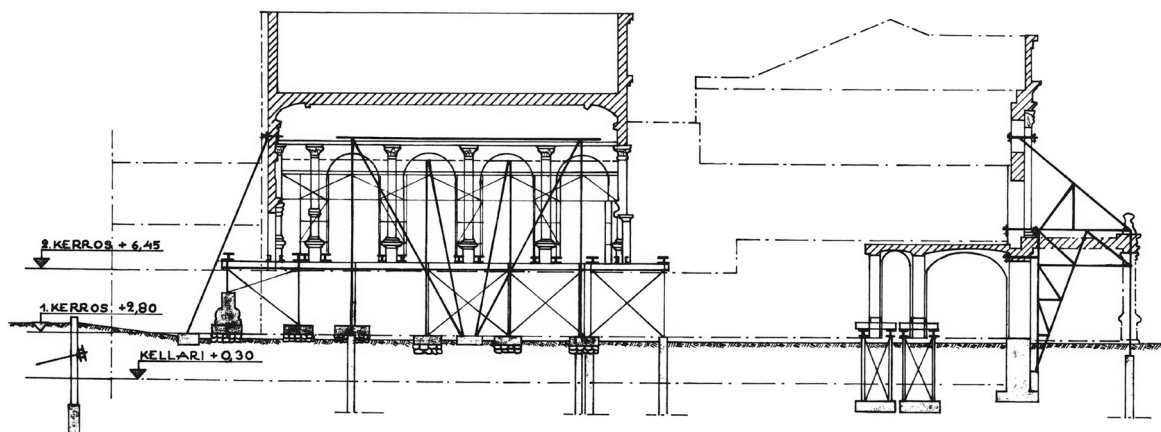
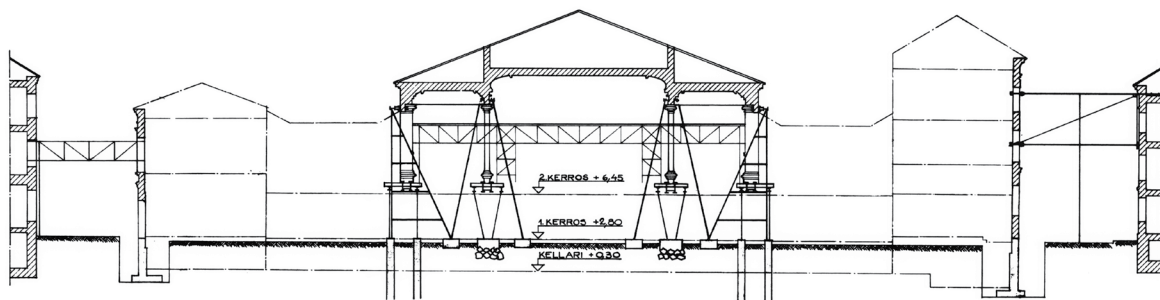
49 Norri & Kärkkäinen toim. 1992, 36–39.

50 Ruusuvuori 1971, 29.

51 Maunula 1970, 92. Korhonen 1998, 111.

52 Maunula 1970, 92.

53 Maunula 1970, 92.

← Ilmakuva kaupungintalokorttelista muutostyön keskellä. Suurin osa vanhoista sisätiloista on purettu ja julkisivuja on tuettu naapurirakennuksiin. MFA.

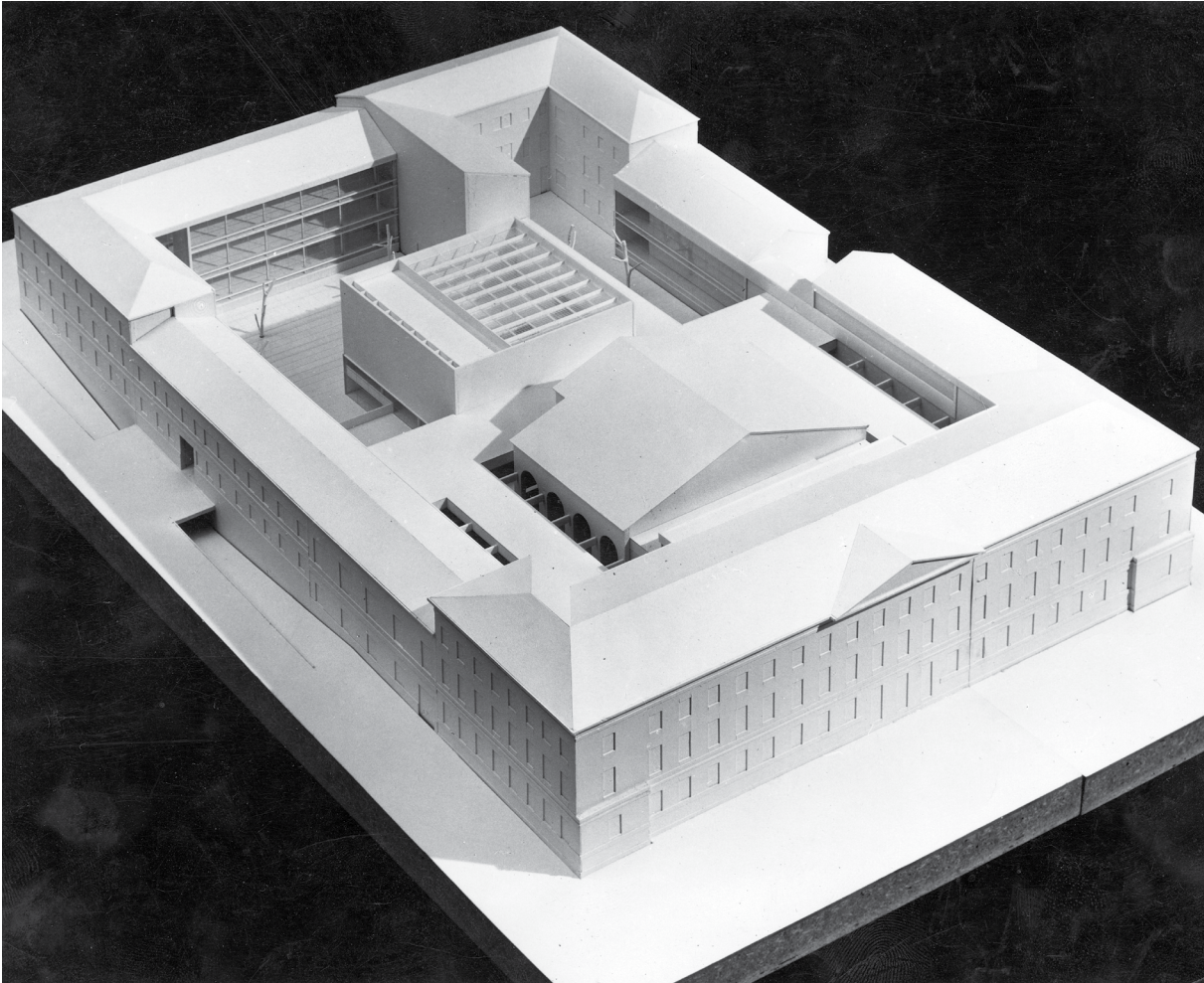
↑ Leikkauspiirustuksissa on esitetty juhlasalin ja tiilijulkisivujen väliaikaisia tukirakenteita. MFA.

← Kaupunginhallituksen kokoushuone rakennusvaiheessa. MFA.

4.6 Suunnitteluratkaisu, 1. vaihe

↓ Ruusuvuoren varhaisen suunnitteluvaiheen pienoismalli. MFA.

KAUPUNKIKUVA

Ruusuvuoren suunnitteluratkaisun lähtökohtana oli aina luonnosvaiheista lähtien kaupungintalokorttelin ja sitä ympäröivän kaupunkikuvan empireasussa säilyttäminen. Tätä periaatetta hän noudatti kaupungintalokorttelin lisäksi aiemmin valmistuneen Kluuvin virastotalon sekä virastotaloa vastapäisen Aschanin talon kohdalla. Aschanin talo, jota kutsutaan myös Apteekin taloksi, poikkesi kaupungintalosta ja Kluuvin virastotalossa siinä, että sen empirejulkisivut päätettiin rakentaa kauttaaltaan uusiksi.⁵⁴ Merkittävin vaikutus kaupunkikuvaan on ollut kuvataiteilija Anitra Lucanderin värityssuunnitelmalla, joka koski kaupungintalon lisäksi myös sen naapurikortteleita. Lucander

54 Järvenpää & Rähä 2007, 236.

valitsi julkisivuihin osittain empirelle epätyypillisiä värejä. Kaupungintalon julkisivun väri oli 1970-luvulla muutosvaiheen valmistuttua huomattavasti nykyistä kirkkaampi sininen. Ruusuvuoren ja Lucanderin suunnitelmien mukaan myös ikkunapuitteet käsiteltiin tummiksi, mikä häivytti ikkunoiden puitejaon.⁵⁵ Puitejako muutettiin 1800-luvun ruutujaoksi.

Korttelin sisäpihatilan puoleiset julkisivut myös idän ja lännen puoleisten rakennussiipien osalta suunniteltiin arkkitehtuuriltaan täysin moderneiksi laajoine lasiseinäpintoineen. 1800-luvun julkisivujen säilyttäminen katsottiin aiheelliseksi ainoastaan korttelin ulkopuolella.

55 Nissi 2000.

SISÄTILAT

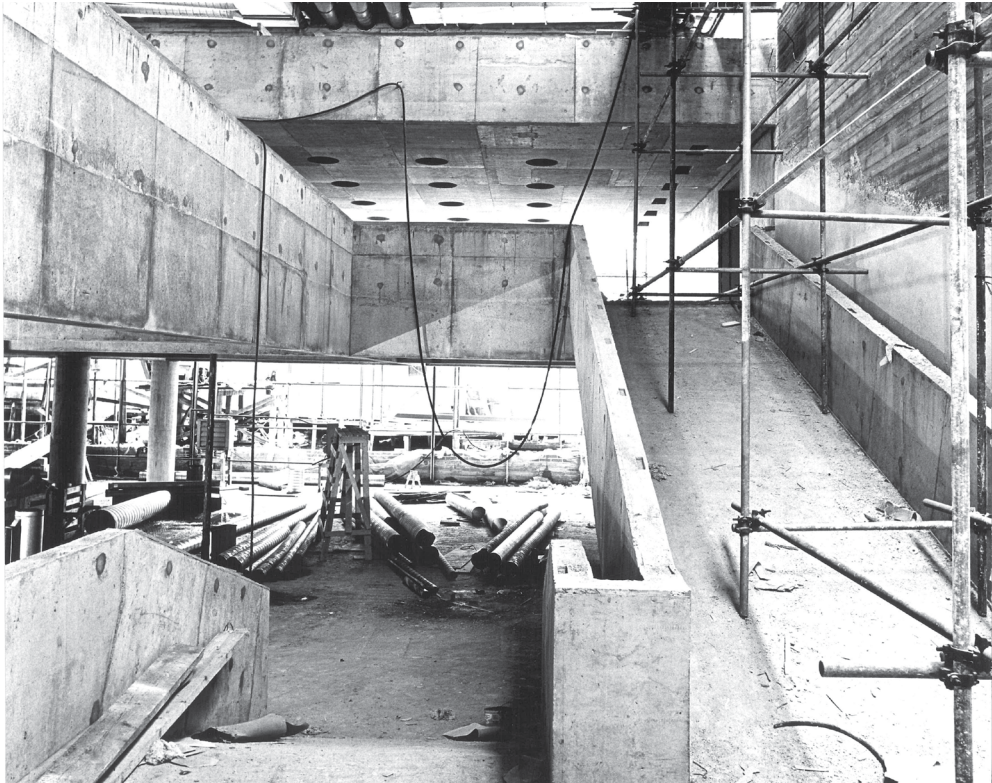
↑ Toisen kerroksen halli 1970-luvulla. Risto Kamunen, MFA.

Ruusuvuoren suunnitteluratkaisussa kaupungintalon toimistotilat on sijoitettu rakennusrungon ulkoreunoille ja valtuuston kokoontumistilat sekä juhlatilat korttelin keskiosiin. Avara ja luonteeltaan julkinen aulatila sijoittuu näiden kahden välimaastoon.

Kaupungintalon pääsisäänkäynti on Pohjoisesplanadilla, symmetrisen empirejulkisivun keskirisaliitin kohdalla. Sisäänkäynnin takana on säilytetty 1800-luvun pylväikkö, joskin jugendtyyliin muokatussa asussa. Eteishallin jälkeen kävijä astuu avaraan aulatilaan, jonka yläpuolella on betonipilarein kannatettu vanha juhlasali. Alun perin eteishallin etuosassa, juhlasalin alapuolella sijaitsee suuri vaatenaulakkotila, joka on myöhemmin siirretty muualle aulaan. Tilaelementtinä naulakkotila erotti pienemmän eteishallin suuresta aulasta. Symmetrisesti aulan matalan keskiosan molemmin puolin sijaitsivat ylävalaistut, kolmen kerroksen korkuiset tilat, joita hallitsevat juhlatilojen ylälämpiöihin nousevat monumentaalipiportaat. Eteishallin takana on henkilökunnan ravintola ja toisessa kerroksessa sen yläpuolella kaupunginvaltuuston istuntosali. Nämä osat rakennettiin toisessa rakennusvaiheessa. Toisessa kerroksessa rakennuksen keskirisaliitin taakse sijoitettiin parvekkeelle aukeava kaupunginjohtajan vastaanottotila, joka voitiin liukuovien yhdistää sen pohjoispuolella sijaitsevaan, juhlasalia ja toimistokäytäviä palvelemaan halliin. Toisen kerroksen tasolle sijoittuvasta hallista laskeuduttiin kahta symmetrisesti sijoitettua porrasta pitkän juhlasaliin ja kabinetteihin. Kolmannessa kerroksessa eteläjulkisivun keskiosan taakse sijoitettiin suuri kaupunginhallituksen kokous-sali. Ruusuvuoren suunnitelma mukailee jokseenkin empirearkitehtuurin symmetriaa, ja kaupungintalon

päätilat asettuvat joka kerroksessa pitkäksi tilasarjaksi keskirisaliitin taakse.

Toimistot ja muut työtilat ryhmiteltiin rakennuksen ulkoreunoille. Niitä yhdisti keskiosan edustusilojen ympärille kiertyvät avara sivukäytävät. Itäinen ja läntinen sivukäytävä yhdistyivät joka kerroksessa keskirisaliitin takana sijainneessa aulatilassa, jonka muoto vaihteli kerroksittain. Hissit sijoitettiin symmetrisesti sisäänkäyntihallin molemmin puolin ja ne avautuivat toimistokäytävien suuntaan. Työntekijöiden päivittäiseen käyttöön osoitetut porraskäytävät asettuivat lähemmäs talon reunoja. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa aulaan kuuluivat myös symmetrisesti molemmin puolin tilaa asetellut messinki- ja lasirakenteiset vahtimestarien huoneet. Kerroskohtaiset saniteettitilat keskitettiin vahtimestarinhuoneiden ja porrashuoneiden väliin. Toimistohuoneiden ja käytävän väliin sijoitettiin yhtenäinen vyöhyke erilaisille aputiloille, kuten arkistohuoneille ja toimistoihin liittyville eteisekä wc- ja pukeutumistiloille. Erikokoiset toimistohuoneet muodostivat samaan linjaan asetettujen ovien välityksellä jatkuvia tilasarjoja. Työtilojen jäsentely noudattaa pääosin samaa periaatetta kaikissa kolmessa kerroksessa. Kaupunginjohtajan toimisto sijoitettiin toiseen kerrokseen heti vastaanottotilan itäpuolelle. Toisen kerroksen Sofiankadun suuntaiseen siipeen suunniteltiin muista toimistotiloista poikkeavia kokoushuoneita. Suuret kokoushuoneet erotettiin käytävästä kevyin messinkipuitteisin lasiseinin.

← Juhlaporras rakennusvaiheessa. MFA.

Pohjakerroksessa Sofiankadun varteen sijoitettiin ruokalan laitoskeittiö. Kaupunginjohtajan työhuoneen lisäksi suurimmat toimistohuoneet sijoitettiin rakennuksen Pohjoisesplanadin puoleisiin kulmiin vanhojen 1800-luvun tiiliseinien rajaamina.

Alkuperäissuunnitelmissa kellarikerrosta hallitsee sen keskiössä sijaitseva pysäköintihalli, johon mitoitettiin 86 autopaikkaa. Pysäköintihallin reunoille sijoitettiin varastoja, arkistoja, työntekijöiden puku- ja pesuhuoneita sekä taloteknisiä tiloja. Erityishuomiota ansaitsevat pääaulaan toiminnallisesti yhdistyvät korkeatasoisesti detaljoidut wc-tilat. Rakennuksen pohjois-eteläakselin suhteen symmetrisiin tilakokonaisuuksiin kuuluu wc:n lisäksi lepo-, kampaus-, ja odotushuoneet, joihin laskeudutaan porrasta pitkin pääaulasta.

Kaupungintalo suunniteltiin Ruusuvuoren toimistossa kokonaistaideteokseksi, ja pienimmätkin yksityiskohdat tutkittiin tarkoin. Esimerkiksi aulan juhlaportaiden suunnitteluun kerrotaan kuluneen parikin vuotta. Yksi Ruusuvuoren kaupungintalon suunnitteluperiaatteista oli arkkitehtuurin demokraattisuus. Saman tasoista detajiiikkaa sovellettiin niin kaupunginjohtajan työtiloihin kuin siivouskomeroihin. Myös talon sisustus suunniteltiin Ruusuvuoren toimistossa.⁵⁶

Vanhan juhlasalin säilyttäminen paikallaan johti kerroskorkeuksien ja lattiatasojen vaihteluun sisätiloissa. Eteishalli on juhlasalin alle jäävää aulatilaa huomattavasti korkeampi, sillä hallin pilarein kannatettu holvikatto säilytettiin aluperäisessä korkeusasemassaan. Julkisivun takana kulkeva toimistotilojen vyöhyke kulkee näin ollen eri kerrostahdissa rakennuksen keskiosan tilojen kanssa.

⁵⁶ Korhonen 1998, 110–115.

← Kaupunginjohtajan huone sijaitsee toisessa kerroksessa vastaanottotilan itäpuolella. Kuvassa huone on 1970-luvun asussa. Teuvo Kanerva, MV.

RAKENTEET

Uusi kaupungintalo suunniteltiin kauttaaltaan teräsbetonirakenteiseksi. Korttelin ulkoreunojen julkisivuja lukuun ottamatta rakennus on perustuksiaan myöten uudisrakennus. Uudet rakenteet ovat pilarein kannattuja palkisto-massiivilaattarakenteita. Uusi vesikatto toteutettiin pääosin puurakenteisena. Osa juhlasalin vanhan vesikatton puurakenteesta korvattiin teräsristikolla.

Rakennusmassan alle kaivettiin kauttaaltaan uusi kellarikerros. Uudet perusmuurit ja -pilarit ovat teräsbetonia ja kaivinpaalut ulotettiin peruskallioon asti. Katujulkisivut saivat uudet graniittisokkelit. Vanhojen julkisivujen taakse valettiin uusia kantavia teräsbetoniseiniä niillä kohdilla, jossa seinä ei ollut riittävän paksu toimimaan kantavana rakenteena. Pohjoisesplanadin puoleisten kulmahuoneiden kohdalla myös sisäseinät säilytettiin osittain. Vanha rappaus poistettiin kokonaan muutostöiden yhteydessä. Julkisivun kipsikoristeista otettiin valumuotit ennen rappauksen poistamista ja ne uusittiin tarvittaessa.⁵⁷

TALOTEKNIikka

Kaupungintalon muutostyön yhteydessä rakennus liitettiin kaupungin kaukolämpöverkkoon sekä vesi- ja viemärijärjestelmiin. Rakennusselostuksen mukaan lämmitysjärjestelmänä oli pumppukiertoinen vesilämmitysjärjestelmä, jossa lämpö jaettiin tiloihin lämpöpattereihin ja suutinkonvektoreihin. Patterit ja suutinkonvektorijärjestelmän yksiköt sijoitettiin ikkunoiden alle. Tiloissa, joissa ikkunat ulottuivat lattiaan asti, yksiköt asennettiin välipohjan sisään. Koko taloon asennettiin koneellinen tulo-poistoilmanvaihtolaitteisto, joka oli osittain yhteydessä suutinkonvektorijärjestelmään. Sähköjen osalta rakennukseen suunniteltiin monenlaisia heikkovirtajärjestelmiä, kuten pikapuhelinjärjestelmä, sisäänpyyntö- ja palveluskutsujärjestelmä sekä antennisilmukka henkilöhakulaitteita varten.

57 Rakennusselitys 1966. Maunula 1970, 92.

← Anitra Lucanderin luonnoskollaa-
si kaupungintalon
väreistä. MFA.

VÄRITYS JA PINNAT

Hallien ja käytävien lattiat peitettiin Norrvangen kalkkikivellä, jota rakennuksessa esiintyy kahdessa koossa. Juhlasalissa ja ilmeisesti osassa toimistohuoneita käytettiin ruutukuvioista tammiparkettia, mutta suurin osa toimistohuoneiden lattioista peitettiin kokolatiamatoin. Seinäpinnat olivat pääosin betoniruiskutettuja ja maalattuja. Detaljeissa hallitseva materiaali läpi kaupungintalon oli messinki, josta toteutettiin muun muassa sisäikkunoiden kehyksiä, ovenkahvoja ja muita heloituksia sekä käsihoiteita.⁵⁸

Säilytetyt 1800-luvun rakennusosat, näistä merkittävimpana juhlasali, saivat kuvataiteilija Anitra Lucanderin suunnittelemat uudet väriasut. Juhlasalin värimaailma oli pääosin täysin uusi, joskin Lucander otti väriohjelmassaan vaikutteita salin vanhoista sävyistä. Väriohjelmassa korostuivat erityisesti lämpimät oranssit ja ruskeat, taitetut vihreät sekä yksityiskohdissa käytetty kultaus.⁵⁹ Julkisivun väriksi valittiin kirkas sininen valkoisin pilasterein ja listoin. Julkisivu oli aiemmin, 1910-luvulla, ollut vaaleansininen, mutta uusi sävy oli huomattavasti tätä kirkkaampi.⁶⁰ Julkisivu maalattiin 1970-luvulle tyypillisesti Kenitex-maalilla, joka kuitenkin osoittautui rappauspintaan soveltu-

mattomaksi eikä kestänyt julkisivussa kauaakaan.

Modernien sisätilojen pääosin valkoisiin seinäpintoihin tuotiin Lucanderin johdolla elämää rikkain korostevärein. Korosteseinien väriohjelmaan valikoitiin yli 40 värisävyä, jotka vaihtelivat rakennusosan mukaan. Väriskaala oli murrettu, ja siinä painoutuivat moninaiset vihreän sävyt sekä oranssit ja keltaruskeat. Kirkkaat värisävyt olivat keskenään harmonisia.

TAIDETEOKSET

Kaupungintalon arkkitehtoniseen kokonaisuuteen kuuluvat myös useat tiloja täydentävät taideteokset. Monet tunnetut teokset myös suunniteltiin varta vasten kaupungintalon sisätilaa varten. Ala-aulassa naulakoiden yhteydessä alun perin sijainnut Eino Ruutsalon kineettinen valoseinäteos syntyi tilaa varten järjestetyn yleisen taidekilpailun tuloksena. Kilpailu rahoitettiin arkkitehti Gunnar Wuorion Helsingin kaupungille julkisen taiteen rahoittamiseksi testamenttaamalla varoilla. Aarno Ruusuvoori oli itse mukana kilpailun tuomaristossa. Luonteeltaan arkkitehtoninen valotaideteos koostui tummasta lasiseinästä, jonka pinnoissa liikkuivat valokuviot. Teos on myöhempien aulamuutosten myötä siirretty kaupungintalosta muualle.⁶¹

58 HS 10.10.1970

59 HS 10.10.1970

60 Perttilä 1997.

61 Wessman 1998, 134–136.

Kaupungintalon ehkäpä tunnuksenomaisin taide-teos, Kimmo Kaivannon aulan korkean osan lattiasta kattoon asti yltävä lasikuituveistos Ketju, syntyi tilaustyönä. Kaupungin taideasiainsihteerin kysyi ylipormestarin luvalla Kaivantoa tekemään vapain käsin taideteoksen tilaan. Ainoana toiveena esitettiin tulevan teoksen olevan luonteeltaan vertikaalinen aulatilaa vahvasti horisontaalisen arkkitehtuurin vastapainoksi. Noin kahdeksan ja puoli metriä korkea sormien muodostamaa ketjua esittävä veistos näyttää jatkuvan loputtomiin sen ylä- ja alapäihin asennettujen peilipintojen vuoksi. Ketju-teoksen taakse sijoitettavalle seinälle portaan välitasanteen yläpuolelle tilattiin teos keramiikkataiteilija Rut Brykiltä. Taideteoksessaan Kaupunki auringossa Bryk toteutti paikkaa varten abstrahoidun esityksen Helsingin kartasta valkoisin erikokoisin kaakelein, joita korostavat kirkkaat väriläiskät ja geometriset kuviot.⁶²

Toisen kerroksen juhlasalin ja kaupunginjohtajan työtilat yhdistävään aulaan tilattiin teos kuvanveistäjä Eila Hiltuselta, joka muutamaa vuotta aikaisemmin oli tehnyt Sibelius-monumentin. Hiltuseen yhteyttä ottivat kaupungintalon taidehankkeen merkeissä silloinen ylipormestari Teuvo Aura yhdessä Aarno Ruusuvuoren kanssa. Alun perin Hiltusen teoksen sijoituspaikaksi ajateltiin ala-aulaa, mutta Hiltusen omasta toiveesta teoksen paikaksi valittiin myös Ruusuvuoren hyväksy-

62 Wessman 1998, 136–138.

↑ Eino Ruutsalon teos Valoseinä sijaitsi alun perin sisäänkäynnin yhteydessä. Teos on sittemmin siirretty pois kaupungintalolta. Teuvo Kanerva, MV.

mä toisen kerroksen aula. Hiltusen tilaan toteuttama teos koostuu eri värisistä metalleista hitsatuista noin luonnollisen kokoisista ihmishahmoista, jotka seisovat yhtenäisenä ryhmänä aulatilaa eteläseinällä.⁶³

Aulatilaa eteläpuolelle sijoittuvan vastaanottohuoneen lattiaa peitti pitkään Uhra Simberg-Ehrströmin vuoden 1967 Montrealin maailmannäyttelyä varten suunnittelema suurikokoinen Metsä-ryijy, joka on kuitenkin myöhemmin jouduttu siirtämään muualle kulumisriskin vuoksi.⁶⁴

63 Wessman 1998, 141–142.

64 Helsingin Sanomat 1980.

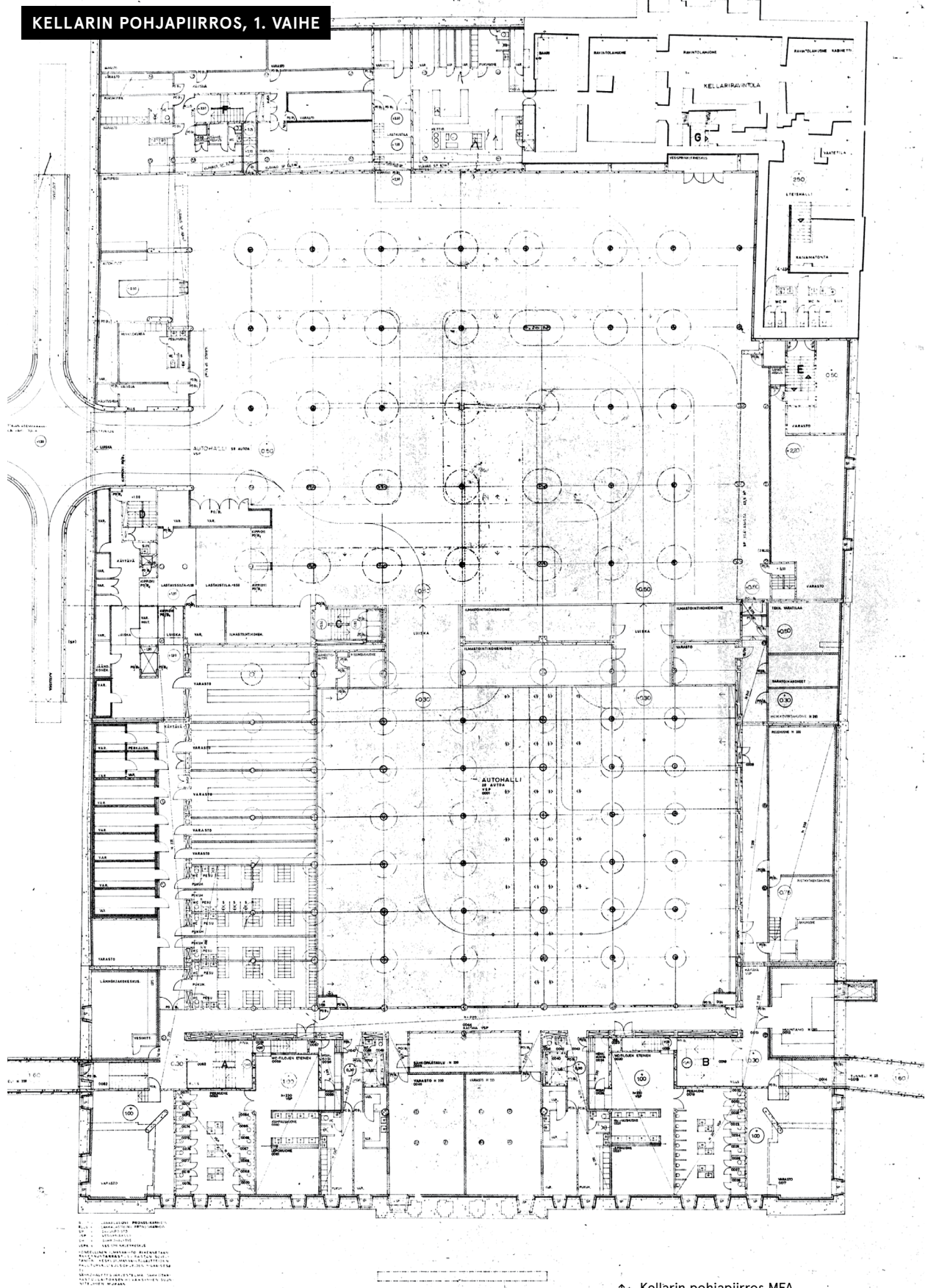

- ↑ Toisen kerroksen ylälämpiö ennen valtuustosalin rakentamista. Tilassa on nykyään valtuustosalin kahvio. Teuvo Kanerva, MV.

- Ensimmäisen rakennusvaiheen pohjoisjulkisivu nähtynä korttelin sisäpihalta. Risto Kamunen, MFA.

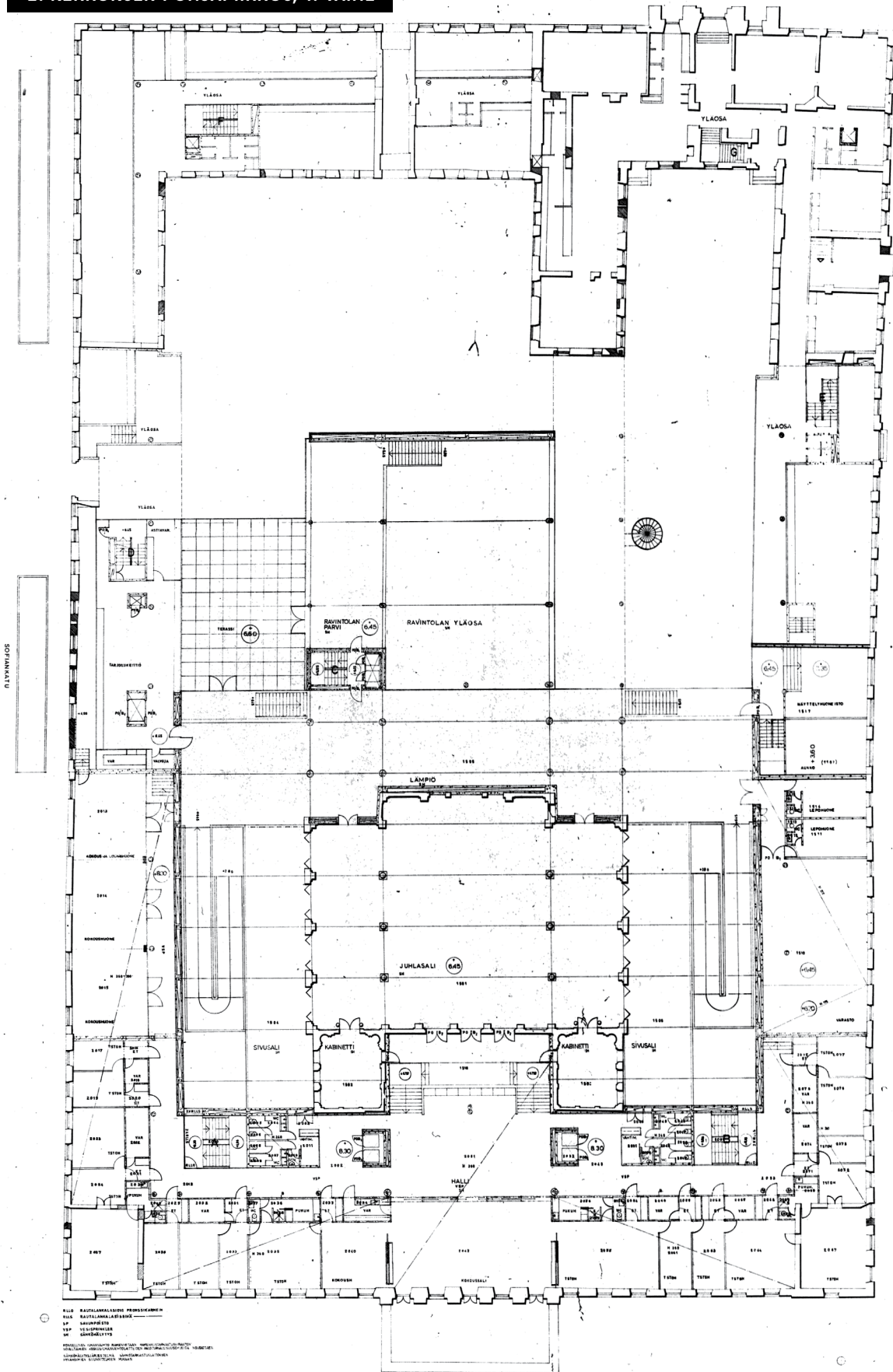
KELLARIN POHJAPIIRROS, 1. VAIHE

↑ Kellarin pohjapiirros MFA.

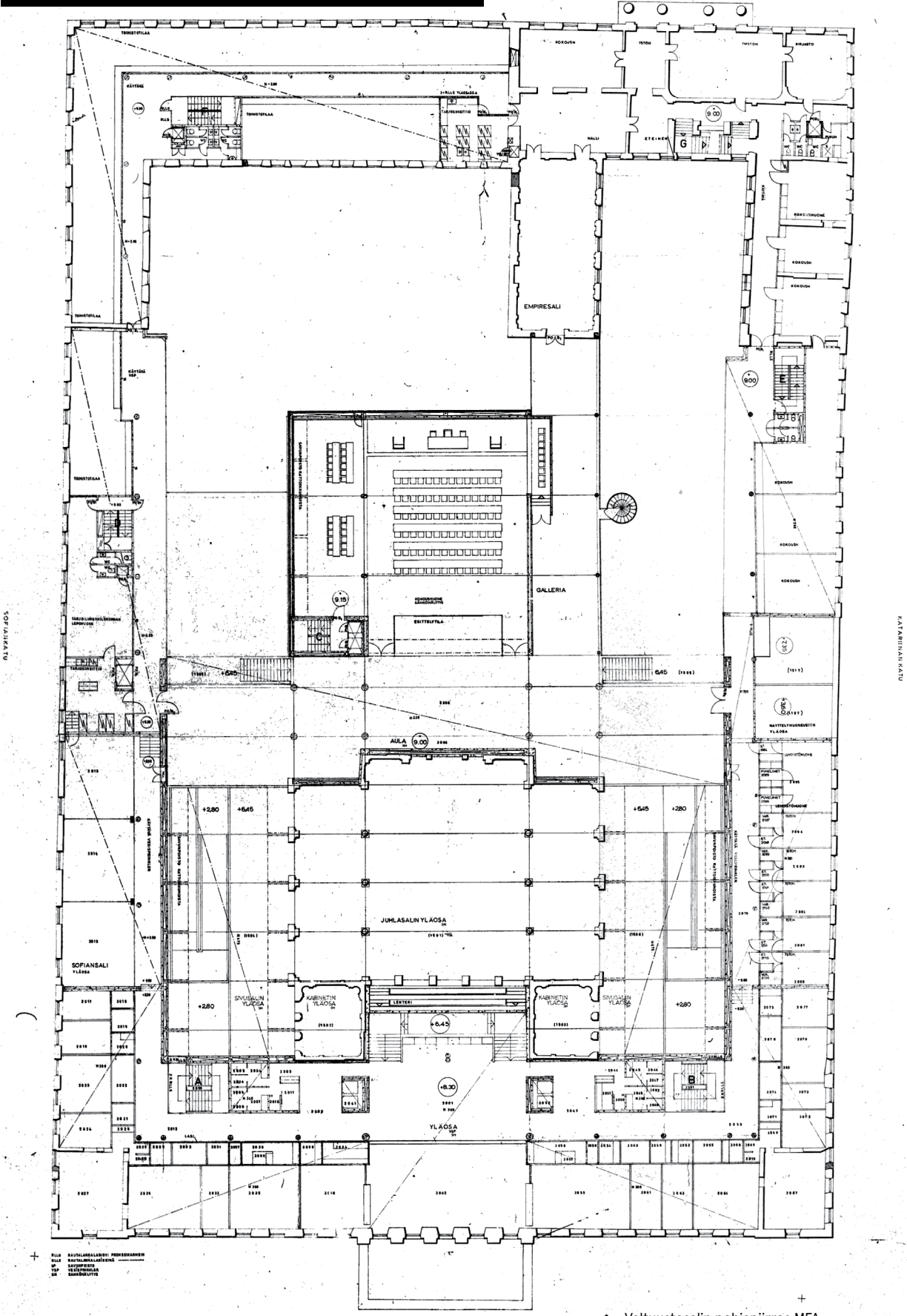
2. KERROKSEN POHJAPIIRROS, 1. VAIHE

ALEKSANTERINKATU

↑ 2. kerroksen pohjapiirros MFA.

VALTUUSTOSALIKERROKSEN POHJAPIIRROS, 1. VAIHE

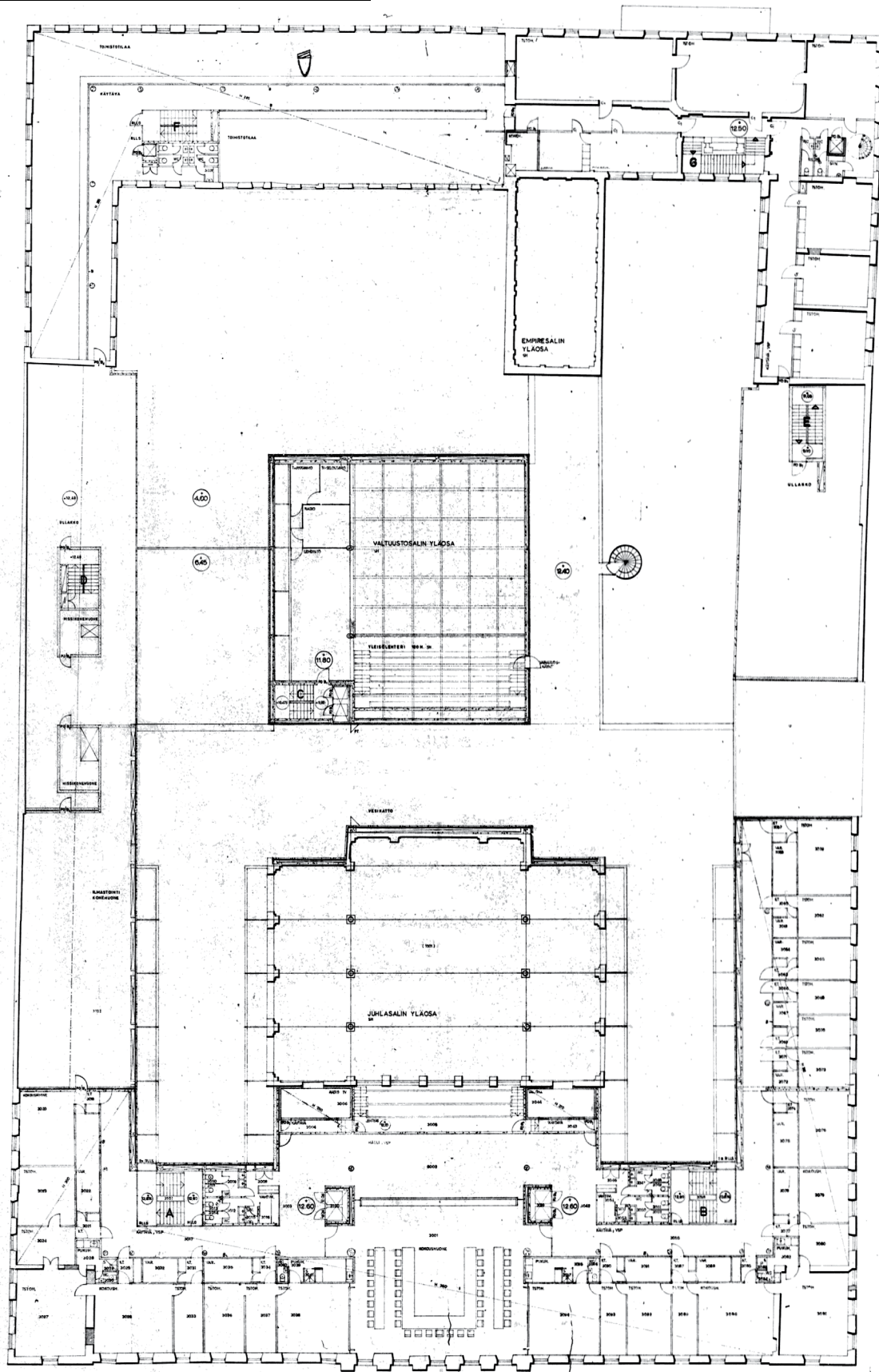
↑ Valtuustosalin pohjapiirros MFA.

3. KERROKSEN POHJAPIIRROS, 1. VAIHE

LEKSANTERINKATU

SOFIANKATU

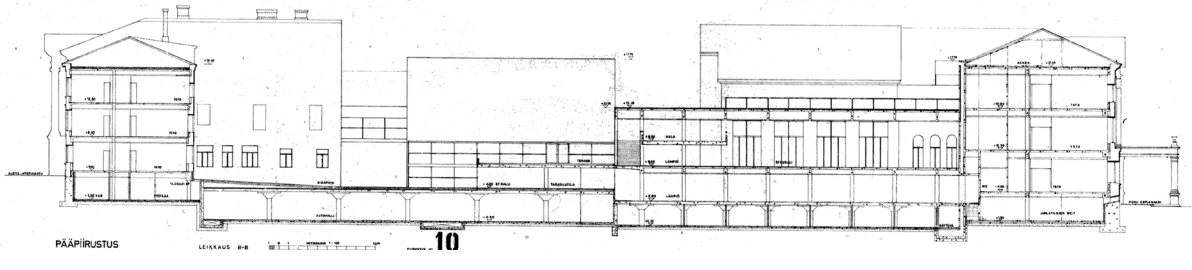
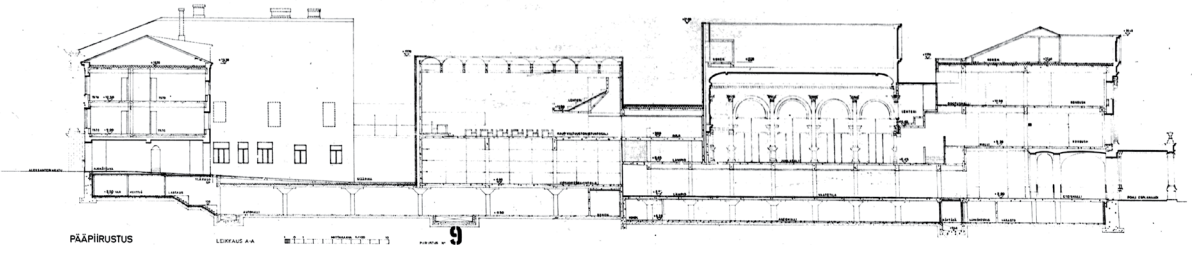
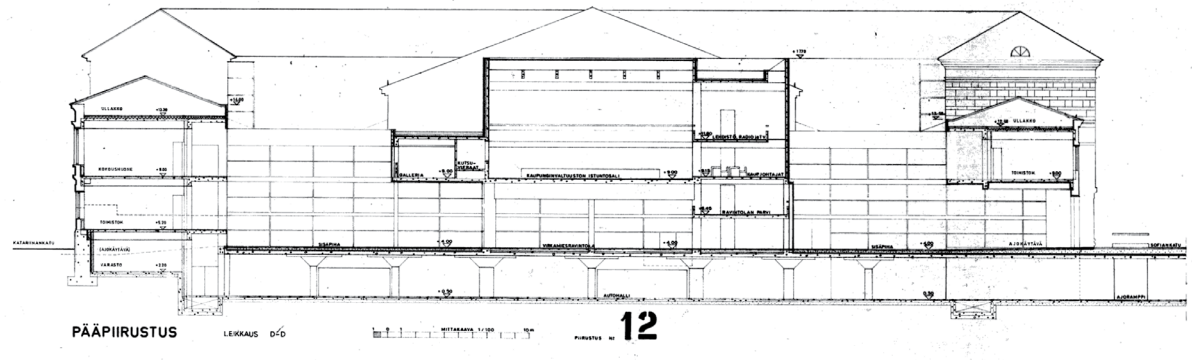
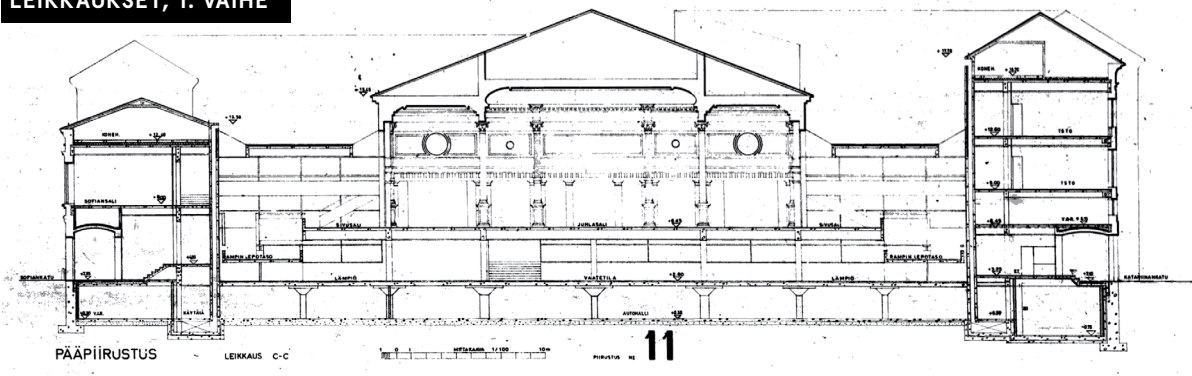
KATAJANKATU

R10 RAKENNESUUNNITTELU
 R11 RAKENNESUUNNITTELU
 R12 RAKENNESUUNNITTELU
 R13 RAKENNESUUNNITTELU
 R14 RAKENNESUUNNITTELU
 R15 RAKENNESUUNNITTELU
 R16 RAKENNESUUNNITTELU
 R17 RAKENNESUUNNITTELU
 R18 RAKENNESUUNNITTELU
 R19 RAKENNESUUNNITTELU
 R20 RAKENNESUUNNITTELU
 R21 RAKENNESUUNNITTELU
 R22 RAKENNESUUNNITTELU
 R23 RAKENNESUUNNITTELU
 R24 RAKENNESUUNNITTELU
 R25 RAKENNESUUNNITTELU
 R26 RAKENNESUUNNITTELU
 R27 RAKENNESUUNNITTELU
 R28 RAKENNESUUNNITTELU
 R29 RAKENNESUUNNITTELU
 R30 RAKENNESUUNNITTELU
 R31 RAKENNESUUNNITTELU
 R32 RAKENNESUUNNITTELU
 R33 RAKENNESUUNNITTELU
 R34 RAKENNESUUNNITTELU
 R35 RAKENNESUUNNITTELU
 R36 RAKENNESUUNNITTELU
 R37 RAKENNESUUNNITTELU
 R38 RAKENNESUUNNITTELU
 R39 RAKENNESUUNNITTELU
 R40 RAKENNESUUNNITTELU
 R41 RAKENNESUUNNITTELU
 R42 RAKENNESUUNNITTELU
 R43 RAKENNESUUNNITTELU
 R44 RAKENNESUUNNITTELU
 R45 RAKENNESUUNNITTELU
 R46 RAKENNESUUNNITTELU
 R47 RAKENNESUUNNITTELU
 R48 RAKENNESUUNNITTELU
 R49 RAKENNESUUNNITTELU
 R50 RAKENNESUUNNITTELU
 R51 RAKENNESUUNNITTELU
 R52 RAKENNESUUNNITTELU
 R53 RAKENNESUUNNITTELU
 R54 RAKENNESUUNNITTELU
 R55 RAKENNESUUNNITTELU
 R56 RAKENNESUUNNITTELU
 R57 RAKENNESUUNNITTELU
 R58 RAKENNESUUNNITTELU
 R59 RAKENNESUUNNITTELU
 R60 RAKENNESUUNNITTELU
 R61 RAKENNESUUNNITTELU
 R62 RAKENNESUUNNITTELU
 R63 RAKENNESUUNNITTELU
 R64 RAKENNESUUNNITTELU
 R65 RAKENNESUUNNITTELU
 R66 RAKENNESUUNNITTELU
 R67 RAKENNESUUNNITTELU
 R68 RAKENNESUUNNITTELU
 R69 RAKENNESUUNNITTELU
 R70 RAKENNESUUNNITTELU
 R71 RAKENNESUUNNITTELU
 R72 RAKENNESUUNNITTELU
 R73 RAKENNESUUNNITTELU
 R74 RAKENNESUUNNITTELU
 R75 RAKENNESUUNNITTELU
 R76 RAKENNESUUNNITTELU
 R77 RAKENNESUUNNITTELU
 R78 RAKENNESUUNNITTELU
 R79 RAKENNESUUNNITTELU
 R80 RAKENNESUUNNITTELU
 R81 RAKENNESUUNNITTELU
 R82 RAKENNESUUNNITTELU
 R83 RAKENNESUUNNITTELU
 R84 RAKENNESUUNNITTELU
 R85 RAKENNESUUNNITTELU
 R86 RAKENNESUUNNITTELU
 R87 RAKENNESUUNNITTELU
 R88 RAKENNESUUNNITTELU
 R89 RAKENNESUUNNITTELU
 R90 RAKENNESUUNNITTELU
 R91 RAKENNESUUNNITTELU
 R92 RAKENNESUUNNITTELU
 R93 RAKENNESUUNNITTELU
 R94 RAKENNESUUNNITTELU
 R95 RAKENNESUUNNITTELU
 R96 RAKENNESUUNNITTELU
 R97 RAKENNESUUNNITTELU
 R98 RAKENNESUUNNITTELU
 R99 RAKENNESUUNNITTELU
 R100 RAKENNESUUNNITTELU

↑ 3. kerroksen pohjapiirros MFA.

LEIKKAUKSET, 1. VAIHE

↑ Leikkaukset MFA.

4.7 Suunnitteluratkaisu, 2. vaihe

Ruusuvuoren kaupungintalon ensimmäinen, korttelin eteläosaa eli vanhaa hotelli Seurahuonetta koskeva vaihe valmistui vuonna 1970. Hanke sai osakseen kovasanaista kritiikkiä niin paisuneista kustannuksistaan kuin rakennussuojelullisesta näkökulmasta. Valmistuessaan kaupungintalo oli Helsingin siihen asti kallein rakennus. Myös Ruusuvuoren uudisrakennuksen omainen saneerausratkaisu vanhan julkisivun suojassa kyseenalaistettiin rakennussuojelun näkökulmasta. Rakennuksen herättämä laaja arvostelu sai Helsingin kaupungin toistaiseksi vähin äänin hautamaan kaupungintalokorttelin jatkosuunnitelmat, joiden myötä myös korttelin pohjoisosa olisi käsitelty samankaltaisella arkkitehtonisella otteella.^{65 66}

Jatkosuunnitelmien äärelle palattiin uudestaan vasta 1980-luvun alussa, jolloin myös toteuttajien rakennussuojelulliset lähtökohdat olivat muuttuneet. Korttelin pohjoisosan rakennusten osalta Ruusuvuoren alkuperäisiä suunnitelmia ei lähdetty enää sellaisinaan toteuttamaan. Sen sijaan korttelin sisäosan keskiöön, Seurahuoneen pohjoispuolelle suunniteltu kaupungintalon valtuustotalo päätettiin toteuttaa pääosin 1960-luvun suunnitelmien mukaisesti. 1960-luvun saneerauksen jäljiltä korttelin pohjoisosan sisäpiha oli vielä täynnä vanhoja pihasiipirakennuksia, jotka valtuustotalon alta oli määrä purkaa.^{67 68}

Kaupungintalon saneerauksen 2. vaiheen selkeät päätilat olivat sisäpihalle erillisen uudisrakennuksen omaisesti nouseva kuutiomainen kaupunginvaltuuston istuntosali sekä sen alle pohjakerrokseen sijoittuva suuri henkilöstöravintola. Lattiapinta-alaa uudisosaan kuului noin 4000 m². Suunnitelmissa ajanmukaistamista vaati ainakin kellarin autopaikoitus, joka oli 1960-luvulla suunniteltu 150 autolle. Uusissa suunnitelmissa automäärä tippui 60:een.⁶⁹

Kaupungintalon ensimmäinen rakennusvaihe rajautui suoraviivaisesti korttelin keskilinjän eteläpuolelle. Pohjoinen lasijulkisivu avattiin osittain uusien rakennusosien yhdistämiseksi kokonaisuuteen. Pohjakerroksessa suuren aulan taakse sijoitettiin nyt tilava henkilöstöravintola, joka avautui lasijulkisivun kautta

korttelin sisäpihalle. Ravintolan länsipuolen vanha rakennussiipi purettiin julkisivuun asti ja 1800-luvun julkisivunpätjän taakse rakennettiin moderneja tiloja joihin sijoitettiin ravintolan keittiö ja aputilat. Henkilöstöravintolan päälle sijoitettiin kahden kerroksen korkuinen kaupunginvaltuuston istuntosali. Sali yhdistettiin saumattomasti vanhoihin lämpiötiloihin, lämpiötiloja myös laajennettiin jossain määrin pohjoiseen päin muun muassa niin, että leveän käytävän välityksellä päästiin kulkemaan suoraan korttelin pohjoispuolen Bockin talon empiresaliin.

Uusi valtuustosali oli pohjaltaan neliömäinen ja kahden kerroksen korkuinen tila. Sen länsi- ja etelälaitoja kiersivät yleisön lehterit katsomoineen. Valtuustosali valaistiin kattoon leikatuilla neljällä neliön muotoon asetellulla valorailolla. Luoteiskulmaan leikattiin tuomiokirkon kupolin kehystävä näkymäikkuna. Vanhaan kaupungintalon osaan verrattuna 1980-luvun vaikutteet näkyvät valtuustosalissa vahvimpina. Muotokieli on muuta rakennusta postmodernimpaa ja materiaalivalinnoissa hallitsee valkoisen rappauspinnan lisäksi erityisesti sisustuksen pyökkipinnat. Vanhan puolen sisustukseen viittaavat muutamat messinkiyksityiskohdat. Itäseinälle suunnitteli myös akustoivia ominaisuuksia omaavan taideteoksen Juhana Blomstedt. Valtuustosali erottuu muusta rakennuksesta myös ulkoa, sen raskas ja kuutiomainen, niukasti aukotettu massa on päällystetty muista pinnoista poiketen harmaalla graniitilla.

RAKENNE

Rakennuksen toinen vaihe perustettiin teräsbetonisille anturoille. Perusmuurit ja -pilarit sekä maanvaraiset ja kantavat alapohjat olivat paikallavalettua teräsbetonia. Myös kantavat väliseinät sekä pilarit olivat paikalla valettua teräsbetonia. Joitain kolmannen kerroksen tiloja tuettiin myös yläpuolisista rakenteista teräksillä riippupilareilla. Välipohjat, yläpohjat ja niiden palkit olivat paikalla valettua teräsbetonia. Sisäpihan puoleiset lasiseinät tuettiin teräsrakentein betonitasoihin. Sofiankadun puolella hyödynnettiin myös vanha tiilijulkisivu.⁷⁰

65 Helander & Sundman 1970.

66 Pasanen 1986.

67 Pasanen 1986.

68 Sundman 1980.

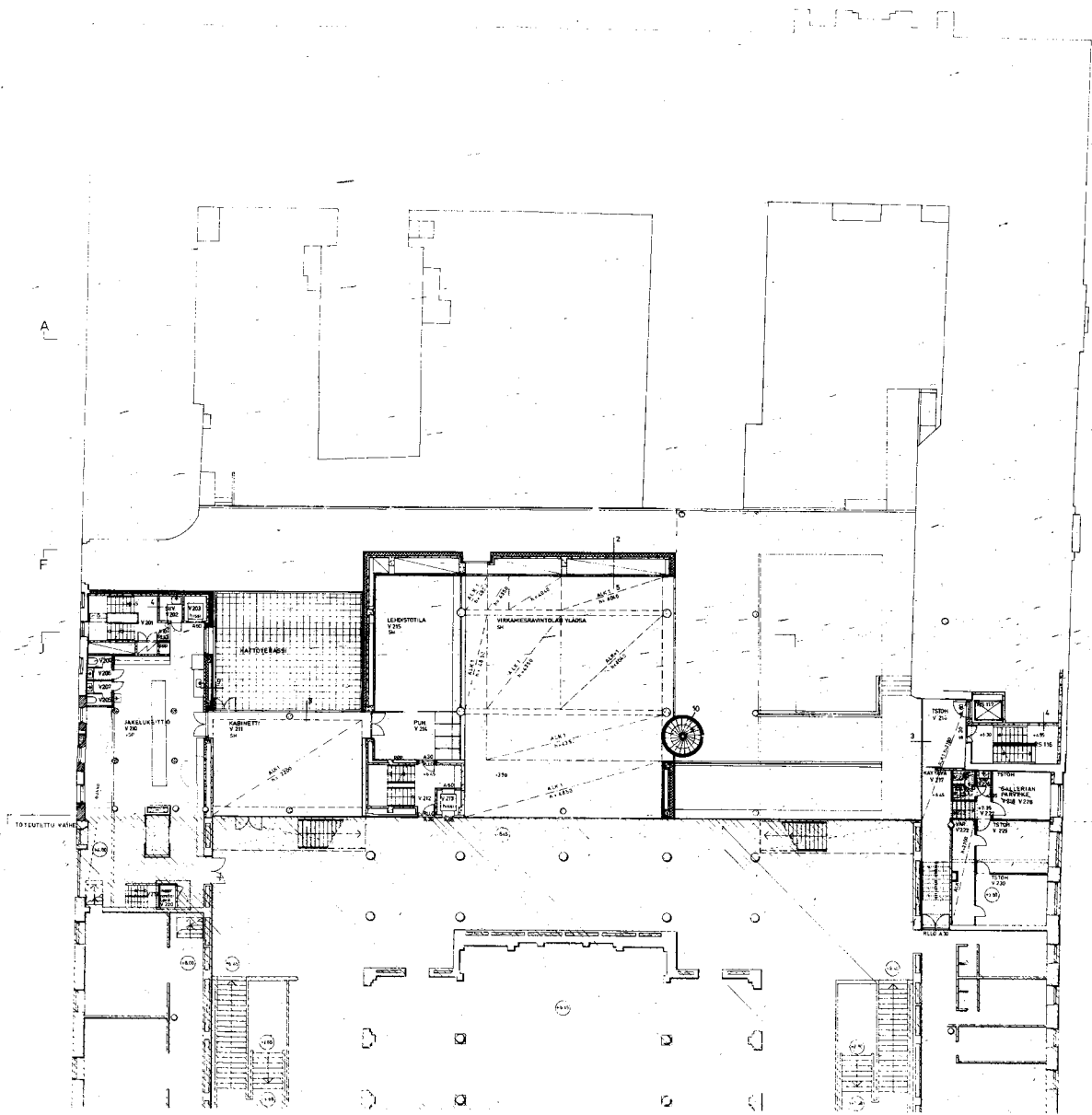
69 Ruusuvuori 1988, 56–61.

70 Ruusuvuori 1985.

↑ 1988 valmistunut kuutiomainen valtuustosali valokuvattuna ennen uusimpia pihamuutoksia. HKM.

JUHLASALIKERROKSEN POHJAPIIRROS, 2. VAIHE

↑ Juhlasalikerroksen pohjapiirros. RakVV.

5. Muutokset ja käyttö 1970–2020

5.1 Perusparannus 1990-luvun lopulla

Helsingin kaupungintalon ensimmäisen peruskorjauksen tarpeen sanelivat kaksi päätekijää: elinkaarensa loppuun tullut sekä vanhentunut talotekniikka ja 1960-luvulla sisäkatoissa yleinen asbesti, jota rakennuksessa oli käytetty tonneittain. Peruskorjaus rajautui ainoastaan ensimmäisessä rakennusvaiheessa toteutettuihin tiloihin.

Kaupungintalon julkisivun kipsikoristeet ja rappaus uusittiin suurimmilta osin, ja uusi rappaus tehtiin kolmikerrosrappauksena. Julkisivuväriksi valittiin vaaleansininen Anitra Lucanderin 1960-luvun värisuunnitelman mukaisesti, joskin vanhasta valokuva-aineistosta päätellen 1990-luvulla valittu sävy oli alkuperäistä vaaleampi. Muutoksina Lucanderin väriasiun alun perin tummat ikkunanpuitteet sekä julkisivun muutamat tumman turkoosit yksityiskohdat maalattiin nyt kauttaaltaan valkoisiksi.

Sisätilojen osalta korjattiin säilyttäen ensisijaisesti rakennuksen suuret edustustilat, kuten ala-aula, juhlasali ja toimistokäytävät. Toimistohuoneista korjattiin 1800-luvun tiilimuurien rajaamat nurkkahuoneet säilyttäen. Yleisellä tasolla rakennuksessa katsottiin säilytettäväksi alkuperäinen tilajako, sisäväriytyy sekä lattioiden ja seinien pintamateriaalit ja sisäkattojen korkeusasemat. Asetetut reunaehdot tekivät erityises-

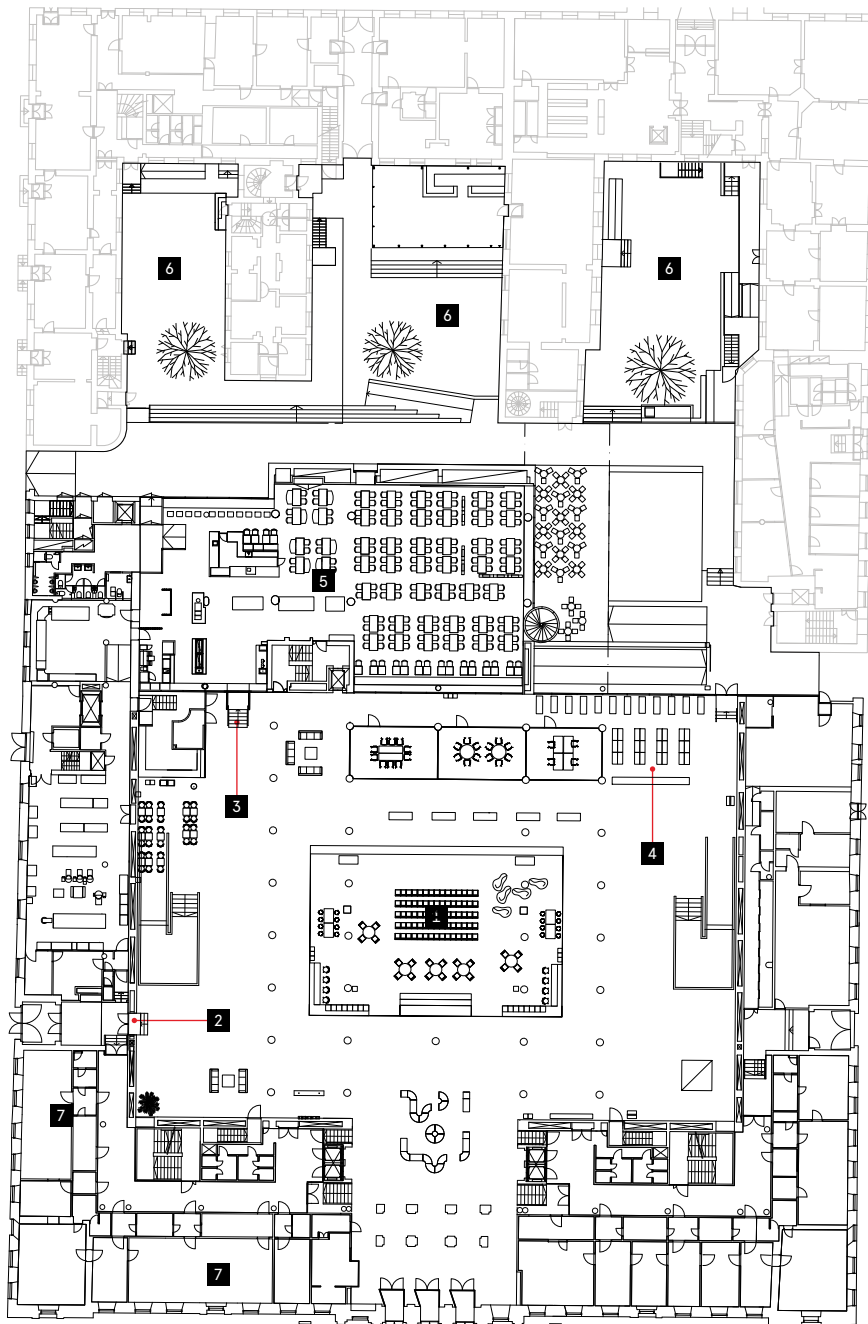
ti talotekniikan uusimisesta haastavaa, sillä normit täyttävä 1990-luvun talotekniikka vaati huomattavan määrän tilaa 1960-luvun tekniikkaan verrattuna. Ruis-kuttamalla pinnoitetut asbestisiskatot korvattiin puuvillapohjaisella akustiikkaruiskutteella, joka muistutti ulkonäöltään ja akustisilta ominaisuuksiltaan vanhaa asbestipintaa. Alkuperäisen asbestipinnan tummahko sävy tosin vaihdettiin vaaleaan ja käytäville lisättiin kattovalaisimia.

Näkyvimmat muutokset peruskorjauksen yhteydessä liittyivät toimistohuoneiden talotekniikan, kuten sähkökalusteiden, modernistointiin sekä aulatilän järjestelyihin. Aulatilän luonne muuttui peruskorjauksen yhteydessä julkisemmaksi, mikä heijastui tilajärjestelyihin. Alun perin sisäänkäynnin lähellä ollut suuri naulakkotila siirrettiin yhdessä Eino Ruutsalon valotaideteoksen kanssa aulan perälle ja nyt täysin avoimen aulan keskiosaan järjestettiin uusi infotiski sekä tilaa istuskelulle ja näyttelyille. Kaupungintalon hissit avautuivat alun perin ainoastaan aulan korkotasoa ylemmälle toimistokäytävätasolle. Peruskorjauksen yhteydessä parannettiin myös rakennuksen esteettömyyttä muuttamalla hissit kahteen suuntaan aukeaviksi ja lisäämällä niihin uudet ovet aulan puolelle.⁷¹

71 Davidsson 1998, 121-127.

5.2 Muutokset 2000-luvulla

- 1 Aulan järjestystä on muokattu merkittävästi ainakin kahdessa vaiheessa: 1990-luvulla suuri naulakko siirrettiin aulan keskeltä sen takaosaan ja vuonna 2019 aulan koilliskulmaan.
- 2 Sofiinkadun puoleinen sisäänkäynti portaineen rakennettiin 2009.
- 3 Aulan ja ravintolan välinen porras lisättiin 2019.
- 4 Naulakko siirrettiin aulan koillisnurkkaan 2019. Käynti sisäpihalle rakennettiin 2012.
- 5 Ravintolan pinnat ja sisustus on uusittu 2017.
- 6 Kaupungintalon pohjoispuoliset sisäpiha-alueet uusittiin perusteellisesti 2010-luvulla.
- 7 Toimistohuoneita on yhdistetty 1. kerroksen lounaisnurkassa 2019-2020.

← 1. kerroksen nykytilaa esittävään pohjapiirustukseen on yhdistetty Studio Bergrothin, Verstas Arkkitehtien ja KOKO3:n osasuunnitelmat sisätilojen viimeisimmistä muutostöistä sekä Arkkitehdit NRT:n pihasuunnitelma.

6. Nykytila

6.1 Sisätilat

Inventoinnin tarkoituksena oli selvittää Aarno Ruusuvooren suunnitelmien mukaan kahdessa vaiheessa 1960- ja 1980-luvuilla toteutetun muutostyön, jossa vanhojen julkisivujen taakse suunniteltiin ja rakennettiin käytännössä täysin uusi uudisrakennus, säilyneisyyttä. Raja ensimmäisen ja toisen rakennusvaiheen välillä kulkee suoraviivaisesti nykyisen ravintolan ja aulan välisen lasiseinän kohdalla. Rakennuksen vaiheita ennen Ruusuvooren suunnittelemaa muutostyötä on käsitelty useissa tutkimuksissa, ja niitä käsitellään tässä selvityksissä vain pääpiirteissään.

Inventoinnissa on keskitytty rakennuksen päätiloihin ja muita tiloja käsitellään tilatyypeittäin. Vaikka monet yksityiskohdat toistuvat samanlaisina rakennuksen eri tiloissa, on tiloissa etenkin värityksen kautta yksilöllisiä piirteitä. Alkuperäisten värien säilyneisyyden arviointi maalatuissa seinissä on rajattu tämän työn ulkopuolelle, ja se vaatisi tarkemman tutkimuksen. Selvitys ei sisällä varsinaista kalusteinventointia, mutta kalustusta on arvioitu yleisellä tasolla käsiteltyjen tilakokonaisuuksien osana.

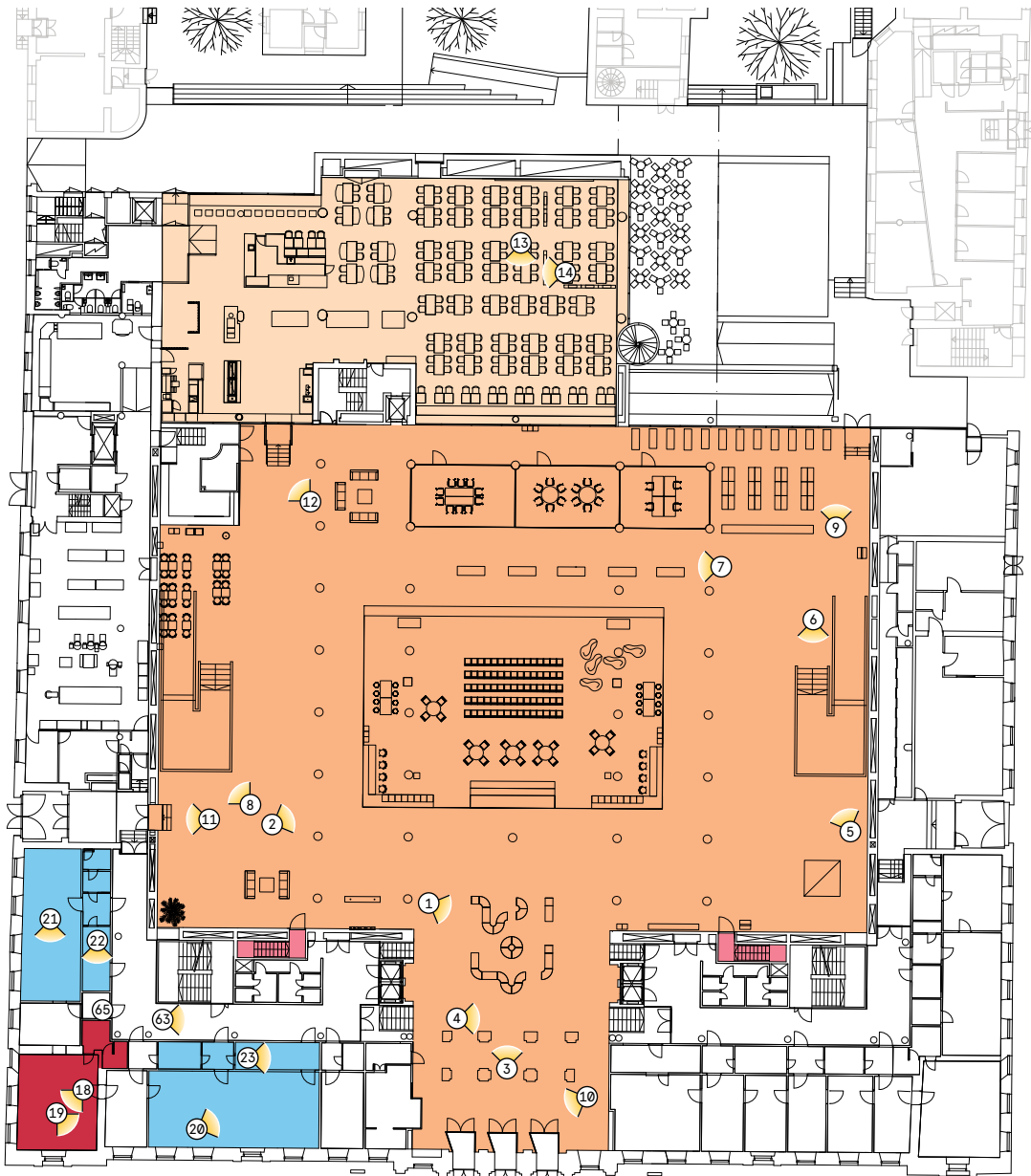
Muutostyön toisen vaiheen yhteydessä 1980-luvun lopulla tehtiin joitakin muutoksia myös ensimmäisen rakennusvaiheen tiloissa. Lisäksi koko rakennuksessa on tehty kattava asbestipurku 1990-luvun lopulla, jolloin sisäkatot laajalti purettiin ja korvattiin uusilla. Käytännön tarpeen sanelemana rakennuksen käytävä- ja aulatilojen alakattojen sävyä on samassa yhteydessä vaalennettu ja valaistusta lisätty. Ensimmäisen kerroksen aulan järjestelyt ovat muuttuneet useassa vaiheessa ja muun muassa uloskäyntejä on lisätty. Viimeisin suurempi muutos on tehty keväällä 2019, jolloin tiloja muokattiin yleisölle avoimempaan suuntaan lisäämällä suora yhteys aulan ja ravintolan välille. Vuosina 2019–2020 rakennuksen toimistotiloissa on tehty koeluonteisia muutoksia yhdistämällä toimistoja isommiksi työryhmäkohtaisiksi työskentelytiloiksi.

Rakennuksen kalustusta on uusittu etenkin viimeisimmässä muutosvaiheissa, mutta myös alkuperäistä 1970- ja 1980-lukujen kalustusta on säilynyt runsaasti, osa siitä varastoituna. Myös alkuperäisiä valaisimia on säilynyt hyvin.

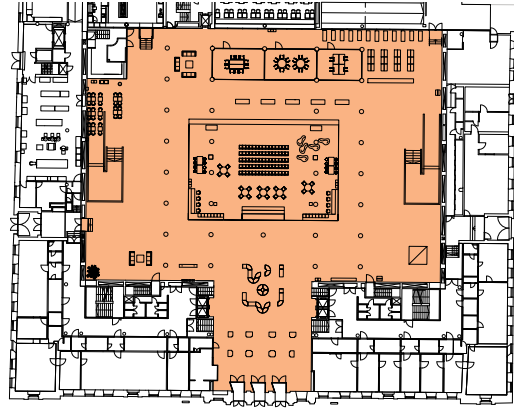
1. KERROS

Kuvaan on merkitty kerroksen erikseen inventoidut tilat ja valokuvien ottopaikat.

- Aula ja eteishalli
- Ravintola
- Käynti yleisö-wc:hen
- Toimisto huone
- Avotoimistot (koemuutos 2020)

AULA JA ETEISHALLI

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Aulan tilahahmo on kiinteiltä rakenteiltaan pääosin alkuperäinen. Se jakautuu eteishalliin, jonka korkeat pilarit ovat 1800-luvulta, korkeaan odotusaulaan, jota reunustavat hissit, matalaan ja avaraan keskiosaan, joka sijoittuu juhlasalin alle, sekä kattoon saakka avoimiin galleriamaisiin sivulaivoihin aulan molemmin puolin. Alun perin vain toimistokäytäviin avautuneet hissit on muokattu läpikuljettaviksi ja siten myös aulaan avautuviksi 1990-luvun lopulla. Aula on rakennettu saneerauksen ensimmäisessä vaiheessa ravintolan vastaiseen seinälinjaan saakka.

Tila saa luonnonvaloa sivulaivojen nauhamaisten kattoikkunoiden kautta sekä epäsuorasti pääsisäänkäyntiovien yläpuolella olevien ikkunoiden ja aulan takaosan lasiseinän läpi. Alkuperäisillä paikoillaan ovat taideteokset Ketju (Kimmo Kaivanto 1971) ja Kaupunki auringossa (Rut Bryk 1975) kuuluvat olennaisesti tilan alkuperäiseen kokonaisuuteen. Kolmas aulan alkuperäisistä, kookkaista teoksista, tilaa jakanut Valoseinä (Eino Ruutsalo 1971) siirrettiin viimeisimmän, 2019 valmistuneen sisustuksen muutoksen yhteydessä Helsingin kaupungin taidemuseoon. Tilaa on jaettu kalustuksen avulla eri aikoina eri tavoin, ja alun perin aulan keskellä sijainneiden taideteoksen ja naulakon siirtäminen muualle on avartanut näkymää huomattavasti tilaan saavuttaessa.

Aulan kalustusta tilaa jäsentävine elementteineen on muutettu eri vaiheissa, ja tilan sisustus on viimeksi uusittu vuoden 2019 keväällä. Muutoksen jälkeen tilaa jakaa itä-länsisuuntainen pitkä digitaalinen mediaseinä aulan takaosassa. Aulan katsomomainen keski-osa, niin sanottu Tapahtumatori, on rajattu matalin kalustein mediaseinän eteen. Naulakko on siirretty alkuperäisestä sijainnistaan nykyisen Tapahtumatorin keskeltä ensin taammas kabinetteja vasten 1990-luvun lopulla ja nykyiselle paikalleen aulan perällä 2019. Odotusaula on kalustettu uusin, selkänöjättömin, oranssein moduulisohvakalustein. Aulan reuna-alueilla on käytetty rakennuksen alkuperäisiä kalusteita: sohvaryhmiä mataline nahkasohvineen ja lasikanti-

sine sohvapöytineen sekä samaan sarjaan kuuluvia selkänöjättömiä penkkejä.

Eteishallin valvomon ulkoneva lasiseinä, pääsisäänkäynnin tuulikaapit, toimistokäytäviä eteishallista erottavat lasiseinät hissien molemmin puolin sekä lasiliukuovet juhlaportaiden yläpäässä on lisätty kaupungintalon saneerauksen toisen vaiheen yhteydessä 1980-luvun lopulla, ja ne ovat Ruusuvuoren toimiston suunnittelema. Valvomon sisätiloja on muokattu edelleen 2019, jolloin palvelutiskin kiinteät lasit muutettiin liukulaseiksi. Myös lasiseinäiset kabinettitilat aulan perällä on rakennettu saneerauksen toisessa vaiheessa ja niitä on muokattu eri aikoina. Osa kabineteista on purettu ja kabinettien takana oleva käytävä avattu läpikuljettavaksi muutostyössä 2019. Samassa yhteydessä on lisätty suora kulkuyhteys aulan ja ravintolan välille sekä vesibaari sen läheisyyteen. Aulan kaksi sivu-uloskäyntiä niihin liittyvine mosaiikkibetoniportaineen ovat myöhempiä lisäyksiä, ja ne johtavat Sofiankadulle (2009) ja sisäpihalle (2012).

SEINÄT

Eteishallin 1800-luvulta peräisin olevassa pylväikössä holveineen on vaalea vedenvihreä maali ja kaariaukkojen koristekentät ovat valkoiset. Pylväikön aulan puoleinen seinä on karkeaksi rapattu ja maalattu, ja siinä on painaumia ilmeisesti kertomassa pohjalla olevasta tiilimuurauksesta. Korkeat, messingillä päällystetyt hissiseinät hallin molemmin puolin ovat peräisin muutostyöstä 1990-luvun lopulla. Niiden ympärillä seinässä on sama vedenvihreä sävy kuin pylväikössä. Aulan seinät on pääosin rapattu ja maalattu valkoiseksi, ja niissä on karkea pinta. Etuseinän molemilla reunoilla porrashuoneita vasten on yhtenäisen, pystysuuntainen nauhaikkuna, joka yhtyy katon rajassa nauhamaisiin kattoikkunoihin. Yhtenäiset lasipinnat ovat kookkaita ja karmien messinkiprofiilit siroja. Kantavissa pilareissa on sileä, vaaleanharmaa maalipinta. Kabinetti- ja muita sivutiloja on rajattu metallirunkoisin lasiseinin, joissa on kaksinkertainen

①

②

↑↑ Eteishallin ja Tapahtumatorin välinen alue toimii odotusaulana. Lattiavalaisimet ovat alkuperäistä, tiloissa käytettyä mallia ja kalusteet vuodelta 2019.

↑ Tapahtumatorin katsomomainen järjestely mediaseinineen ja kalustuksineen on vuodelta 2019.

lasi ja rungossa messinkipinta. Lasiseinien myöhemmät muokkaukset ovat tunnistettavissa työn jäljestä, joka ei yllä alkuperäisen tasolle. Aulan takaseinä on pääosin teräslasiseinää, jossa on messinkilevyypintainen, umpinainen alaosa. Seinässä on kookkaat lasit ja sirot messinkiprofililit. Saneerauksen ensimmäisessä vaiheessa lasiseinä oli rakennuksen ulkoseinää myös nykyisen ravintolan kohdalla.

LATTIAT

Alkuperäisenä säilynyt lattia on harmaanvalkoista, kookasta Norrvangen kalkkikivilaattaa (koko 55 x 90 cm), joka on ladottu puolen kiven limityksellä. Tilan keskellä Tapahtumatorin alueella on lattian päälle kiinnitetty vaalea tekstiilimatto, jota kiertää messinkilista.

SISÄKATOT

Eteishallin korkeassa osassa ja korkeissa sivulivoissa katossa on voimakkaasti kellastunut akustinen rappaus 1990-luvulta. Katossa erottuvat vaaleina levysaumojen ja ruuvinreikien tasoitekohtia. Sivulivoissa seinän vierellä on kattoikkunakaistat opaalilasein. Juhlasalin alapuolelle jäävässä matalassa aulan osassa on sileä, valkoiseksi maalattu levyalakatto, joka on todennäköisesti samalta ajalta. Yläpuolella sijaitsevan juhlasalin kantavan palkiston alapinta jakaa katon ruutuihin, jossa kattopinta on vaaleampi kuin palkiston alapinta. Alkuperäinen tilanne oli päivänvastainen, ja siinä palkisto erottui vaaleana muuten harmaankirjavasta alakattopinnasta. Kantavissa pilareissa ja palkiston alapinnassa on vaalean harmaa, puolikiiltävä maali. Sisäkattoon on upotettu valaisimia ja muuta talotekniikkaa. Talotekniikan tarkastusluukut on pääosin ryhmitetty alakattoon yhtenäiseksi vyöhykkeeksi rakennuksessa käytettyä alkuperäistä ajatusta mukailien. Aulan takaseinän lähellä sen suuntaisesti kulkee uusi koteloitu tuloilmakanava valaisinupotuksineen kabinettilojen yli.

PORTAAT

Juhlaportaissa kaidepinnat on tasoitettu ja maalattu valkoiseksi. Kaiteen päällä on poikkileikkaukseltaan pyöreä, messinkinen käsijohde. Valkoiset mosaiikkibetoniset porrassyöksyt ovat monoliittisia kappaleita, joita leveähköt sivukourut erottavat portaan seinämistä. porrastasanteella betoni on jaettu kookkasiin kentiin betonin pinnan tasoon hiotuun messinkilistoin. Kiviaines on hienojakoista ja pääosin valkoista. Toimistokäytävälle johtavat portaat hissien molemmin puolin ovat samaa materiaalia samankaltaisin yksityiskohdin. Myöhemmin lisätyissä Sofiankadun (2009) ja sisäpihan (2012) puoleisissa sisäänkäynneissä porras uudempaa valkoista mosaiikkibetonia, jossa kiviaines

on rakeisuudeltaan alkuperäistä isompaa. Kaiteet ovat lattiaan kiinnitettyjä, eleettömiä messinkisiä putkikaiteita, jotka ovat yhteensopivat alkuperäisen detaljiikan kanssa. Ravintolaan johtava porras betonisine ylätasanteineen ja leveine messinkikaiteineen (2019) on edellisiä raskaampaa tekoa. Monoliittista sisäpihan ovelle johtavaa porrasta lukuun ottamatta uusissa portaissa on poikkileikkaukseltaan taitteinen porrassyöksy, joka on lattiasta ja ylätasanteesta visuaalisesti erotettuna ilmeeltään leijuva.

OVET

Tilaan liittyy rakennuksen pääsisäänkäynnin kolme alkuperäistä puista ulko-ovea tuulikaappeineen, sisäpihalle johtava umpinainen levyulko-ovi (2012) sekä Sofiankadun sisäänkäynnille (2009) ja ravintolaan (2019) johtavat pariovet. Pääsisäänkäynnin ulko-ovissa on sileä punaruskea tiikkipinta, messinkivedin ja matala, messinkinen potkulevy. Ovien edessä on messinkiset jalkarität. Sisätilaan työntyvät messinkirunkoiset lasituulikaapit on lisätty saneerauksen 2. vaiheessa 1980-luvun lopulla. Niiden sisäovissa on aulan puolella leveä, messinkinen putkivedin ja tuulikaapissa yksinkertainen pystysuuntainen messinkivedin. Väliovet ovat pääosin teräslasiovia, joiden rungossa on messinkipinta. Karmit ovat messinkiä tai ovet liittyvät lasiseinien runkorakenteeseen. Vasikallinen valtuustosaliin johtavan porrashuoneen ovi rautalankalaseineneen ja messinkivetimineen vaikuttaa alkuperäiseltä. Sen laseissa ei ole vaakapuitetta. Ravintolaan johtavissa ovissa on yhtenäiset lasit ja leveät, vaakasuuntaiset messinkiset putkivetimet. Sofiankadulle johtavan tuulikaapin ovet ovat järeämpää tekoa, ja niissä on vaakapuite. Kaksi viimeksi mainittua ovea ovat myöhempiä lisäyksiä. Wc-tiloihin johtavat harmaanvalkoiseksi maalatut puuväliovet ovat rakennuksessa toistuvaa alkuperäistä huultamatonta tyyppiä siroine messinkikarmeineen.

Ovien aukeamissuuntiin on tehty muutoksia poistumisteillä 2012 paloturvallisuuden parantamiseksi (mm. käytävän ja eteishallin väliset pariovet sekä pääsisäänkäynnin tuulikaappien ovet).

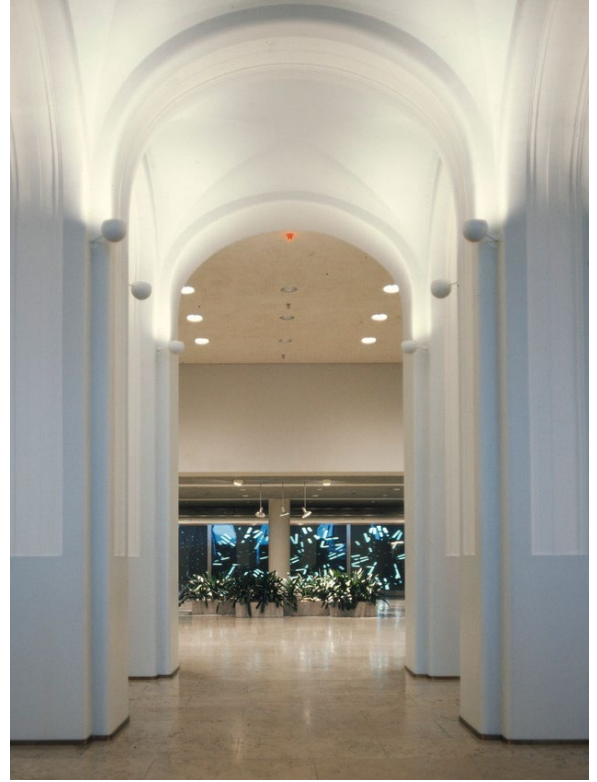
IKKUNAT

Eteishallissa pääsisäänkäyntien yläpuolella on kookkaat ikkunat yhtenäisellä lasilla. Kunkin oven molemmin puolin on lisäksi kapea ikkunakaista. Sisäänkäynnin molemmin puolin on kuusiruutuiset puuikkunat, jotka ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä. Salin perällä, sisäpihan puolella on lasiseinä, jossa on kookkaat, yhtenäiset vaakasuuntaiset lasipinnat yhdistyvät siroon, messinkipintaiseen teräsrunkoon. Lasit ovat umpiolasielementtejä ja luultavasti alkuperäisiä.

③

↑ Nykyinen avoin näkymä pääsisäänkäynniltä eteishallin läpi aulan Tapahtumatorille.

↑ Näkymä eteishallista aulaa kohti 1970-luvulla. Pylväikön valaisimet ovat nykyisiä sirompaa mallia. Taustalla Eino Ruutsalon klineettinen taideteos. Teuvo Kanerva, MV.

④

↑ Näkymä aulasta kohti itäistä toimistosiipeä. Käytävän alkuun on lisätty lasiseinä oviineen ja hissit muutettu avautumaan myös aulan suuntaan.

↑ Näkymä aulasta kohti läntistä toimistosiipeä 1970-luvulla. Tila jatkui avoimena käytävälle ja hissien paikalla oli ehjää seinäpintaa. Teuvo Kanerva, MV.

LISTAT

Jalkalistat ovat rakennuksen alkuperäisiä siroja messinkilistoja. Sama lista kiertää myös pilareita. Kattoon ja välioviin ei liity listoituksia.

TEKNISET RATKAISUT

Eteishallissa on neljä hissiä, joissa on messinkipintaiset ovet ja sisäpuolella taiteövet. Hissit on uudistettu 1990-luvun lopulla, jolloin niistä tehtiin läpikuljettavat. Ravintolan vastaisella seinällä alkuperäisellä paikallaan sijaitseva hissi on uudistettu täysin 2020, ja sen messinkipinnat ovat vielä kiiltävät. Valaisimet ovat pääosin pyöreitä, sisäkattoon upotettuja valaisimia, jotka on uusittu. Uusissa valaisimissa on voimakkaammin artikuloitu kehys kuin alkuperäisissä. Eteishallin ja aulan välillä on kolmen alkuperäisen messinkisen lattiavalaisimen ryhmä, joissa on kussakin neljä akryylimuovista pallokupua. Eteishallin pylväikössä on valkoiset pallokalotin muotoiset ylösvalaisevat seinävalaisimet, jotka ovat alkuperäisiä selvästi kookkaampia. Kunkin tuulikaapin edustaa valaisee lisäksi varrellinen, valkoinen kohdevalaisin. Aulan sisäkattoihin on lisäksi integroitu ilmanvaihdon tekniikkaa ja mm. kaiuttimia. Sisäpihan puolella lasiseinän kohdalla on pintaan asennettuna rivi nykyaikaisia, ruskeaksi maalattuja teräslevypattereita, jotka ovat myöhempiä lisäyksiä.

KALUSTEET

Kalusteet ovat pääosin uusia. Kukin tilan osista, eteishalli, odotusaula, Tapahtumatori ja reuna-alueet, on kalustettu eri periaattein. Eteishallin ainoat kalusteet ovat kaksi mustaa nojatuolia, joissa on kromattu runko ja nahkaverhoilu. Tuolit ovat mahdollisesti alkupe räistä kalustusta. Odotusaulan uuden kalusteryhmän osaksi on otettu alkuperäiset lattiavalaisimet, joissa on messinkinen runko ja neljä pallokupua. Aulan keskiosa on pääasiallisesti irtotuolein katsomomaiseksi kalustettu alue, jota rajaa aulan etuosassa matalat kaapit ja aulan takaosassa leveä, vaihtuvaisältöinen mediaseinä. Kaappien ulkosivuilla on aineettoman vaikutelman antava peilipinta. Keskellä kaappiriviä on portaittain nouseva katsomorakenne, jossa toistuu kaapiston materiaalit. Ilmeeltään keveät, uudet irtotuolit toistuvat rakennuksen muissa tiloissa. Aulan reuna-alueilla on käytetty rakennuksen alkuperäisiä kalusteita: läntisen pääportaan vieressä on kaksi sohvaryhmää ja aulan perällä, näyttöseinän takana viisi selkänokatonta penkkiä. Kumpaankin sohvaryhmään kuuluu kaksi matalaa mustaa nahkasohvaa taivutetuin, kehämäisin metallijaloin, sekä sohvapöytä, jossa on kulmikas kromirunko ja lasinen kansi. Penkit ovat samaa mallistoa kuin sohvot. Kalusteet ovat rakennuksessa eri värisinä ja toistuvaa tyyppiä. Kabineteissa on uusi toimistokalustus. Ravintolaan johtavan betoniportaan läheisyydessä on 2019 asennettu Vesibaari, jonka allas on komposiittia ja jalusta päällystetty messinkilevyllä. Samalle alueelle kalustettu kahvilamainen alue uusin puukalustein ja vaatesäilytys naulakkoineen ja messinkipitaisine tiskikalusteineen ovat myös tältä ajalta. Tilassa on lisäksi valkoinen, uudehko lokerikko sekä uusimman muutostyön yhteydessä 2019 lisättyjä irtokalusteita, kuten harmaita puujakkaroita, värikkäitä puhujanpöytiä sekä irtonaulakkoja ja roska-astioita.

⑤

⑥

↑ Juhlakerroksen portaat ovat lähes alkuperäisessä asussaan. Portaan yläpään asennettu lasiliukuseinä ja lasitus ovat myöhempiä, kulun- ja äänenhallintaan liittyviä lisäyksiä.

↑ Itäisen portaan taustalla on porrashuoneen lasiseinä ja Kimmo Kaivannon Ketju-teos alkuperäisellä paikallaan.

↑ Itäinen juhlaporras rakennuksen valmistumisen aikaan. Seinän vierustalla sijainnut kattoon upotettujen valaisinten rivistö on poistettu myöhemmin. Risto Kamunen, MFA.

7

← Aulan kabinettien edustalla on rivi alkuperäiseen kalustukseen kuuluvia penkkejä. Kabinetit rakennettiin kaupungintalon toisen rakennusvaiheen yhteydessä, ja niitä on osittain muokattu myöhemmin.

8

← Läntisen juhlaportaan yläpäähän on lisätty lasiliukuovi. Taustalla näkyvä porras aulan ja ravintolan välillä ja Vesibaari ovat tilan viimeisimpiä muutoksia. Sohvat ovat rakennuksen alkuperäisiä kalusteita.

9

← Uloskäynti sisäpihalle rakennettiin 2012. Portaan mosaiikkibetoni eroaa laadultaan alkuperäisestä, pienirakeisesta betonista. Eleettömät messinki-kaiteet mukailevat rakennuksen alkuperäistä detajiiikkaa.

10

↑ Eteishallin sisätilaan työntyvät tuulikaapit lisättiin kaupungintalon toisessa rakennusvaiheessa 1980-luvun lopulla. Valaisimet on uusittu.

→ Sofiankadun puoleinen sisäänkäynti rakennettiin 2009. Mosaiikkibetonin kiviaines on kookkaampaa kuin alkuperäisissä rakenteissa. Portaatin ilme on kevyt.

11

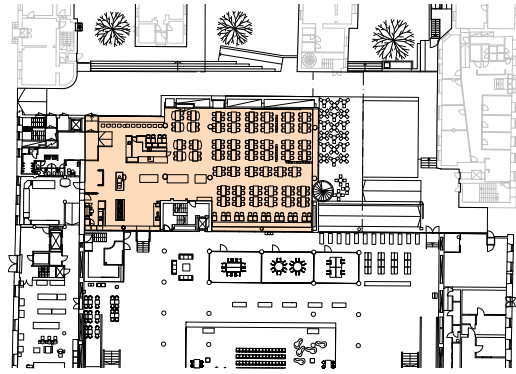

→ Ravintolaan johtava porras on rakennettu 2019. Ilme ja detajiiikka ovat aiempiin liisäyksiin verrattuna raskaammat.

12

RAVINTOLA

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Ravintola on osa kaupungintalon saneerauksen toista vaihetta (1988). Tilahahmo ja tilojen rajautuminen rakennuksessa ovat pääosin alkuperäiset. Toiminnot sijaitsevat suunnilleen alkuperäisillä paikoillaan, mutta niitä on muokattu. Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet pääsisäänkäynnin yhteydessä wc-tilojen ja vaate-tilan alueella. Uudet wc-tilat on rakennettu laajentuen entisen vaate-tilan alueelle 2016–2017, jolloin myös koko tilan sisustus uusittiin kauttaaltaan, ravintolaan lisättiin sisäpihalle johtava itäinen sisäänkäynti ja sisäpihalle järjestettiin terassialue. Tarjoilutoimintoja on järjestelty useassa eri vaiheessa, ja viimeisin muutos linjastoalueen järjestelyihin on tehty kaupungintalon aulan muutostyön yhteydessä 2019, jolloin aulan ja ravintolan välinen sisäänkäynti betoniportaineen ja tasanteineen lisättiin.

Tilassa on aikaisemmin kellarissa sijainneesta ravintolasta siirretty kookas Michael Schilkinin keramiikka-teos vuodelta 1947.

SEINÄT

Seinät on tasoitettu ja maalattu valkoiseksi lukuun ottamatta umpinaista ulkoseinää, joka on maalattu punaruskealla sävyllä viimeisimmän muutostyön yhteydessä 2017. Linjastoalueen takana on samassa yhteydessä asennettu mosaiikkimarmorilaatoitus. Lasiseinät: ks. ikkunat.

LATTIAT

Ravintolasalin ja linjastoalueen lattiassa on alkuperäinen harmaankirjava Norrvangen kalkkikivilaatta, joka on sävyltään hiukan tummempi kuin kaupungintalon aulatilassa ja käytävillä, jotka on rakennettu saneerauksen ensimmäisessä vaiheessa. Laatan mitat ovat noin 60 cm x 90 cm. Pääsisäänkäynnin yhteydessä olevaa luiskaa on liittymäkohtien työn laadun perusteella muokattu myöhemmin. Luiska on samaa materiaalia kuin muu lattia, ja sen sivuilla on poikkileikkaukseltaan kulmikkaat, lattiaan asennetut messinkikaiteet.

SISÄKATOT

Salin alakatto on useassa tasossa, ja se on uusittu hiljattain. Tarjoilutoimintojen alue yläpuolisen toimistotilan alla on selvästi muuta tilaa matalampi. Ravintolasali on korkeaa tilaa, jossa katon korko vaihtelee talotekniikan tilantarpeen mukaan. Katossa on pääosin röpöloinen, valkoinen tasoitepinta. Salin poikki kulkee kaksi kookasta kantavaa palkkia, jotka on tasoitettu ja maalattu. Alakattoon on integroitu ilmanvaihtoa, valaisimia sekä mm. kaiuttimia.

OVET

Pääsisäänkäynnin ulko-ovi on alkuperäinen, lasitettu pariovi, jonka runko on messinkipintainen. Kynnys on messinkiä. Oviin on integroitu messinkilevyt, johon on kaiverrettu opasteet valtuustosalin yleisölehterille ja kaupungintalon ravintolaan. Saranat ovat kookkaat ja ulkonevat ja vetimet yksinkertaiset. Oven lasitus on yksiosainen ilman puitejakoa. Tuulikaapin sisempi pariovi on saman tyyppinen, mutta siinä ei ole ovilehtiin integroituja messinkikylttejä. Oven edessä ulkopuolella on alkuperäinen, graniittilaatoitukseen upotettu jalkaritiä uritettua messinkiä. Pääsisäänkäynnin aulan tasanne on erotettu ravintolasalista leveällä messinkikehyksisellä lasiukuovella, jossa on keskellä vaakapuite ympäröivän lasiseinän tapaan. Ravintolasalin itäseinällä on 2017 rakennettu sisäpihalle johtava lasitettu pariovi, jonka runko on messingillä päällystettyä terästä. Oven puitejako vastaa ympäröivän alkuperäisen lasiseinän puitejakoa. Ovelle johtaa sisä- ja ulkopuolella askelma ja taso, joiden yläpinnassa on messinkinen jalkaritiä ja otsapinnassa messinkilevyä. Kaikki ovien lasitukset ovat kirkkaita.

IKKUNAT

Ravintolaa rajaa kahdella sivulla kookkaat lasiseinät, minkä lisäksi pohjoisella ulkoseinällä on korkea erillinen ikkuna, jonka alareuna on lattian tasossa. Ikkunassa ja lasiseinissä on laajat, vaakasuuntaiset lasipinnat ja pelkistetyt, hoikat messinkikehykset.

13

14

↑↑ Ravintolan sisustus on uusittu kauttaaltaan vuonna 2017. Tilaa on jäsennetty matalin seinäkkein, jotka kuuluvat rakennuksen alkuperäiseen kalustukseen. Muut kalusteet ovat uusia.

↑ Ravintolatilojen pintamateriaaleja ja väritystä ovat muutettu viimeisimmän muutostyön yhteydessä. Pohjoisseinän punaruskea sävy on peräisin tästä muutosvaiheesta.

Kerroksen korkuisessa lasiseinässä on yksi vaakapuite. Korkean ravintolasalin kohdalla lasiseinän yläosassa on lisäksi leveämmällä umpinaisella vaakakaistalla muusta seinäpinnasta erotettu yläikkunoiden nauha. Umpinainen vaakakaista on päällystetty messinkilevyllä. Osittain kahden kerroksen korkuinen lasiseinä aulatiloihin vasten on ollut rakennuksen ulkoseinää ennen toisen saneerausvaiheen valmistumista. Linjastoalueen yläpuolinen toimistorakennus on erotettu ravintolasta sisäikkunalla. Sisäikkunoiden detaljiikka on vastaava kuin lasiulkoseinissä.

LISTAT

Jalkalistat ovat rakennuksen alkuperäisiä, siroja messinkilistoja, jotka ovat samaa tyyppiä kuin ensimmäisen saneerausvaiheen tiloissa.

TEKNISET RATKAISUT

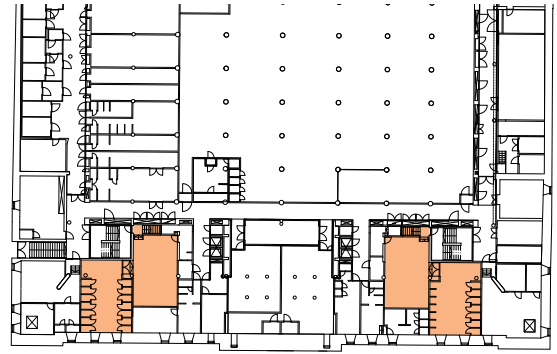
Alakattoon on integroitu ilmanvaihdon päätelaitteita, valaisimia ja kaiuttimia. Lasiulkoseinien yhteydessä on alkuperäiset messinkilevyypintaiset ikkunapenkit, joihin on integroitu messinkiset sisäänpuhallussäleiköt. Valaisimet ovat pääosin uusia, pyöreitä kattoon upotettuja valaisimia valkoisin kehyksin. Matalassa osassa valaisimet ovat kookkaampia, hiukan kattopin-

nasta ulkonevia valaisimia, joissa on ohut kehys ja alapinnaltaan tasainen opaalikupu. Molemmat valaisimet ovat eri mallia kuin muualla rakennuksessa. Korkeiden lasiseinien kohdalla, viereisen juhlasalin lämpiön välipohjan korkeudella on rivi sylinterimäisiä messinkiseinävalaisimia, jotka luultavasti ovat alkuperäisiä. Lisäksi ravintolasalin takaosassa on ryhmä riippuvia, kullanvärisiä uusia pallovalaisimia.

KALUSTEET

Ravintolasali on kalustettu modernein, pääosin tamminen irtokalustein, minkä lisäksi tilan reunoilla on kiinteitä sohvia samoista materiaaleista. Pöydissä on tamminen pöytälevy ja tukeva metallijalka. Tuoleissa ja sohvilla on punertavat nahkapintaiset pehmusteet. Osa tuoleista eri mallia, jonka istuinosassa on musta nahkapehmuste. Tilaa on rytmitetty käyttäen rakennuksen alkuperäisiä tilanjakoseinäkkeitä, joissa kantit ovat pyökkiä ja pääpinnat vaaleaa, pinnoitettua tekstiiliä. Tarjoilulinjojen kiinteät kalusteet ovat osin valkoisia mustin kivitasoin ja osin puukuvioidisia valkoisin kivitasoin. Kalusteisiin on integroitu valaistusta. Lisäksi tilassa on erilaisia irtokalusteita, kuten jakkaroitu, tarjoiluvaunuja ja naulakoita.

YLEISÖ-WC:T (KELLARIKERROS, KÄYNTI 1. KERROKSESTA)

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Kellarin wc-tilat kookkaine eteisineen ovat pääosin alkuperäiset ja hyvin säilyneet. Alun perin eteistiloihin kuuluneet lepohuoneet julkisivun puolella on erotettu tiloista ja otettu muuhun käyttöön 1990-luvun lopulla. Valokuva-aineiston perusteella ainakin eteisen käsienspesualueella on alun perin ollut kokolattiamatto, joka on saattanut ulottua koko eteistilaan.

Matalissa tiloissa on alaslaskettu katto, johon on upotettu valaisimia ja talotekniikkaa. Lattiassa on alkuperäinen kalkkikivilaatoitus puolen kiven limityksellä. Eteistila ja varsinainen wc-tila on erotettu seinällä. Eteistilan käsienspesualue on rajattu muusta tilasta betonisin, puolikorkein seinäkkein, jotka on maalattu naisten puolella oranssilla ja miesten puolel-

la kirkkaan turkoosilla sävyllä. Sävyjen alkuperäisyydestä ei ole varmuutta. Wc-tilassa ja eteistilan käsienspesualueella on alkuperäiset, teräksiset pesupöydät, jotka wc-tilassa on kiinnitetty mataliin kivipäätyihin. Kivilaji on sama kuin lattiassa. Pesupöytien alaosia on muokattu myöhemmin ja hanat on uusittu. Jalkalistat ovat rakennuksessa toistuvaa messinkilistää. Seinät on eteistilassa maalattu ja wc-tilassa laatoitettu mattapintaisella, pehmeän valkoisella laotalla harmain saumoin. Erillisissä wc-komeroissa on terästasot, joihin on integroitu paperiteline ja tuhkakuppi. Eteistila on kalustettu rakennuksen alkuperäisin, matalin nahksohvin ja -nojatuolein.

15

← Yleisö-wc:n har-
kitusti detaljoidut
tilat ovat säilyttä-
neet suuren osan
alkuperäisistä yk-
sityiskohdistaan.
Huoneeseen on
ohjattu viistos-
ti ylävaloa kellarin
ikkuna-aukoista.
Kuvassa itäinen
miesten wc.

⑬

← Käsienpesutila on erotettu seinäkein wc:n esteistilasta. Korosteväri on naisten ja miesten puolella erilainen. Pesupöydät ovat pääosin alkuperäisiä, mutta niitä on muokattu.

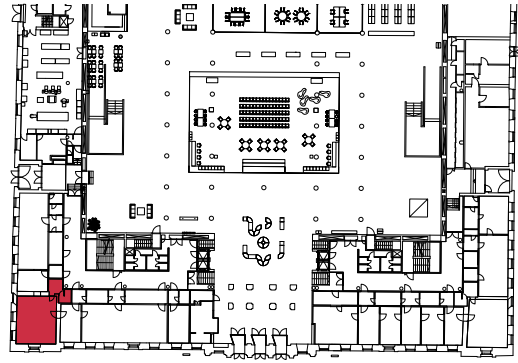
← Yleisö-wc:n käsienpesualue 1970-luvulla. Tärkeisen pesupöydän paperitelineitä ja pöytien alaosaa on muokattu myöhemmin. Lattia on ollut päällystetty tekstiilimatolla. Teuvo Kanerva, MV.

⑰

← Erillisten wc-komeroitten alkuperäissisustukseen kuuluu teräksinen sivuhylly integroituine tuhkakuppeineen.

TOIMISTOHUONE (LOUNAINNURKKA)

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Tilaa rajaavat seinät ovat rakennuksen alkuperäisiä kiviseiniä, jotka säilytettiin kaupungintalon ensimmäisessä rakennusvaiheessa. Seinät on rapattu ja maalattu kerman väriseksi. Katto on maalattu valkoiseksi ja sitä kiertää yksinkertainen, harmaaksi maalattu friisi. Lattiassa on alkuperäinen, 1960-luvun diagonaalisesti asennettu 21 x 21 cm:n kokoinen yksisauvainen ruutuparketti. Jalkalistat ovat rakennuksessa toistuvaa siroa messinkilistää. Ikkunat ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä: 1960-luvun puuikkunoita, joissa on keskellä kiinteä pystypuite ja jako kuuteen ruutuun. Ovet ovat rakennuksessa toistuvaa, vaaleaksi maalattua laakaovityyppiä, jossa on messinkikarmi. Tilassa on äänen-eristävyuden takia kaksinkertainen ovi.

Kookas riippuvalaisin ja ylösvalaisevat, kulmikkaat seinävalaisimet lienevät peräisin 1990-luvun muutostöistä. Lämpöpatterit ovat syvennyksissä ikkunoiden alla, ja niiden edessä on alkuperäiset valkoiset, vaakasuuntaiset ritilät. Lattiarajassa kulkee atk-kouruja, ja jalkalistat on tuotu niiden eteen.

Toimistihuoneen yhteydessä oleva pukeutumistila ja siihen liittyvä kylpyhuone ovat säilyneet pääosin alkuperäisinä. Pukeutumistilan lattia on marmorikuvioitua linoleum-mattoa ja seinät on maalattu. Teräksinen pesupöytä ja seinän levyinen peili sen yläpuolella ovat alkuperäisiä. Pesuhuoneen lattia on vaaleaa, kuusikulmaista laattaa harmain saumoin ja seinät valkoista mattapintaista ja tummanruskeaa kiiltävää laattaa harmain saumoin. Suihkun kohdalla lattia on alkupe-
räisessä tasossa muuta lattiapintaa alempana. Seinässä on alkuperäinen laatoitettu syvennyks, joka toimii hyllynä, sekä terästaso, johon on integroitu paperiteline ja tuhkakuppi. Vesikalusteet on uusittu 1990-luvulla.

Osassa toimistoihin liittyvistä kylpyhuoneista on tehty korjauksia, joissa vanhoja laatoituksia on korvattu osittain uusilla. Yksityiskohtien toteutus korjauksissa ei yllä alkuperäisen tasolle. Laatat ovat muun muassa alkuperäisiä pienempiä eikä niissä ole kulmapyöristyksiä, jolloin erityisesti laatoitettujen seinien ulkonurkat ovat jääneet epäsiisteiksi.

18

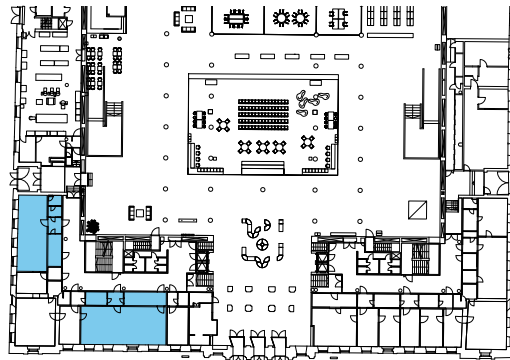
- ↑ Pohjoisesplanadin puoleiset kulmatoimistot ovat säilyttäneet alkuperäisen tilahahmonsansa. Suurikokoisissa toimistoissa on parkettilattiat ja muista huoneista poiketen 1800-lukuun viittaavat kattolistat.

19

- ← Kulmatoimiston työpöytä on Ruusuvuoren toimiston suunnittelema. Rakennuksen eri tiloissa paljon käytetyn sohvakaluston suunnittelija on Florence Knoll.

RYHMÄTYÖTILAT (KOEMUUTOS 2020)

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYKS

Pohjoisesplanadin puolella neljä ja Sofiankadun puolella kolme 1960-luvulta peräisin ollut toimisto-uhonetta on yhdistetty kahdeksi isommaksi ryhmätötilaksi. Kyseessä on kokeellinen muutos, jonka perusteella on tarkoitus arvioida muiden toimistotilojen muutostarpeita ja -mahdollisuuksia. Toimistoja ja käytävää erottavasta aputilojen vyöhykkeestä on suokattu toimisto- ja neuvottelutilaa, joihin on saatu luonnonvaloa puhkaisemalla niiden ja uuden työtilan väliseen seinään kookkaat, alkuperäisen oviaukon korkeiset lasiaukot. Sofiankadun puoleisen työtilan yhteyteen on aputilavyöhykkeelle lisätty pieneniskeittiö.

KALUSTEET

Modernien toimistotilojen kaikki kalusteet ovat uusia. Työpisteitä erottavat puolikorkeat kaapit ja sermit. Sofiankadun puoleiseen tilaan liittyvä uusi, vaalean harmaa pieneniskeittiö mukaillee rakennuksen alkuperäistä kalustusta terästasoiheen ja upotettuine pyöreine sormivetimineen.

SISÄKATOT

Tiloissa on sileä, valkoinen levyalakatto, johon on integroitu valaisimia ja talotekniikkaa.

SEINÄT

Seinät on tasoitettu ja maalattu valkoisenharmaalla sävyllä lukuun ottamatta aputilavyöhykkeen vastaisista seinää, johon on Esplanadin puolella valittu hyvin vaalea vihreän sävy tiloissa alun perin olleiden sävyjen joukosta. Sofiankadun puoleisessa avotoimistossa tehosteväri on vaaleahko keltainen. Seinien yläosassa on alkuperäinen sisäikkunavyöhyke messinkikehyksin aputilavyöhykkeen molemmin puolin.

LATTIAT

Ryhmätötiloissa ja niihin liittyvien eteisten kohdalla lattiassa on alkuperäiseltä vaikuttava, yksisauvainen diagonaalisesti suunnattu ruutuparketti. Lattia on kunnostettu, ja purettujen väliseinien kohdat on merkitty siihen messinkilevyllä. Aputilavyöhykkeellä lattiassa on Pohjoisesplanadin puolella turkoosinkirjava linoleum-matto ja Sofiankadun puolella kermansävyinen muovimatto.

LISTAT

Jalkalistat ovat alkuperäistä, rakennuksessa toistuvaa siroa ja poikkileikkaukseltaan kulmikasta messinkilistaa. Ikkunoihin ja oviin ei liity listoja.

OVET

Ovet ovat alkuperäistä, rakennuksessa toistuvaa tyyppiä. Ne ovat huultamattomia laakaovia messinkikehyksin. Ovilla on messinkikynnykset lattian tasossa. Yksi ryhmätötilaan käytävältä johtavista väliovista on poistettu, mutta oven messinkikehyksen saranoineen on paikallaan.

IKKUNAT

Avotoimiston pitkällä sivuseinällä on neljä ikkunaa, jotka ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä 1970-luvulta. Ikkunoiden yhteydessä on seinään kiinnitetty, eleettömät valkoiset verhoiskot todennäköisesti 1990-luvulta. Valkoiseksi maalatut betoniset ikkunapenkit ovat rakennuksessa toistuvaa, alkuperäistä tyyppiä.

TEKNISET RATKAISUT

Tiloissa on ikkunasyvennyksiin asennetut nykyaikaiset, tehdasmaalatut teräslevypatterit. Ikkunasyvennyksen alaosaan levyn alle on integroitu talotekniikkaa. Ikkunaseinän vieressä kulkevat loisteputkivalaisimet ovat 1990-luvun muutostyöstä, ja ne ovat samaa tyyppiä kuin 3. kerroksen toimistoissa. Sähköt sekä kattoon upotetut pyöreät led-valaisimet on uusittu viimeisimmän muutostyön yhteydessä. Osa sähköasen-

nuksista on vanhempia ja todennäköisesti 1990-luvulta. Valaisimissa on leveämpi kehys kuin rakennuksen alkuperäisissä, saman tyyppisissä valaisimissa. Aputilavyöhykkeellä on alkuperäiset, messinkiset valaisinkiskot loisteputkin. Myöhemmin lisätyt sähkö- ja tietoliikennekourut kulkevat lähellä lattiaa, ja jalkalista on siirretty niiden kanssa samaan linjaan.

← Pohjoisplana-
din puolella on
yhdistetty neljä
toimistohuonetta
yhdeksi, isom-
maksi tilaksi. Messin-
kikaistale lattiassa
merkitsee alkupe-
räisen väliseinän
paikkaa. Toimis-
tojen takaseinän
ja apuvyöhykkeen
väliin on puhkottu
kookkaita ikku-
noita.

← Ryhmätyötila
Sofiankadun puo-
lella on yhdistet-
ty kolmesta toi-
mistohuoneesta.
Seinissä käytetyt
korostevärit on
valittu paikalla ol-
leista toimistois-
ta ja laajennettu
koko takaseinän
peittäviksi.

22

← Toimistoja ja käytävää erottavan aputilavyöhykkeen huoneisiin on tehty muun muassa pienen keittiön. Keittiökaluste mukailee alkuperäisten kalusteiden ja 1990-luvulla lisättyjen henkilökunnan keittiöiden detajikkaa.

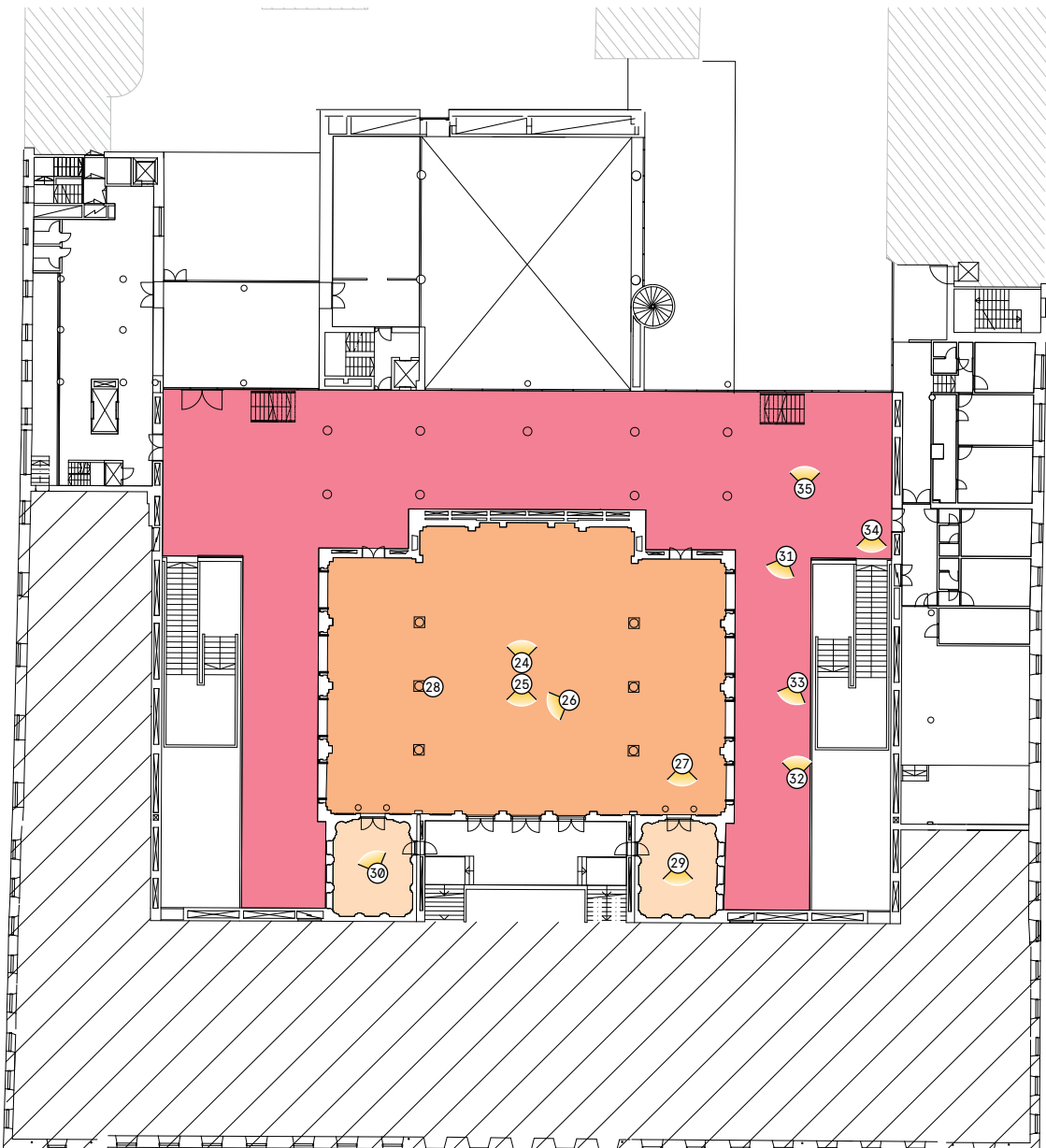
23

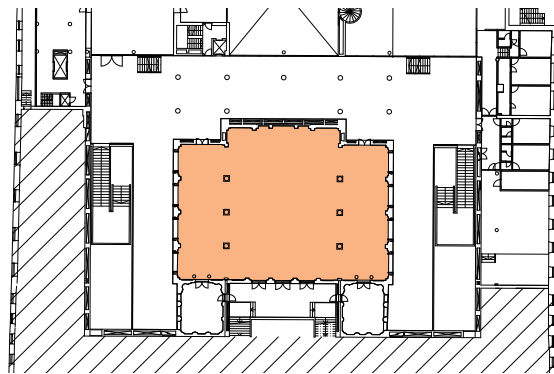
← Alkuperäinen aputilavyöhyke palvelee edelleen toimistojen aputilana, alkuperäisen varastotilan sijaan mm. taukotilana ja puhelinpalaverissa. Uudet sisäikkunat yhdistävät tilat toimistovyöhykkeeseen.

JUHLAKERROS

- Juhlasali
- Juhlasalin kabinetit
- Juhlasalin lämpiöt

JUHLASALI

TILAAHMO JA SÄILYNEISYYS

Juhlasali on pääosin 1880-luvun lopun asussaan, jota on uudistettu etenkin katon osalta 1903 valmistuneessa muutostyössä. Juhlasalin kabinetit rakennettiin 1880-luvulla porrashuoneiksi, ja niiden seinien ja katon nykyinen ulkoasu on pääosin tältä ajalta. Portaiden poistamisen ajankohta jäi epäselväksi, mutta kaupungintalon muutostyön alkaessa niitä ei enää ollut. Juhlasali kabinetiteineen sai muutoksen yhteydessä uuden, Anitra Lucanderin suunnitteleman värityksen. Salissa käytetyt kirkaat värit korreloivat uudisossassa käytettyjen värien kanssa. Valokuva-aineiston perusteella värejä on jossain määrin muutettu 1970-luvun jälkeen, ja värityksen alkuperäisyyden luotettava määrittäminen vaatisi erillisen väritutkimuksen.

Juhlasali on kolmilaivainen, ja sen keskilaiva on hiukan sivulaivoja korkeampi. Salin pohjamuoto on neliömäinen. Etuosassa on syvennys, jossa on esiintymiskoroke ja takaosassa balusterikaiteella varustettu parvi. Juhlasali yhdistyy takaosastaan pariovien ja avoimen portaan kautta toisen kerroksen hallitilaan ja sivuiltaan korkeiden taiteovien kautta sivulämpöihin, jotka rakennettiin kaupungintalon muutostyön yhteydessä.

Salin seinien pääväri on murrettu vaaleanvihreä ja korkeammalla helmenharmaa. Valokuva-aineiston perusteella nykyinen vihreän sävy on alkuperäistä kirkaampi. Katossa on oranssiin taittavan vaaleanpunaisen ja okrankeltaisen sävyjä. Kipsikoristeet ovat

raikkaan valkoisia tai kullattuja. Salin lattian diagonaalisesti asennettu ruutuparketti on peräisin rakennuksen muutostyövaiheesta kaupungintaloksi. Lattia on samaa tyyppiä kuin toimistoissa, ja sen ruutukoko on 21 x 21 cm. Valokuva-aineiston perusteella parketin esikuvana on Seurahuoneen aikainen juhlasalin lattia. Salin etuosassa on samasta materiaalista rakennettu alkuperäinen esiintymiskoroke, joka on tehty olevien rakenteiden päälle niitä purkamatta. Korokkeen parketissa ruudut ovat suorassa kulmassa tilaan nähden ja ruutukoko on joitakin millimetrejä salin lattiaruutua pienempi.

Pilareihin on integroitu tuloilmalaitteita ja kaiuttimia kaupungintalon muutostyön yhteydessä, mutta pilareiden ulkoasu on muuten kaupungintaloa edeltäneestä vaiheesta. Salin takaseinän korkea lattialista on luultavasti tilassa ollutta 1800-luvun tyyppiä. Muilla seinillä ei ole jalkalista. Salin takaseinän pariovet ovat suunnitelma-aineiston perusteella kaupungintalon muutostyön yhteydessä 1800-luvun ovien mallin mukaan rekonstruoituja palo-ovia, ja ne on maalattu murrettulla tummanvihreällä sävyllä. Sivulämpöihin johtavat korkeat taiteovet niitä ympäröivine ikkunapintoineen ovat alkuperäisiä muutosvaiheen materiaaleja.

24

↑↑ Juhlasalin tilalahamo on peräisin 1880-luvulta. Kaupungintalon muutostyössä 1970-luvun taitteessa saliin on upotettu uutta talotekniikkaa muun muassa pilareiden jalustoihin. Salin väriyty on Anitra Lucanderin käsialaa, joskin sitä on mahdollisesti muokattu myöhemmin.

↑ Juhlasali 1970-luvulla. Salin seiniin tuoloin maalattu vihreä sävy vaikuttaa olleen nykyistä sävyä murretumpi. Teuvo Kanerva, MV.

25

26

↑↑ Juhlasali yhdistyy eteläpäädyssä modernin aulatilan välityksellä toisen kerroksen toimistokäytäviin. Eteläpäädyn sisäänkäynti on länsi- ja itäpuolisiin nähden toisarvoinen.

↑ Salin juhlallisimmat sisäänkäynnit sijoittuvat sen itä- ja länsiseinille, ja ne yhdistävät salin suoraan sen alapuoliseen pääaulaan monumentaaliportaiden välityksellä.

27

← Kabinetin ovi nähtynä juhlasalin puolelta. Kabinetit ovat varhaisemmassa 1800-luvun vaiheessa toimineet porrashuoneina, jotka yhdistivät juhlasalin pohjakerroksen eteisaulaan.

28

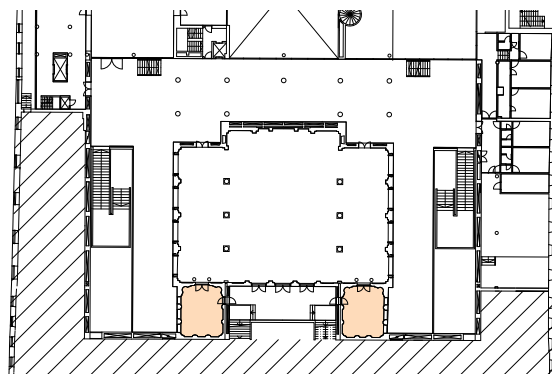
← Salin pilareissa ja palkistossa on sovellettu kompositajärjestystä. Kapiteeli on kullattu kauttaaltaan.

JUHLASALIN KABINETIT

TILAAHMO JA SÄILYNEISYYS

Juhlasaliin liittyvissä kabinettitiloissa seinät ja katot ovat pääosin 1880-luvun asussaan. Väritys on uusittu kaupungintalon muutostyön yhteydessä, ja valokuva-aineiston perusteella sitä on muutettu myös myöhemmin.

Kenttiin jaetussa katossa on vaalean sininen keskiosa, ja sitä kiertää kultauksin koristettu friisi. Katossa on kristallikruunu, joka on varustettu kynttilänpidikkein. Lattian tammiruutuparketti on samaa tyyppiä kuin toimistoissa (210 x 210 mm), ja peräisin kaupungintalon muutostyöstä. Lattiaa kiertää samasta materiaalista tehty yksinkertainen, kehymäinen kaisla, jonka leveys on noin 12 cm. Harmaaksi maalattu jalkalista on malliltaan yksinkertainen.

Ovi halliin päin on huulettu laakaovi, jonka messinkikarmissa on vastahuullos. Kynnys on messinkiä. Rakenne liittyy ääneneristävyyteen. Ovi on maalattu vaalean harmaalla sävyllä, kuten muualla rakennuksessa toistuvat väliovet. Oven alareunassa on harvinainen, rakennuksessa muutamassa kohdassa toistuva messinkinen aukipito-aita. Juhlasaliin johtava pariovi on maalattu tummalla murretulla vihreällä sävyllä, ja se on todennäköisesti uudistettu 1800-luvun mallin mukaan kaupungintalon muutostyön yhteydessä.

Tilassa on kolme ikkunaa, joiden lasitus kehysrakenteineen on peräisin kaupungintalon muutostyöstä, jolloin ikkunat muuttuivat sivulämpöiden rakentamisen myötä ulkoikkunoista sisäikkunoiksi. Yksilasisissa

29

30

ikkunoissa on messinkikehys, ja ikkunan kaareva yläosa on erotettu vaakapuitteella.

Sekä vihreäseinäinen itäinen kabinetti että läntinen vaaleanpunaseinäinen kabinetti on kalustettu kokoustiloiksi, joissa on pöytäryhmä ja kookas näyttö

tilan etuosassa. Vihreässä kabinetissa on biedermeier-tyyliset kalusteet ja vaaleanpunaisessa nykyaikaiset, harmaaksi käsitellyt puukalusteet pehmustein tuolein.

← Itäinen kabinetti kalustuksineen 1970-luvulla. Teuvo Kanerva, MV.

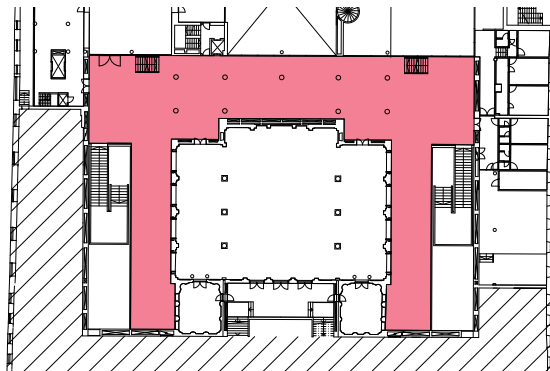
←← Idän puoleinen kabinetti on värietykseltään vaalean vihreä. Seinät ja katot ovat säilyttäneet 1880-luvun asunsa pääpiirteet. Seinien väritystä on valokuvista päätellen muutettu 1970-luvun jälkeen.

← Lännen puoleinen kabinetti on tilahahmoltaan ja koristeohjelmaltaan itäisen peilikuva. Sen seinäpintoja hallitsee roosan sävy, joka vanhoista valokuvista päätellen on 1970-lukua myöhempää perua.

← Läntinen kabinetti kalustuksineen 1970-luvulla. Teuvo Kanerva, MV.

JUHLASALIN LÄMPIÖT

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Juhlasalin lämpio ympäröi salia sen sivuilla ja etupuolella. Tilahahmo on alkuperäinen. Sivilämpiot ovat hallimaisia tiloja, jotka ovat reunoiltaan korkeita ja keskiosaltaan matalampia. Tilat saavat valonsa reunoilla kukevien kattoikkunakaistojen kautta. Kattoikkunat ovat etsattua lasia, ja niiden yläpuolelle on asennettu valaisimia. Salin etupuolella oleva alue on hyvin matalaa tilaa toisen kerroksen valtuustosalin lämpion alapuolella. Se saa valonsa pääasiassa epäsuorasti sisäpihalta lasiseinäisten ravintolasalin yläosan ja toimistotilan läpi.

KALUSTEET

Lämpioon on sijoitettu rakennuksen alkuperäisiä, matalia sohvaryhmiä mustalla ja oranssilla nahkaverhoilulla. Tiloissa on lisäksi muita irtokalusteita. Salin etuosan puoleisella lämpioalueella on useita pianoja ilmeisesti väliaikaisessa säilytyksessä.

SISÄKATOT

Katto on akustista rappausta, joka on jaettu laajoihin kenttiin. Sivilämpioiden kohdalla katossa ei ole valaisimia tai muita upotuksia vähäisiä talotekniikan tarkastusluokkua lukuun ottamatta. Katon pinnoite on kellastunut ja laikukas. Kattoa kannattavat korkeat palkit on tasoitettu ja maalattu valkoiseksi. Lämpion matalassa osassa kattoon on upotettu valaisimia.

SEINÄT

Seinissä on pääosin karkeahko, valkoiseksi maalattu rappauspinta lukuun ottamatta juhlasalin etupuolen lämpion pitkä, salin vastaista seinää, joka on maalattu kirkkaan turkoosilla värillä. Tilan pohjoispuolen seinät ovat alkuperäisiä, ilmeeltään keveitä messinkipuitteisia lasiseiniä, joiden detaliikka on rakennuksessa toistuvaa tyyppiä. Sivilämpioissä juhlaportaan kohdalla on umpinainen betonikaide, jonka päällä on

alkuperäinen kevyt, messinkinen ja poikkileikkaukseltaan pyöreä käsijohde. Portaiden yläpäähän on lisätty messinkipuitteiset lasiliukuovet kaupungintalon muutostyön 2. vaiheen yhteydessä 1980-luvun lopulla, ja myöhemmin lisäksi kehyksettä laseja kaiteen päälle.

LATTIAT

Lattia on kookasta kalkkivilaattaa, joka on samaa tyyppiä kuin ensimmäisen kerroksen aulassa.

LISTAT

Jalkalistat ovat alkuperäistä, rakennuksessa toistuvaa siroa ja poikkileikkaukseltaan kulmikasta messinkilistaa.

IKKUNAT JA OVET

Juhlasalia ja sivilämpioitä yhdistävissä korkeissa, lasitetuissa kaariaukoissa on alkuperäiset, sävyltään vaalean harmaanvalkoiset taiteovet. Kynnykset ovat lattiapinnan tasoon upotettuja messinkikynnyksiä. Ovia ympäröi messinkipuitteiset ikkunat niiden sivuilla ja yläpuolella. Yläikkunan kaarevaa yläosaa jakaa vaakapuite, ja kapeat pystyikkunat ovien molemmin puolin on jaettu vaakapuitteihin kolmeen ruutuun. Sivilämpioiden ja juhlasalin molempien kabinetien välillä on kolme lasitettua, kaariaukkoista sisäikkunaa.

TEKNISET RATKAISUT

Juhlaportaan kaiteen sekä salin etuosan vastaisen seinän vierustalle lattiaan on integroitu tuloilmakanavia. Alkuperäisiä kaiuttimia on integroitu seiniin juhlasalin kaariovien väliin ja lämpion matalan osan seinään. Matalan osan uppoasennetut pyöreät kattovalaisimet ovat alkuperäisiä, rakennuksessa toistuvia valaisimia. Akryylipallokupuiset lattiavalaisimet ovat alkuperäisiä ja rakennuksessa toistuvaa tyyppiä.

31

32

↑↑ 1880-luvun juhlasalin ja Aarno Ruusuvuoren aulatilän rajapinta kuvattuna aulan sivulämpöön puolelta. Salin taitto-ovet ovat alkuperäiset 1970-luvun vaihteen muutosvaiheesta.

↑ Sivulämpöt saavat luonnonvaloa sivulämpöjen kattoikkunoista ja lasisen takaseinän kautta. Taustalla näkyvä ylempi tasanne on valtuustosalin lämpiötilaa.

53

← Juhlasalin kabinettien kaari-ikkunat avautuvat sivulämpöön.

54

← Porraskäytävän pystysuuntainen ikkunanauha jatkaa kattoikkunan linjaa ala-aulan lattianrajaan saakka. Kuvan itäistä aulan osaa hallitsee Kimmo Kaivannon lasikuituveistos Ketju.

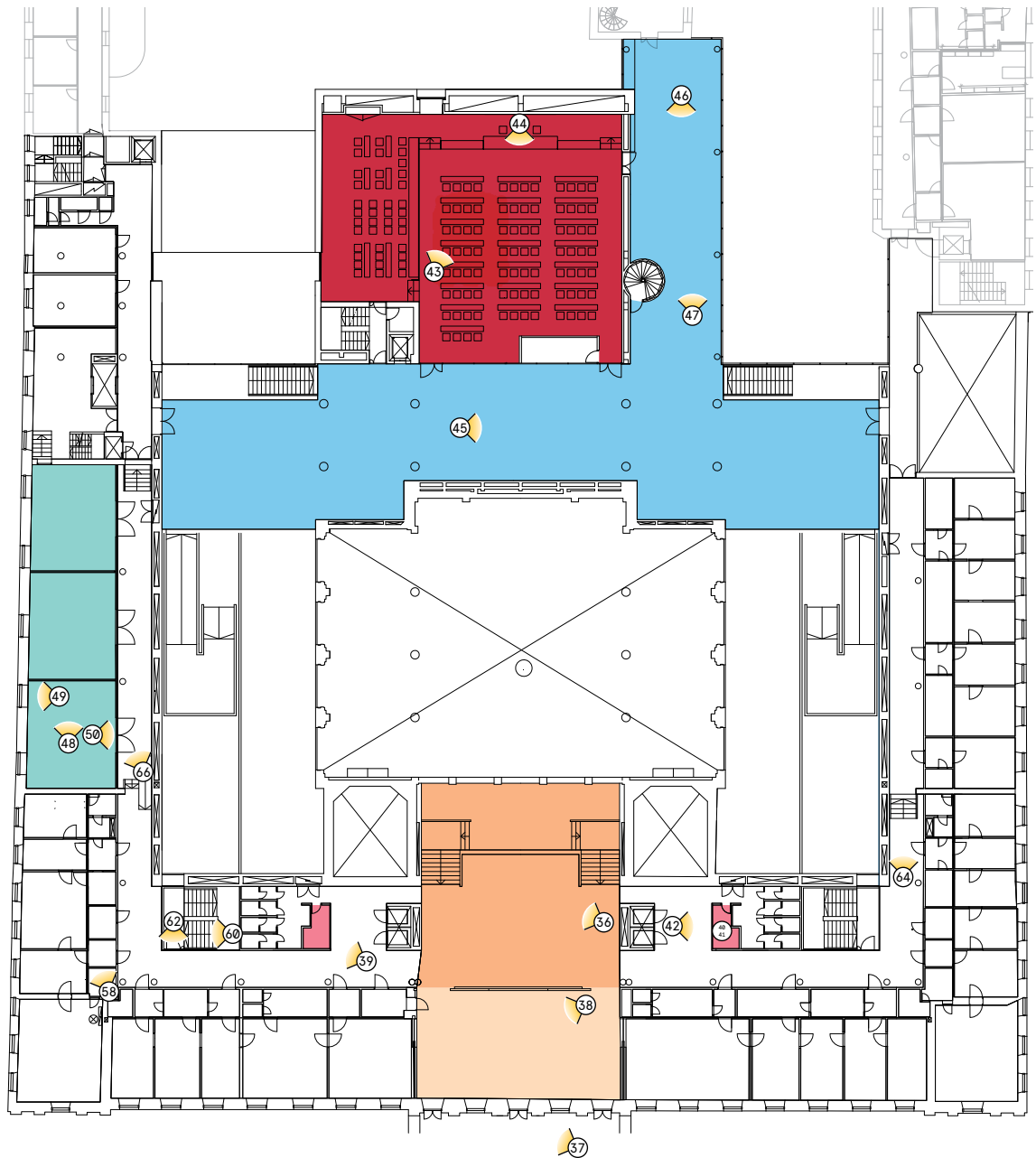
↑↑ Lämpöön pohjoispuoli on hyvin matalaa tilaa, joka yhdistyy avoportain kaupunginvaltuuston istuntosalin lämpöön. Tilasta on näkymä korttelin sisäpihalle.

↑ 1970-luvun valokuvassa sama tila on kuvattu ennen valtuustosalin rakentamista. Sisäpihalla näkyy sittemmin purettuja korttelin piharakennuksia. Risto Kamunen, MFA.

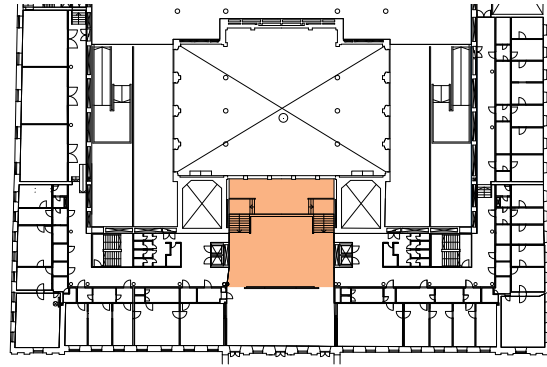
2. KERROS

Kuvaan on merkitty kerroksen erikseen inventoidut tilat ja valokuvien ottopaikat.

- Halli
- Vastaanotto-tila
- Vahtimestarin huoneet
- Valtuustosalin lämpiö
- Valtuustosalin lämpiö
- Toimistohuone

HALLI

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Halli on kokoava tila, joka yhdistää puoli kerrosta alempana olevan juhlasalin vanhan pääsisäänkäynnin, rakennuksen sivuille jatkuvat toimistokäytävät ja altaanin terassille avautuvan vastaanottotilan. Tilahahmo on alkuperäinen. Hissikuilut tilan molemmin puolin erottavat sen toimistosiipien auloista. Eila Hiltusen kookas metalliteos Ihmisiä aikojen saatossa (1970) on alkuperäisellä paikallaan vastaanottoaulan vastaisella seinällä.

SEINÄT

Seinät ja pilarit on tasoitettu ja maalattu valkoiseksi. Poikkileikkaukseltaan pyöreissä, kantavissa kaksoispileissa on puolikiiltävä, harmaan valkoinen maali, ja pilarien väli on peitetty messinkilevyllä. Hallia juhlasalin sisäänkäyntitasanteesta rajaava matala kaide on käsitelty kuten seinät. Kaiteen yläosassa on poikkileikkaukseltaan pyöreä, ilmeeltään kevyt messinkikaide.

LATTIAT

Lattia on alkuperäistä Norrvangen kalkkikiveä kuten aulassa. Hallissa, samoin kuin käytävillä, laattakoko on pienempi kuin aulassa, noin 25 cm x 49 cm.

SISÄKATOT

Katossa on akustinen ruiskurappaus, joka on huomattavasti kellertynyt. Katot on uusittu 1990-luvun lopun asbestikorjaustyössä. Kattoon on integroitu valaisimia ja ilmanvaihdon laitteita, ja siinä on talotekniikan tarkastusluukkuja.

OVET

Hallin ja juhlasalin välillä on juhlasalin kookkaat, saaneeruksen ensimmäisessä vaiheessa vanhan mallin mukaan uudistetut pariovet, jotka on maalattu vihreäksi. Hallin ja vastaanottotilan välillä on alkuperäiset sähkökäyttöiset liukuovet, joissa on lattiapinnan tasoon upotettu messinkinen alakisko.

LISTAT

Jalkalistat ovat rakennuksessa toistuvia, alkuperäisiä messinkilistoja.

TEKNISET RATKAISUT

Uppoasennetut pyöreät valaisimet ovat alkuperäisiä, rakennuksessa toistuvia Arne Jacobsenin suunnittelempia ja Louis Poulsenin valmistamia Munkegaard-valaisimia. Valaisin on edelleen tuotannossa, joten valaisimet voivat olla uusittuja kokonaan tai osittain. Valaisimet sijaitsevat kahtena kenttänä kookkaan kantavan palkin molemmin puolin. Hallissa on lisäksi rakennuksen alkuperäisiä, pallokupuisia messinkirunkoisia lattiavalaisimia.

KALUSTEET

Hallin kalusteet ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä ja alkuperäisiä. Kahdessa sohvyryhmässä on yhteensä kuusi matalaa, mustaa nahkasohvaa ja kaksi lasipöytää kromatuin rungoin.

- ↑ Kääntävä porras yhdistää juhlasalia ja toisen kerroksen hallia. Tilan reunoille on myöhemmin lisätty vitriinikaapit.
- ↓ 1970-luvun valokuvan perusteella halli on säilynyt lähes alkuperäisenä irtaimistoa myöten. Teuvo Kanerva, MV.

VASTAANOTTOTILA

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Kaupunginjohtajan, nykyään pormestarin, vastaanottotila on tilahahmoltaan alkuperäinen. Sitä rajaa väliseinä, jonka molemmin puolin olevat liukuovet yhdistävät tilan halliin. Ulkoseinällä on kaksi ikkunaa ja kolme ikkunaovea, joista on kulku altaanin päälle terassille. Keskimmäisen oven kohdalla on askelma. Tilan taideteokset, Oscar Kleinehin kookas maalaus Helsinki (1877) ja Kain Tapperin veistos 1918 (1971) ovat alkuperäisillä paikoillaan.

SEINÄT

Seinät on tasoitettu ja maalattu valkoiseksi.

LATTIAT

Lattia on alkuperäistä kalkkikiveä. Laattakoko on rakennuksessa esiintyvistä kahdesta koosta suurempaa ja vastaavaa kuin aulassa.

SISÄKATOT

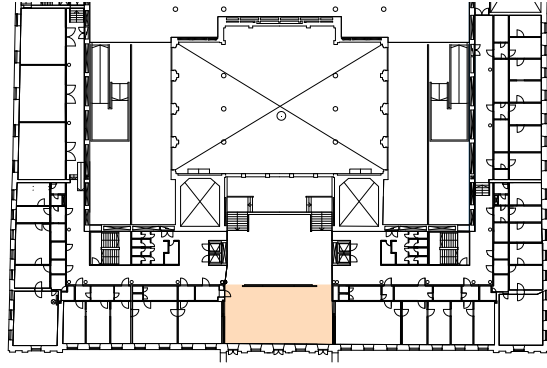
Tilassa on sileä, valkoinen levyalakatto, johon on integroitu valaisimia ja ilmanvaihdon laitteita.

OVET

Ulkoseinän ikkunaovet ovat alkuperäisiä 1960-luvulta. Ovien alaosassa on umpinaiset peilit ja ikkunaosa on ruudutettu kuten tilan ikkunat. Vastaanottotilan ja hallin välillä on alkuperäiset sähkökäyttöiset liukuovet, joissa on lattiapinnan tasoon upotettu messinkinen alakisko. Tilan päissä on alkuperäiset, toimistoihin johtavat sähkökäyttöiset liukuovet sekä saranaovi, joka on rakennuksessa toistuvaa maalattua laakaovi-tyyppiä messinkikarmein.

IKKUNAT

Ikkunat ovat alkuperäisiä 1960-luvulta, ja ne ovat rakennuksessa toistuvaa puuikkunatyyppejä messinkiheloin. Toisessa kerroksessa ikkunat ovat korkeampia kuin muissa kerroksissa, ja niissä on kahdeksan ruutua kuuden sijaan.

LISTAT

Jalkalistat ovat alkuperäisiä messinkilistoja rakennuksessa toistuvaa tyyppiä.

TEKNISET RATKAISUT

Uppoasennetut pyöreät valaisimet ovat alkuperäisiä, rakennuksessa toistuvia Arne Jacobsenin suunnittelemissa ja Louis Poulsenin valmistamia Munkegaard-valaisimia. Valaisin on edelleen tuotannossa, ja valaisimet voivat olla uusittuja kokonaan tai osittain. Ikkunoiden väleissä on ylösvalaisevat, kulmikkaat valaisimet. Ilmanvaihdon päätelaite ulkoseinän vierellä katossa on uusittu, ja sen kohdalla oli alun perin valaisinvyöhyke.

KALUSTEET

Tilassa oli inventointihetkellä satunnaisia irtokalusteita ja televisiotekniikkaa. Lattialla oleva ryijymatto on tehty tilaa varten, ja se muistuttaa tilassa aiemmin säilytystä, myöhemmin kulumisen takia muualle siirrettystä Montrealin maailmannäyttelyyn 1967 valmistetusta Uhra Simberg-Ehrströmin värikkästä Metsä-ryijystä. Ryijymaton mitat vastaavat alkuperäisiä, mutta värimaailma on pelkistetty ruskeankirjava.

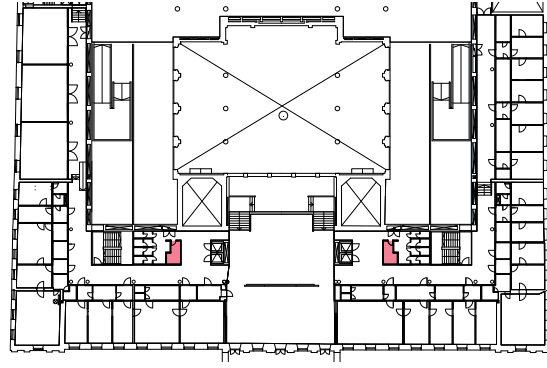
↑ Altaanin suurelta parvekkeelta avautuu näkymä Kauppatorille sekä viistosti Esplanadin puistoon.

↑↑ Halliin liukuovin yhdistettävästä pormestarin vastaanottotilasta kuljetaan myös parvekkeelle. Inventointihetkellä tilaa käytettiin Helsingin kaupungin tiedotustilaisuuksiin.

↑ 1970-luvun valokuvassa nykyisin vaaleiksi maalatut ovi- ja ikkunapuitteet ovat hiekansävyisiä. Kuvan Uhra-Beata Simberg-Ehströmin suuri ryjyiteos Metsä on sittemmin jouduttu siirtämään pois tilasta kulumisen vuoksi. Teuvo Kanerva, MV.

VAHTIMESTARIN HUONEET

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Vahtimestarin huoneet sijaitsevat hissejä vastapäätä toisessa ja kolmannessa kerroksessa. Tilat on rajattu takaa puolikorkealla betoniseinällä ja edestä ja sivusta messinkirunkoisella lasiseinällä. Lasien pintastruktuuri ja huoneen väritys on yksilöllinen kuitenkin siten, että sävyt ovat rakennuksen länsipuolella punaisia ja itäpuolella vihreitä.

Tarkemman inventoinnin kohteeksi valittiin toisen kerroksen itäinen vahtimestarin huone. Sen etuseinän yläosan lasit ovat kirkkaita ja keskivyöhykkeen lasit on lakattu satiinipintaiseksi. Yläosan laseista yksi on kehystetty, ja se on alun perin toiminut ilmoitustauluna. Alalasi pintastruktuurit eroavat toisistaan: yksi on kiiltävä, toisessa on sileäkö röpelöpinta ja kolmannessa lähes sileä lasi. Lasien sävyvaikutelma syntyy lasin taustalla olevan kalusteen väristä. Huoneen taustaseinät ja huoneen ovi päädyn lasiseinän taakse jäävä seinän osa on lisäksi maalattu kirkkaalla värillä. Alkuperäisten värien säilyneisyyttä ei tämän tutkimuksen puitteissa tutkittu, mutta irtonaisen jalkalistan taustalta paljastuneen väripinnan perusteella on mahdollista, että huoneen umpinainen pääty on ollut myös maalattu väriteeman mukaan. Kiinteän lasiseinän takana oleva väripinta lienee luotettavasti alkuperäinen. Osassa huoneista takaseinä on suora ja osassa seinä tekee mutkan. Seinän alkuperäisestä muodosta kussakin huoneessa ei saatu varmuutta. Tilaan kuljetaan sen päädyistä. Harmaanvalkoiseksi maalattu laakaovi lasiseinään integroiduin messinkikarmein on samaa tyyppiä kuin muualla rakennuksessa.

Huoneen lattia on osittain nostettu, ja nostetulla osuudella on maitokahvin värinen muovimatto, joka vaihtelevista jalkalistoista ja asennustyön jäljestä päätellen ei ole alkuperäinen. Käytävän kalkkivilaatioitus lienee alun perin jatkunut koko huoneen osalle, kuten tilanne osassa tiloista edelleen on.

Vahtimestarin huoneen yhteydessä on toimistosiipikohtaiset wc-tilat, joiden seinälaatoitukset toistavat rakennuksen väriteemoja. Läntisessä wc-ryhmässä erillisten wc-komeroiden taustaseinä on laatoitettu kiiltävällä keltaisella ja itäisessä tummansinisellä laattalla. Muuten laatoitukset ovat rakennuksessa toistuvaa, vaaleaa ja mattapintaista laattaa. Lattioissa on kuusikulmainen laatta harmain saumoin. Laatoituksen lisäksi tiloissa on säilynyt alkuperäiset teräksiset pesuallaspöydät sekä osa alkuperäisistä vesikalusteista. Nämä materiaalit toistuvat myös ensimmäisessä kerroksessa samalla paikalla olevissa wc-tiloissa.

59

← Vahtimestarin huoneet toistavat rakennuksen länsipuolen punaisten sävyjen teemaa. Kuva on otettu toisesta kerroksesta. Väriytyy on jokaisen huoneen kohdalla uniikki.

↓ Kolmannen kerroksen itäinen vahtimestarin huone 1970-luvulla. Etuseinän reunimmaisena lasin kohdalla on todennäköisesti huoneisiin ohjaava ilmoitustaulu. Teuvo Kanerva, MV.

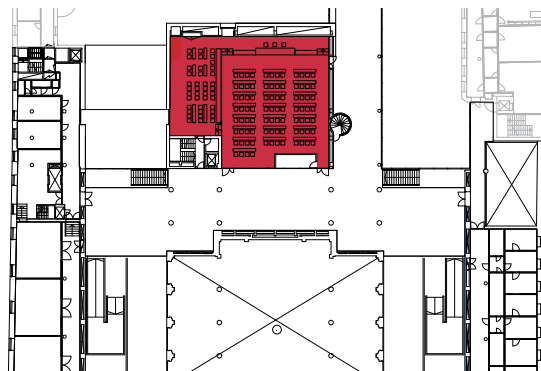
↑ Toisen kerroksen idän puoleinen vahtimestarin huone on väriassultaan vihreä. Huoneessa on säilynyt alkuperäistä kiintokalustusta ja lasiseinään integroidut messinkivalaisimet.

↓ Vahtimestarin huoneiden lasiruudut ovat läpinäkyvyydeltään ja tekstuurltaan keskenään erilaisia. Kalusteiden väri kuultaa lasien läpi.

↑ Vahtimestarin huoneiden seinät ovat lasipintaisia hienovaraisin messinkipuittein. Entisten infotaulujen paikat kehysineen ovat säilyneet huoneiden etuseinän osana..

VALTUUSTOSALI

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Valtuustosalin tilahahmo on alkuperäinen. Tila on muodoltaan neliömäinen ja kahden kerroksen korkeinen. Länsisivulla ja takaosassa on lehterit, joiden alle jää matalampi tila. Tilan keskellä on alaslaskettu katto, jonka neljällä sivulla kulkeva kattoikkunavyöhyke antaa tilalle ylävaloa. Tilan etuosa ja sivuosa ovat kolme askelmaa ylempänä kuin muu salin lattia. Korotetulle osalle johtava luiska on työn jäljestä päätellen mahdollisesti myöhempi lisäys. Tilan takaosassa on lasiseinäinen istuntopöytähuone, jossa on käytetty kaupungintalon muutostyön ensimmäisen vaiheen detaljiikkaa. Sivuparvella on kaltevaseinäinen ja tummennetuksi lasein varustettu televisiointihuone, jonka runko on messinkiä.

KALUSTEET

Tilassa on alkuperäinen kalustus. Kalusteet ovat pääasiassa pyökiä, ja niissä on kromattu metallirunko. Tuolien käsinojissa on pyökkiosat. Valtuutettujen pöytien tekniikka on uusittu. Yleisölehterin kiinteät kääntöpenkit on pehmustettu ja verhoiltu vaalealla kankaalla ja ruskealla nahalla, ja niissä on kromattu metallirunko. Ilmanvaihtolaitteet on integroitu penkien alustaan.

TAIDE

Tilassa on taiteilija Juhana Blomstedtin kookas taide-teos Puinen meri (1988).

SISÄKATOT

Salin keskiosassa on laskettu alakatto, jossa on upotetut pyöreät, pienehköt valaisimet. Katto on sileä ja valkoiseksi maalattu. Lehterin kohdalla materiaali on vastaava, mutta palkkien näkyville jätetyt alapinnat jakavat katon kenttiin. Lisäksi luokkuja ja upotuksia on enemmän. Lehterien alapinnassa on levyalakattojärjestelmä, jonka kehikko on alumiinia. Katto on valkoinen.

SEINÄT

Seinät on tasoitettu ja maalattu valkoiseksi. Salin takaseinä on messinkirunkoinen lasiseinä, joka toistaa kaupungintalon muutostyön ensimmäisen vaiheen detaljiikkaa.

LATTIAT

Lattiassa on alkuperäinen, harmaaksi käsitelty, puuparketti kookkain, kuusisauvaisin ruuduin (49,5 x 49,5 cm). Lattia on asennettu seinien koordinaatistoon.

LISTAT

Jalkalistat ovat alkuperäisiä, siroja messinkilistoja, jotka ovat samaa tyyppiä kuin kaupungintalon muutostyön ensimmäisessä vaiheessa käytetyt.

OVET

Takaseinällä on kaksi umpinaista messinkipintaista ovea, joissa on yksinkertainen messinkivedin.

IKKUNAT

Kattoikkunat ovat etsattua lasia ja ne on jaettu ruutuihin. Tilassa on kolme pystysuuntaista ikkunakenttää, jotka on jaettu ruutuihin vaakapuittein.

TEKNISET RATKAISUT

Tilassa on kattoon upotetut, pyöreät valaisimet. Ilmanvaihtolaitteet on upotettu vähäeleisesti seiniin. Kattopalkkien välissä kulkee ilmanvaihtokanavia palkkien rytmiin sovitettuna.

MUUT RAKENNUSOSAT

Sivulehterillä on messinkiset, poikkileikkaukseltaan pyöreät pylväät. Sivulehterin kattovalaisimet ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä. Salin takaosan yleisölehteri on ilmeeltään leijuva, eikä siihen liity pilareita ylä- eikä alapuolella. Umpinaisen kaiteen päällä on ilmeeltään kevyt messinkiosa. Lehterin sivuseinillä kulkee messinkiset käsijohteet.

43

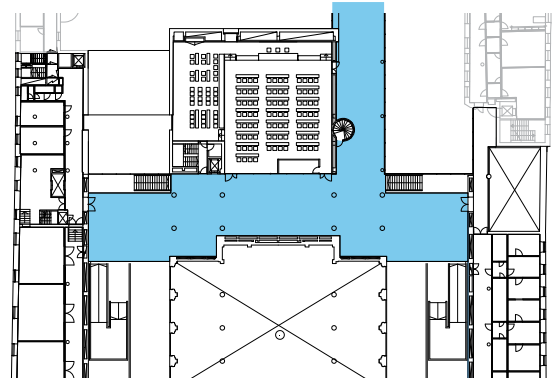
44

↑↑ Valtuustosali on tunnelmaltaan ilmava. Salia on aukotettu pystysuuntaisiin maisemäikkunoin, joista kuvassa vasemmalla näkyvä avautuu kohti tuomiokirkon tornia.

↑ Valtuustosalin arkkitehtoninen ilme poikkeaa kaupungintalon ensimmäisen rakennusvaiheen tiloista. Yhtymäkohtana on yksityiskohdissa runsaasti käytetty messinkiä.

VALTUUSTOSALIN LÄMPIÖ

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Valtuustosalin lämpiö on matala, pitkänomainen tila valtuustosalin etelä- ja itäsivuilla. Tilahahmo ja pintamateriaalit ovat pääosin alkuperäisiä. Lämpiö on yhteydessä sen alapuolella olevaan juhlasalin lämpiöön kahden lasikaiteisen avoportaan kautta. Portaiden yläpäässä on matalat messinkirunkoiset lasiportit. Tilassa on kahvio ja kaksi pääosin lasiseinäistä puhelinkoppia, jotka on rakennettu valtuustosalin rakentamisen yhteydessä.

Lattia on rakennuksessa toistuvaa kookasta kalk-

kikivilaattaa puolen laatan limityksellä. Seinät ovat valkoiseksi maalattuja ja lasiseiniä. Rapattu kattopinta on kellastunut ja paikoin hyvin epätasainen.

Kattoon on integroitu valaisimia ja tilan sivuilla ilmanvaihdon laitteita pitkinä, yhtenäisinä kaistoina. Kattovalaisimet ovat rakennuksessa toistuvaa upotettua tyyppiä. Sivulämpioissä on alkuperäinen pallokuipujen lattiavalaisimien rivistö. Tilassa on vaihtelevia irtokalusteita, josta vaaleat puukalusteet ovat vastikään kunnostettuja, tilan alkuperäisiä 1980-luvun lopun kalusteita.

45

↑ Valtuustosalin lämpiö on juhlasalin lämpiön yläpuolella. Matalan tilan sisustukseen kuuluu muun muassa 1980-luvulta peräisin olevia puhelinkoppeja, joissa yhdistyy lasi, messinki ja pyökki. Alkuperäiset kalusteet oikealla on kunnostettu ja verhoiltu uudelleen 2020.

46

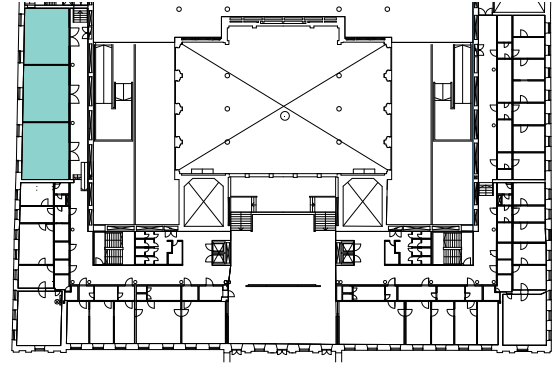
47

↑↑ Lämpötilasta avautuu näkymä korttelin sisäpihalle. Tiloissa on säilynyt runsaasti alkuperäisiä lattiavalaisimia.

↑ Valtuustosalin lämpion pohjoisen puoleinen siipi yhdistää kaupungintalon Bockin talon vanhaan empiresaliin.

TOIMISTOHUONE

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Tilahahmoa on muutettu eri aikoina tilaa jakamala. Se on inventointihetkellä alkuperäistä vastaava, korkeahko ja pitkänomainen tila. Tila on hiljattain remontoitu.

SISÄKATTO

Tilassa on sileä, valkoinen alakatto, johon on upotettu valaisimia ja talotekniikka. Katto on kunnoltaan siisti.

SEINÄT

Tilassa on lämpimän valkoisella maalatut seinät lukuun ottamatta päätyseinää, joka on voimakkaan oranssi. Tilaa rajaa käytävän puolella metallirakenteinen lasiseinä, jonka rungon pinnat ovat messinkiä.

LATTIA

Lattiaa peittää uusi punaruskea tekstiilimatto.

LISTAT

Listat ovat rakennuksessa toistuvaa messinkilistatyyppiä.

OVET

Tilan komeat, alkuperäiset ovet ovat ulkopuolelta tiikkiä ja tilan sisällä messinkiä. Ovet on integroitu lasiseinään. Kookkaat saranat ulkonevat seinäpinnasta. Oven kehykseen on integroitu seinäkello.

IKKUNAT

Ikkunat ovat rakennuksessa toistuvaa puuikkunatyyppiä, jotka toisessa kerroksessa ovat muita kerroksia korkeammat ja kahdeksanruutuiset.

TEKNISET RATKAISUT

Valaisimet ovat alkuperäistä, rakennuksessa toistuvaa tyyppiä.

KALUSTUS

Tila on kalustettu toimistokäyttöä varten nykyaikaisin toimistokalustein.

↑ 1970-luvulla otettu kuva on otettu vieriestä, pienemmästä kokoushuoneesta. Päätyseinän sävy näissä kahdessa tilassa lienee ollut sama. Teuvo Kanerva, MV.

↑↑ Toisen kerroksen länsisiiven nykyisin ryhmätyötilana palvelevat huoneet eroavat talon muista toimistohuoneista messinkipuitteisillä lasiseinillään. Alun perin kokoustilana palvelleisiin tiloihin ei liittynyt apu-tilavyöhykettä.

↑ Piirustuksissa kokoushuoneeksi nimetty tila 1970-luvulla. Tila oli jaettavissa kahteen osaan taiteeseinän avulla. Lattiaa peitti harmaa matto. Teuvo Kanerva, MV.

49

← Huoneissa on suuret, lähes lattiaan ulottuvat puuikunat.

↓ Huoneissa on kookkaat, messinkipintaiset pariovet. Oven yläkulmaan on upotettu seinäkello. Ovet ovat alkuperäisiä.

50

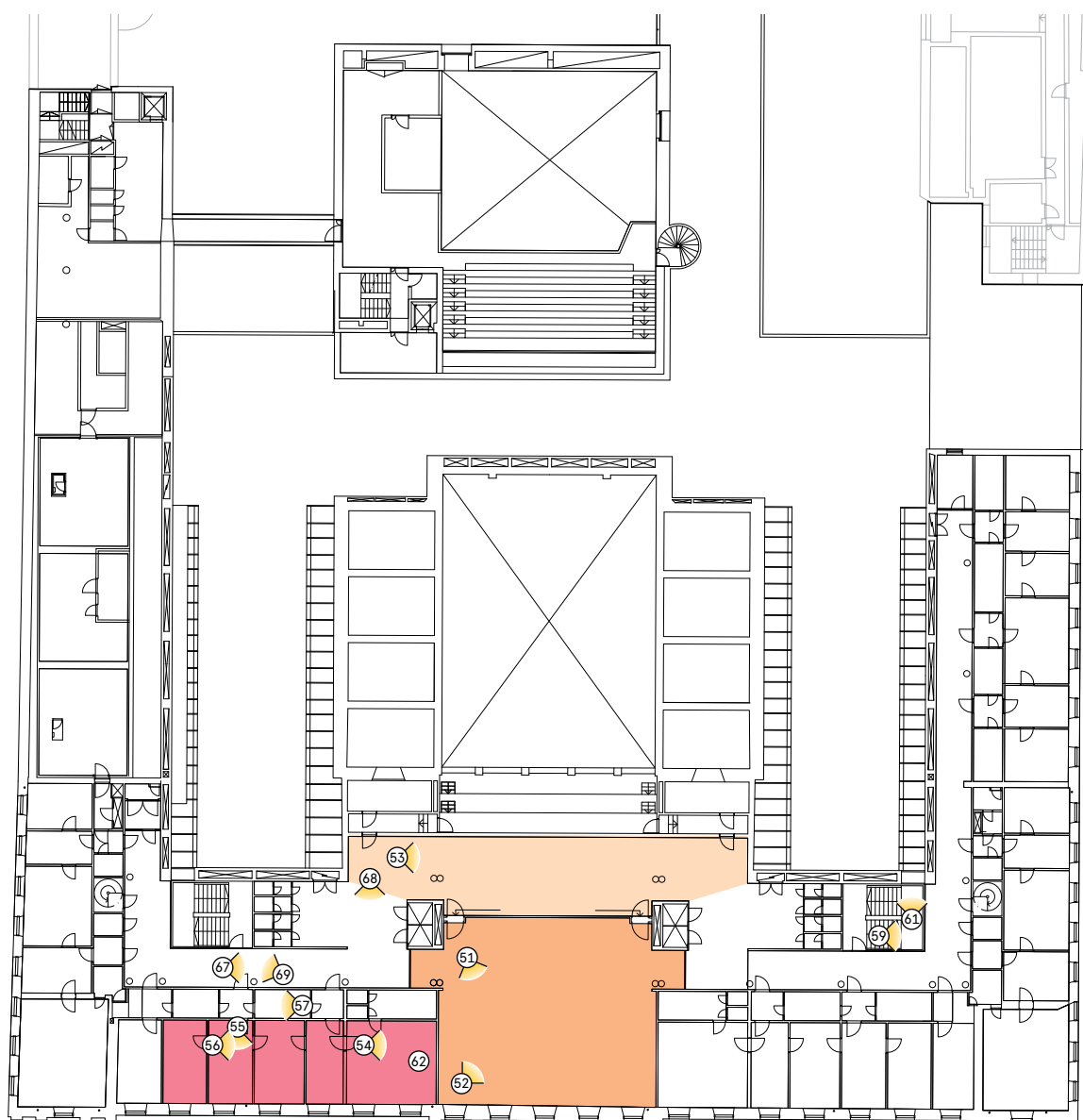

44

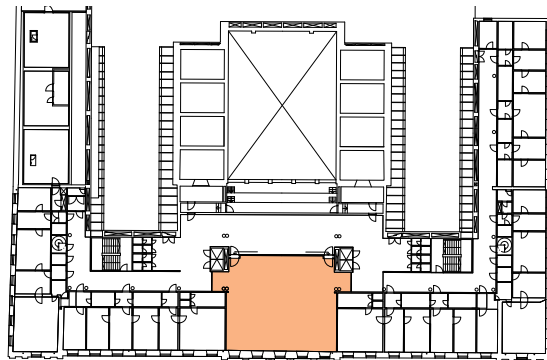
3. KERROS

Kuvaan on merkitty kerroksen erikseen inventoidut tilat ja valokuvien ottopaikat.

- Kaupunginhallituksen kokoussali
- Kokoussalin lämpiö
- Toimistoryhmä

KAUPUNGINHALLITUKSEN KOKOUSSALI

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Salin neliömäinen tilahahmo on alkuperäinen. Kome-romaiset syvennykset tilan molemmin puolin yhdis-tyvät lasiseinän kautta toimistokäytäviin, ja niiden hissinvastaiset seinät on maalattu rakennuksen väri-temojen mukaan vihreäksi ja oranssiksi. Kalusteet on asetettu u-muotoon, ja etuseinällä on leveä, seinän sisään integroitu kaapisto, jonka yläpuolella on val-kokangas. Tila on valaistu takaseinän viiden ikkunan kautta. Tilan seinillä on kaupunginjohtajien muutoku-vamaalauksia.

KALUSTEET

Pöydät ja tuolit ovat alkuperäisiä, pehmustettuja tuo-leja kromatulla rungolla. Verhoilu on uusittu. Kiinteät pöydät ovat alkuperäisiä kalusteita. Pöytien etupinto-jen ja yläpintojen väri vaihtelee maanläheisessä väris-kaalassa, jossa päävärinä on vihreä. Pöytien ulkonurk-kaa kiertää poikkileikkaukseltaan pyöreä, metallinen vahvike- ja koristelista. Salin etuosan matala kaapisto on alkuperäinen. Alakaapin runko on viininpunai-nen ja liukuovet kirkkaanvihreät. Kaapiston yläpuoli-nen seinä on samassa tasossa alakaapiston etureunan kanssa. Tilassa on lisäksi joitakin uudempia toimisto-kalustetyyppejä pöytiä.

SISÄKATOT

Alakatossa akustinen ruiskurappaus, joka on kellerty-nyt. Keskellä on sileä, maalattu alue, joka on myöhem-pien muutostöiden perua.

SEINÄT

Seinät, pilarit ja pilarilinjalla kulkeva kattopalkki on maalattu valkoiseksi.

LATTIAT

Lattiassa on harmaa nukkapintainen akustinen levy-päällyste, joka on uusittu todennäköisesti 1990-luvun muutostyön yhteydessä.

LISTAT

Sirot, messinkiset jalkalistat, ovat rakennuksessa tois-tuvaa tyyppiä ja alkuperäiset.

OVET

Tilassa on harmaanvalkoiseksi maalatut huultamatto-mat laakaovet messinkikarmein. Ovet ovat kaksinker-taiset oletettavasti ääneneristyksen takia. Ovet ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä.

IKKUNAT

Tilassa on viisi kuusiruutuista puuikkunaa, jotka ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä ja peräisin kaupun-gintalon muutostyöstä 1970-luvun vaihteesta.

TEKNISET RATKAISUT

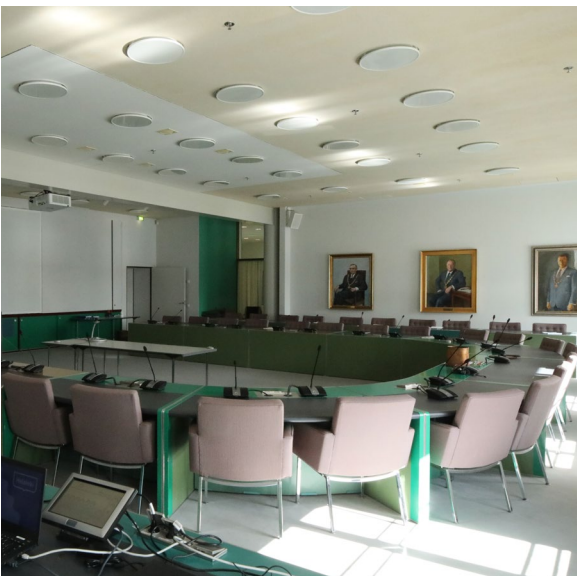
Upotetut kattovalaisimet ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä. Ikkunaseinän kulmikkaat ylösvalaisevat sei-nävalaisimet ovat todennäköisesti peräisin 1990-luvun muutostyöstä.

61

- ↑ Valtuuston kokoussali sijoittuu kolmanteen kerrokseen talon keskiakselin taakse, ja sieltä avautuu näkymä Kauppatorille. Salin väritys on rakennuksen muihin osiin verrattuna hillitty.

62

- ↑ Kokoussalin kalustus on säilynyt pitkälti alkuperäisenä. Lattiamateriaali on vaihdettu myöhemmässä vaiheessa ja salin pohjoisseinän esitystekniikkaa on uusittu.

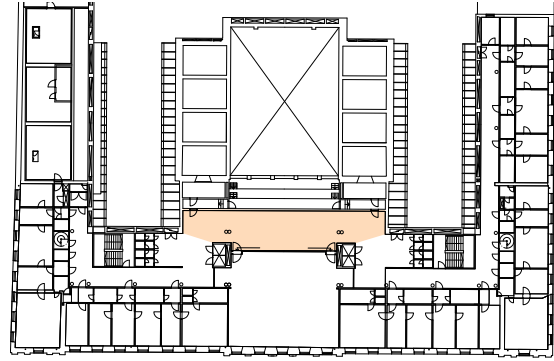

- ↑ Kokoussali kuvattuna samasta kohdasta 1970-luvulla. Risto Kamunen, MFA..

↑ Kaupunginhallituksen kokoussali 1970-luvulla. Muutoksia on tapahtunut lähinnä katoissa ja salin etuosan valaisimissa. Teuvo Kanerva, MV.

KOKOUSSALIN LÄMPIÖ

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Kaupunginhallituksen kokoussalin lämpiö on salin etuosaa rajaava, pitkä ja kapea tila. Tila saa luonnonvaloa ulkoseinän yläreunassa kulkevan nauhaikkunan kautta. Lattia on rakennuksessa toistuvaa kalkkikivilaattaa, kahdesta rakennuksessa esiintyvistä laatta-koosta pienempää. Katossa on akustinen ruiskurappaus, joka vaikuttaa valkoiseksi maalatululta. Kattovalaisimet ovat upotettuja, ja ne ovat rakennuksessa toistuvaa pienempää tyyppiä. Valaisimet on uusittu, ja niissä on valkoinen kehys. Tilassa on neljä alkupe-

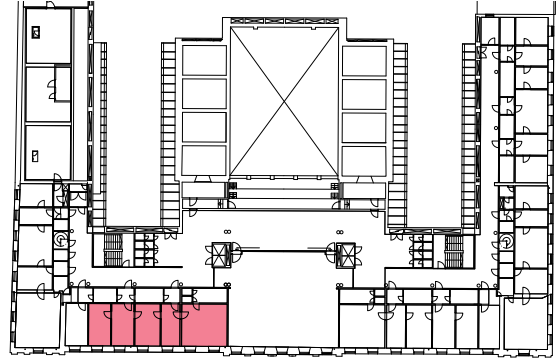
räistä pallokupuisia lattiavalaisinta. Tilassa on kaksi punaista sohvaryhmää lasikantisine pöytineen, joissa on kromattu runko. Matalat nahkasohvat, nojatuolit ja pöydät ovat rakennuksen alkuperäistä kalustusta. Tilan kolmas sohvapöytä on kooltaan muita pienempi. Tilassa oli inventointihetkellä lisäksi kolme arkisempaa sivupöytää, jotka ovat rakennuksen alkuperäisiä, toissijaisissa tiloissa käytettyjä pöytiä.

63

- ↑ Kokoussalin eteläpuolelle sijoittuvaa pitkänomaista lämpiötilaa koristavat kaupunginjohtajien ja kaupunginhallituksen puheenjohtajien muotokuvat. Yläikkunasta vasemmalla näkyy juhlasalin päätykolmio.

TOIMISTORYHMÄ

YLEINEN TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Viiden toimistohuoneen muodostaman kokonaisuuden tilahahmo on alkuperäinen. Peräkkäisistä huoneista syntyy tilasarja, jonka läpi kulkee näkymäakseli tiloja yhdistävien avoimien ovien kautta. Toimistojen eteiset, varastotilat ja ison toimiston pukeutumis- ja kylpyhuone muodostavat toimistohuoneita ja käytävää erottavan aputilojen vyöhykkeen. Tilat ovat läpikuljettavissa varastoja ja eteisiä yhdistävien ovien kautta. Kussakin toimistohuoneessa on yksi ikkuna lukuun ottamatta isoa toimistoa, jossa ikkunoita on kaksi.

KALUSTEET

Tilararjan päätteenä olevassa isossa toimistohuoneessa on alkuperäinen, Ruusuvuoren toimistossa suunniteltu työpöytä, jossa on kromattu metallirunko, paksu valkoinen pöytälevy ja ruosteenpunainen etulevy. Erillisessä pukeutumistilassa on alkuperäinen vaatekaappi, jonka seinät ovat oranssinkeltaista ja ovet oliivinvihreää kalustelevyä. Kalustelevyn kantit ovat harmaat. Kaapin yläosassa on kiinteä valaisin ja taustalevyssä tuuletusrilät. Pesuallaskaluste on terästä. Kummassakin kalusteessa on alkuperäiset alumiiniset pyöreät sormivetimet, joissa on siro kehys. Tilassa on alkuperäinen sohvakalusto, jossa on kromattu runko, sekä sohvapöytä, jossa on kromattu metallirunko ja lasinen pöytälevy. Sohva ja nojatuolit on verhoiltu uudelleen. Peräseinällä on korkea valkoinen kaapisto, joka on myöhempi lisäys. Käytävän vastaisissa eteisissä on myöhemmin lisätyt komerokalusteet, jotka on tehty vanhaa kalustetyyppiä mukaillen. Näissä kaapeissa on valkoinen runko ja värilliset ovet. Sormivedin on alkuperäistä järeämpi. Varastoissa oletettavasti alkuperäiset hyllykalusteet ovat viininpunaiseksi maalattua metallia.

SISÄKATOT

Sisäkaton on uusittu kauttaaltaan 1990-luvun lopun asbestikorjauksen yhteydessä. Katot ovat valkoisia ja niiden korkeusasema on alkuperäinen. Talotekniset asennukset ovat alakaton pinnassa ja tarkastusluukut ovat katon materiaalia hiussaumoin.

SEINÄT

Seinät ovat harmaanvalkoiseksi maalatut. Pienissä toimistohuoneissa on yhdellä seinällä huoneittain vaihtuva väri, joka yleensä on aputilojen vastaisella seinällä, mutta tilasarjan viimeisessä huoneessa pitkällä peräseinällä. Sävyt ovat vihreää ja turkoosia. Käytävänpuoleisella seinällä seinien yläosassa on kookkaat, lähes neliön muotoiset sisäikkunat, joissa on yksiläinen, yksinkertainen messinkikarmi ja sirot L-muotoiset messinkilistat.

LATTIAT

Isossa toimistossa ja sitä lähimmässä eteistilassa on diagonaalisesti asennettu tammiruutuparketti, jonka ruuduissa on kolme sauvaa. Ruudun koko on 21 x 21 cm. Isossa toimistossa lattiaa reunustaa kapealla tummalla puukaistalla erotettu suorasauvainen parketikaistale, jonka leveys on n. 50 cm.

Muissa neljässä huoneessa ja toisessa sisäänkäyntitilassa yksisauvainen ruutuparketti, joka vaikuttaa alkuperäiseltä. Ison toimiston pukeutumistilassa on harmaankirjava linoleum-matto. Varastoissa on turkoosinkirjava linoleum-matto.

LISTAT

Kaikissa tiloissa on sirot messinkiset jalkalistat. Kattolistoja ei ole, vaan alakaton ja seinäpinnan väliin jää rako. Ovet liittyvät suoraan seinäpintaan ilman listoituksia.

OVET

Väliovet ovat huultamattomia, seinän sävyyn vaalean harmaaksi maalattuja laakaovia. Messinkiheloituksia on osittain uusittu vanhaa mallia mukaillen, ja osa lukittomista painikkeista on alkuperäisiä. Isossa toimistohuoneessa on ääneneristyksen vuoksi kaksinkertainen ovi lattiapinnasta porrastuvalla tammikynnyksellä. Muuten kynnykset ovat messinkiä ja lattiapinnan tasossa. Ovilla on aukeamispuolella siro messinkikarmi.

IKKUNAT

Ikkunat ovat kaksilasisia, kuusiruutuisia sisään ja ulos aukeavia puuikkunoita 1970-luvun rakennusvaiheesta. Ikkunoissa on kaksi avautuvaa kehystä ja kiinteä pystypuite keskellä. Alkuperäiset messinkihelat ovat samaa tyyliä kuin ovien painikkeet. Messinkisaranat ovat maalaamattomat. Ikkunoissa on nykyaikaiset kangasmarkiisit. Paksut, betoniset ikkunapenkit ovat 1970-luvulta ja ne on maalattu valkoiseksi.

TEKNISET RATKAISUT

Lämpöpatterit syvennyksissään ovat rypytettyjä teräspattereita. Isossa toimistohuoneessa niiden edessä on alkuperäinen vaakasuuntainen metalliritilä, joka on maalattu valkoiseksi. Myöhemmin lisätyt sähkö- ja tietoliikennekourut kulkevat lähellä lattiaa, ja jalkalista on siirretty niiden kanssa samaan linjaan. Valaisimina tiloissa on julkisivun suuntainen loisteputkivalaisinten rivistö, joka on uusittu 1990-luvun muutostyössä. Sähköt on uusittu todennäköisesti 1990-luvun muutostyön yhteydessä. Varastoissa on alkuperäinen, messinkinen loisteputkivalaisinkisko, joka kulkee sisäikkunan alareunan korkeudella varastohyllyn yläpuolella.

54

- ↑ Kolmannessa kerroksessa inventoidun toimistoryhmän suurimmassa toimistossa on friisillinen parkettilattia. Sisustusta on uusittu, mutta Ruusuvuoren suunnittelema työpöytä on alkuperäinen.

55

56

↑ Pienemmät toimistot ovat tilahahmoltaan kapeita. Katon IV-upotukset ovat peräisin 1990-luvun lopun perusparannusvaiheesta.

← Toimistohuoneet avautuvat samalle linjalle asetettujen ovien välityksellä pitkäksi tilasarjaksi. Huoneissa on diagonaaliruutuinen parkettilattia.

67

↑ Käytävän ja toimistojen välillä sijoittuvalla aputilavyöhykkeellä on muun muassa pitkänomaisia arkistotiloja. Kuvassa oikealla ylhäällä näkyy myös tiloja jatkuvana nauhana läpäisevä alkuperäinen putkivalaisin.

68

↑ Suurten toimistojen yhteydessä on myös pukeutumishuoneita. Kuvatussa on huoneessa on säilynyt alkuperäinen kiintokalustus. Kalustuksen väritys vaihtelee huoneittain ja on osa Anitra Lucanderin väritys-suunnitelmaa.

PORRASHUONEET

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Rakennuksen sisäistä liikennettä palvelevat porrashuoneet on erotettu toimistokäytävistä rautalankalasiseinin, joissa on kevyet messinkiprofiilit. Välipohjan aukkojen reunat on maalattu läntisessä porrashuoneessa turkoosin siniseksi ja itäisessä punaiseksi. Lasipintojen taakse jäävien pintojen voidaan olettaa olevan alkuperäistä sävyä. Porras on rakennuksessa toistuvaa, hienorakeista harmaanvalkoista mosaiikkibetonia, jossa on monoliittinen, yksinkertainen muoto. Portaan ulkoreunassa on porrasta ja seinää erottava kouru, johon poikkileikkaukseltaan kulmikas messinkikaide on eleettömästi kiinnitetty. Kouru on lähes kaikissa rakennuksen portaissa toistuva yksityiskohta. Myös porrastasanteilla kaide on kiinnitetty lattiaan. Porrashuone on valaistu pelkistetyin, seiniin upotetuin metallisin kupuvalaisimin, joissa ei ole varjostinta.

59

↑ Porraskuilu on messinkiprofilein jäsenneltä rautalankalasia. Porrasaskelmat ovat pienirakeista, harmaanvalkoista mosaiikkibetonia.

60

↑ Välipohjan kohdalle asettuvien paneelien taustalla on läntisessä portaassa punainen ja itäisessä sininen väri.

↑ Porrashuoneen seinään upotettu valaisin on Ruusuvuorelle tyypillistä pelkistettyä detaljikkää.

↑ Porraskäytävistä avautuu näkymät aulan silvulaivoihin.

↑ Porrashuoneiden ovet ovat säilyneet alkuperäisinä. Messinkipuitteisissa rautalankalasiovisissa on umpinainen messinkinen vasikkaosa.

TOIMISTOKÄYTÄVÄT

TILAAHMO JA SÄILYNEISYYS

Rakennuksen toimistokäytävät ovat pääosin hyvin säilyneet. Tiloissa toistuu sama detajiiikka läpi rakennuksen. Porrashuoneita erottavat käytävistä rautalankalaseinät messinkiprofilein. Umpinaiset seinät on maalattu harmaan valkoisella sävyllä. Lattia on rakennuksessa toistuvaa, kahdesta esiintyvistä koosta pienempää kalkkikivilaattatyyppejä. Jalkalistat ovat rakennuksessa toistuvaa messinkilistaa. Toimistojen ja käytävän välisten seinien yläosassa on korkeat nauhaikkunat, joiden alareunan tasossa kulkee messinkinen valaisinkisko loisteputkivalaisimin. Kattojen

uudistetut pinnoitteet ovat kellertyneet. Talotekniikan tarkastusluukut on pyritty järjestämään käytävän reunalle alkuperäisen mallin mukaan. Uusitut upotetut kattovalaisimet mukailevat alkuperäistä, kehyksetöntä tyyppiä. Toimistojen ovet ovat rakennuksessa toistuvaa, harmaanvalkoiseksi maalattua huultamatonta ja messinkikarmista tyyppiä. Niiden yhteydessä olevia opastavia sähköasennuksia on säilynyt hyvin. Seinissä käytettyjen, vaihtelevien tehostevärien alkuperäisyyden arviointi vaatisi erillisen tutkimuksen.

63

↑ Ensimmäisen kerroksen läntinen sivukäytävä kuvattuna länsipäästä. Käytävää reunustaa julkisivun puolella pilaririvi ja korkea palkki. Vasemmalla on porrashuoneen lasiseinä.

64

↑ Toisen kerroksen idän puoleisessa sivukäytävässä on pieni tasoero. Käytävien seinillä on käytetty paikallisia korostevärejä.

↑ Toisen kerroksen itäinen toimistokäytävä 1970-luvulla. Teuvo Kanerva, MV.

65

66

↑ Toisen kerroksen läntinen käytävä. Alunperin kokoushuoneina toimineet tilat vasemmalla on erotettu käytävästä lasiseinällä. Tiloihin johtavat ovet ovat juhlat.

← Toimistotilojen tyyppiövi on yksinkertainen valkoiseksi maalattu laakaovi. Ovenkarmit ovat messinkiset ja upotettu samaan tasoon rappauspinnan kanssa. Ovien vierellä on säilynyt muun muassa alkupe räisiä ovisummerin painikkeita ja kuution muotoisia merkkivaloja.

67

68

↗↑ Kolmannen kerroksen kaupunginhallituksen kokoushuoneen vastainen käytävä on säilyttänyt alkuperäisasunsa hyvin. Uusittu sisäkatto mukailee alkuperäistä värisävyä ja valaisimia lukuun ottamatta. Mustavalkokuva valmistusajalta Risto Kamunen, MFA.

← Myös kolmannen kerroksen kerrosaulassa on molemmin puolin vahtimestarin huoneet. Huoneet ovat toisen kerroksen tavoin toistensa peilikuvia ja molemmilla on yksilöllinen värtitys.

69

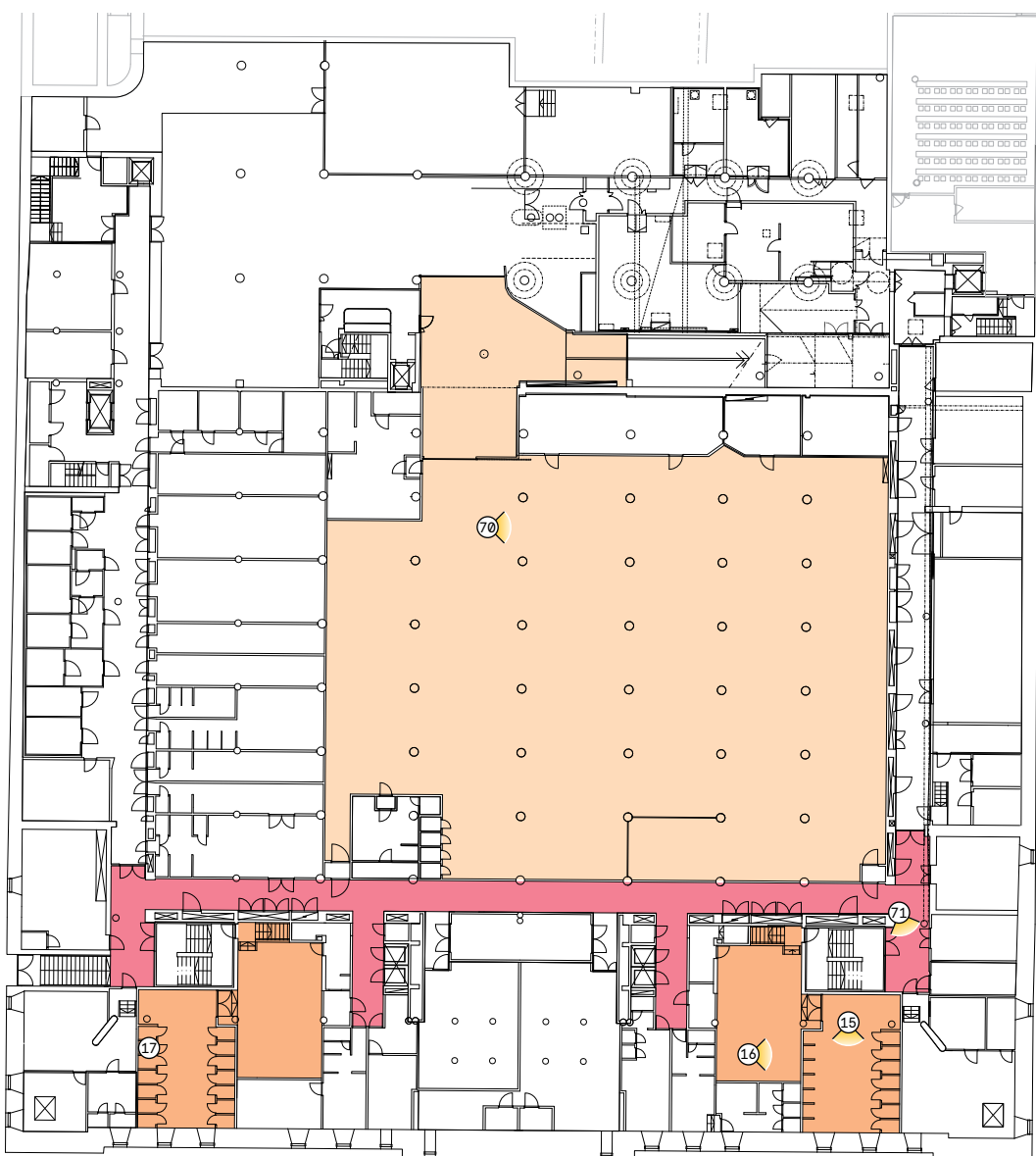

← Lasiseinäinen porrashuone sijoittuu käytävän kulmaan. Läpikuultavan seinän läpi näkyy käytävälle asti portaan turkoosinsininen korosteväri.

KELLARIKERROS

Kuvaan on merkitty kerroksen erikseen inventoidut tilat ja valokuvien ottoapaikat.

- Yleisö-WC:t
- Autohalli
- Kellarikäytävä

AUTOHALLI

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Autohalli on pääosin säilynyt alkuperäisenä. Tilahahmo on matala. Lattia on pintakäsiteltyä harmaata betonia ja katto valumuottipintaista betonia. Välipohjaa kannattelevien sienipilareiden varret on maalattu

valkoiseksi. Katossa ja seinissä kulkee runsaasti talotekniikkaa. Seinät on maalattu oranssilla ja kookkaat ilmanvaihtokanavat sinisellä sävyllä. Valokuva-aineiston perusteella oranssi väri on ollut alun perin voimakkaamman sävyinen.

70

← Tukevat sienipilarit kannattavat pysäköintihallin kattoa. Tilassa on käytetty korosteväreinä seinien vaalean oranssia ja ilmanvaihtokanavien sinistä.

← Pysäköintihalli kuvattuna 1970-luvulla. Seinän oranssi sävy vaikuttaa olleen huomattavasti nykyistä kirkkaampi. Teuvo Kanerva, MV.

KELLARIKÄYTÄVÄ

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Kellarikäytävä on matala tila, joka yhdistää rakennuksen varasto-, arkisto- ja teknisiä tiloja ja toimii kulureittinä autohallin ja hissien välillä. Tilapinnat ovat pääosin alkuperäiset. Seinät on maalattu valkoiseksi, lattiassa on vaalean harmaa kvartsivinyylilaatta ja katossa vaalea peltikasettialakatto. Jalkalista on harmaaksi maalattua puuta. Seinään asennetut yksinkertaiset, puolipallon muotoiset kupuvalaisimet saattavat

olla alkuperäiset. Osassa tilaa on alakattoon integroitu loisteputkivalaisimia. Ovilla on käytetty samankaltaista, pelkistettyä detaljiikkaa kuin rakennuksen muissa tiloissa eikä niissä ole vuorilistoja. Ovilehtien pinnat ovat murrettua vihreää, punaista ja harmaata laminaattia, ja niitä kiertää puureunus. Messinkiset painikkeet ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä.

- ↓ Kellarin käytävillä oven väri liittyy sen takana olevan tilan käyttötarkoitukseen. Ovilehteä kiertää puinen reunus. Messinkipainikkeet ovat rakennuksessa toistuvaa tyyppiä.

6.2 Ulkotilat

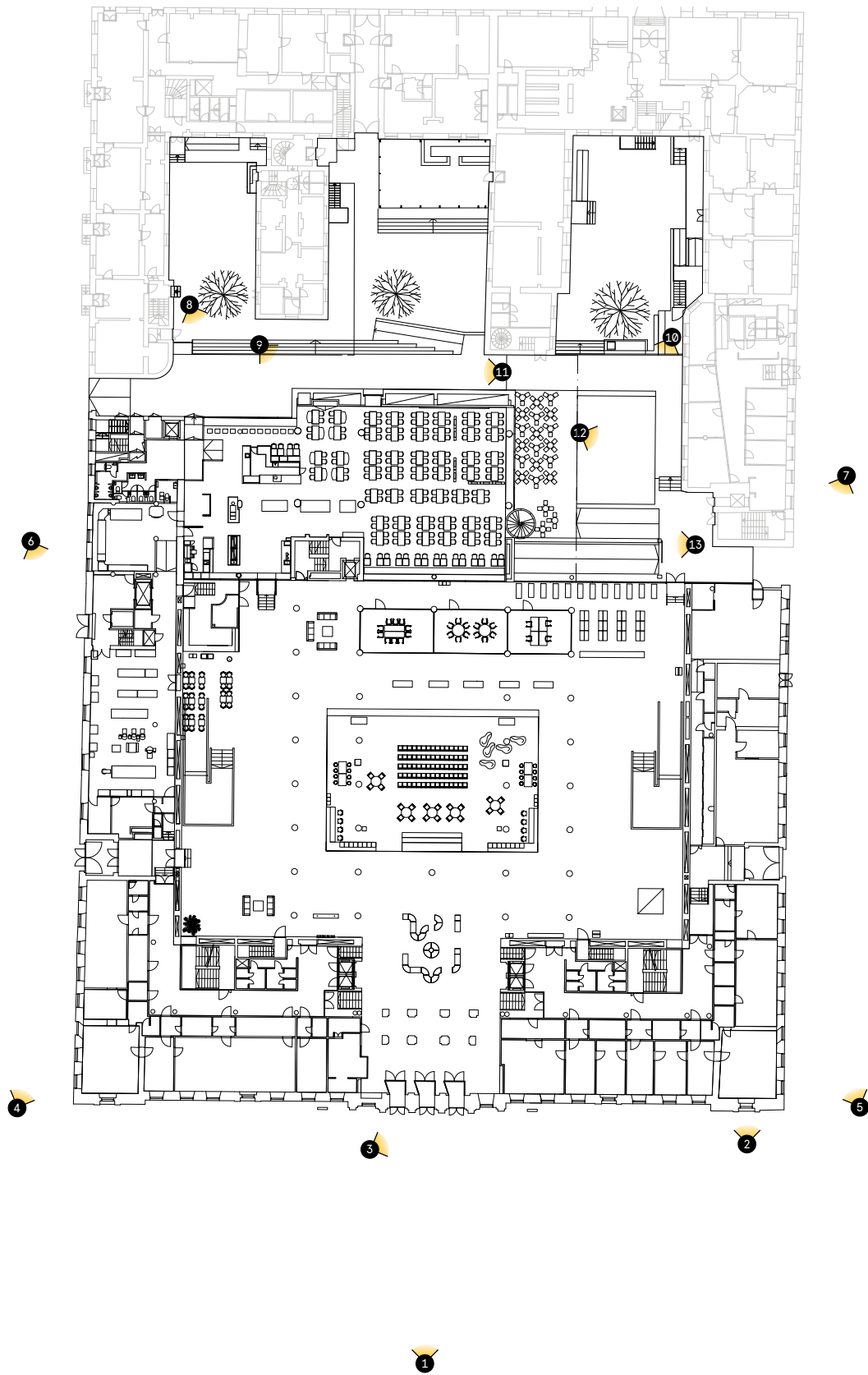
Inventoinnin tarkoituksena oli selvittää Aarno Ruusuvooren suunnitelmien mukaan kahdessa vaiheessa 1960- ja 1980-luvuilla toteutetun kaupungintalon muutosten säilyneisyyttä. Rakennuksen vaiheita ennen tätä muutosvaihetta on käsitelty useissa tutkimuksissa, ja niitä käsitellään tässä selvityksissä vain pääpiirteissään. Muutosvaihe tarkoitti rakennuksen katu- ja julkisivujen osalta lähinnä ikkunoiden palauttamista rakennuksen alkuperäiseen, 1800-luvun alkupuolen ruutuikkunatyyppeihin, sekä uutta väritystä, jota sittemmin on uudelleen muutettu.

Rakennuksen nykyinen sisäpihan puoli on muodostunut Aarno Ruusuvooren suunnitelmien mukaan kahdessa rakennusvaiheessa, joista käytännössä vasta jälkimmäinen määritteli pihan nykyisen rajauksen, kun keskipihalle rakennettiin kaupunginvaltuuston istuntosali ravintoloinen. Sisäpihan osalta suuri muutos tehtiin vuosina 2014-2016, jolloin piha jaettiin kahteen korkotasoon. Piha avattiin tuolloin laajemmin julkiseen käyttöön.

Julkisivujen ja rakennusta ympäröivien ulkotilojen osalta kadun puolen väriytyksen muutoksia lukuun ottamatta muutokset ovat olleet vähäisiä ja lähinnä kalusteiden ja opasteiden lisäämiseen liittyviä.

↓ Kaupungintalon pääjulkisivu Kauppatorilta nähtynä. Rakennuksen ilme on vaakasuuntainen ja julkisivun väri vaalea.

KATUJULKISIVUT

KATTO

Rakennusta kattava peltikatto on sävyltään vaalean siniharmaa ja vastaa 1970-luvun tilannetta.

SEINÄT

Seinät ovat alkuperäisessä asussaan, mutta niiden väritystä on muutettu 1970-luvun jälkeen lähinnä vaaleampaan ja murretumpaan suuntaan.

SOKKELIT

Sokkelit ovat pinnaltaan hakattua punagraniittia, ja ne ovat peräisin kaupungintalon muutostyöstä 1970-luvun vaihteesta.

IKKUNAT

Ikkunat ovat kerroksesta riippuen kuusi- ja kahdeksanruutuisia puuikkunoita kaupungintalon muutosvaiheesta. Ikkunoiden alkuperäinen hyvin tumma sävy on korvattu vaaleammalla, jolloin ikkunajako erottuu lasipinnasta alkuperäistä voimakkaammin.

SISÄÄNKÄYNNIT JA OVET

Pääsisäänkäynnin kolme ovea ikkunoineen ovat alkuperäisiä, 1970-luvun muutosvaiheen rakenteita. Tiikkioivissa on pelkistetty detaljiikka ja messinkiset yksityiskohdat. Muut ulko-ovet ovat pääosin metallirunkoisia lasiovia messinkisin profilein ja yksityiskohdin. Sofiankadun puoleinen sisäänkäynti lasiovineen on rakennettu 2009.

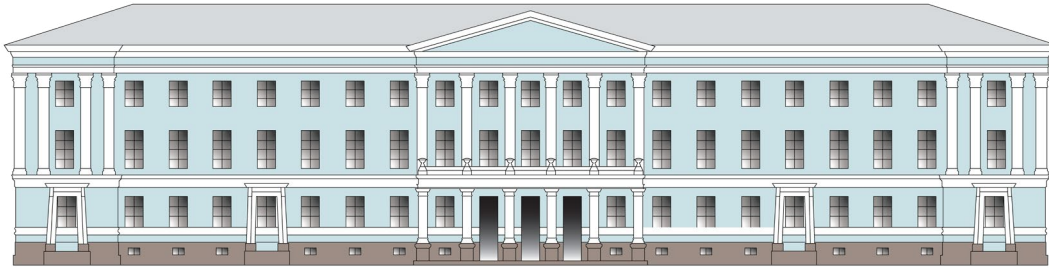
VARUSTEET

Julkisivuissa ja rakennuksen edustalla on ilmoitustauluja, jotka ovat myöhempiä lisäyksiä. Altaanin alkuperäisen kaiteen sisäpuolelle on lisätty uusi teräskaide integroituine kukkalaatikoineen vuonna 2009.

← Neljää pääjulkisivun ikkunoista on korostettu näytävään kehysornamentein. Näillä paikoilla sijaitsivat Engelin alkuperäisjulkisivussa rakennuksen toisarvoiset sisäänkäynnit.

↓ Pääsisäänkäynnin kolme ovea ovat katusotasossa altaanin suojassa. Kaupungintalon asema korostuu torin pohjoislaidan julkisivurivistössä erityisesti katutilan päälle ulottuvan altaanin ansiosta.

- ↑ Kaupungintalon eteläjulkisivun nykytilaa esittävä piirros. Nykyinen vaalea peltikatto korvasi aiemman mustan katon 1970-luvun muutosvaiheen yhteydessä.

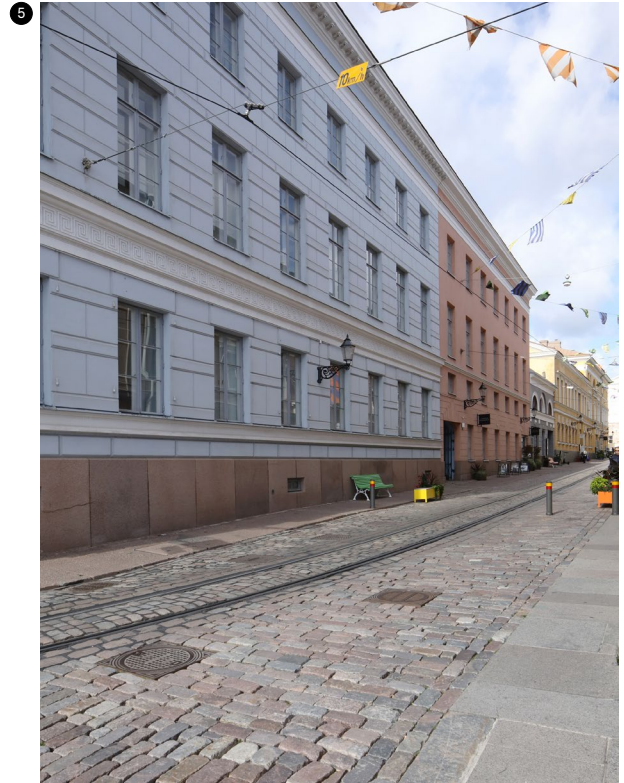
- ↑ Kaupungintalon itäjulkisivu koostuu kolmen rakennuksen säilytetyistä julkisivuista. Julkisivuväriyty on peräisin Anitra Lucanderin värisuunnitelmasta, mutta sävyjä on muokattu myöhemmin neutraalimpaan suuntaan. Pohjakuva RakVV.

- ↑ Myös kaupungintalon läntinen julkisivu koostuu kolmen vanhan rakennuksen säilytetyistä julkisivuista. Anitra Lucanderin suunnittelema julkisivuväri on muutettu myöhemmin. Pohjakuva RakVV.

↑ Kaupungintalon toiminnot sijaitsevat korttelin sivuilla vaihtelevan julkisivun takana. Kuva on otettu Sofiankadulta pohjoista kohti.

↑ Katariinankadun julkisivu kohti pohjoista. Julkisivujen värit ovat 1970-luvun vaihetta neutraalimmat.

↑ Sofiankatu etelään. Punertavan rakennusosan kohdalla toisessa kerroksessa on entisen kokoushuoneen ikkunat.

↑ Matalan osan kohdalla oli talonmiehen asunto, jonka julkisivu oli 1970-luvulla kirkkaan turkoosi.

PIHAJULKISIVUT

RAKENNUSHAHMO

Rakennuksen hahmo sisäpihan puolella on polveileva sekä julkisivultaan että korkeudeltaan. Itäisellä sisäpihalla ravintolasalin yläpuolella oleva lämpiötila ulkonee rakennuksesta muodostaen sisäpihan tasoon-suojaisan katetun tilan. Korkea, monoliittinen kaupunginvaltuuston istuntosali hallitsee sisäpihaa. Valtuustosalin pohjoisjulkisivun yläosassa on ulkoneva osa, jossa on rakennuksen raitisilmanotto. Ravintolan ja valtuustosalin yleisösisäänkäynnin kohdalla rakennus on yksikerroksinen, ja sen katolla on terassi. Rakennusmassa nousee portaittain etelää kohti.

KATTO

Katot ovat alkuperäisiä tasakattoja eleettömin reunapellityksin.

SEINÄT

Polveilevan rakennuksen julkisivut ovat pääosin lasiseiniä messinkiprofiilein ja puhtaaksi valettua betonia. Seinät ovat alkuperäisiä.

Itäisellä sisäpihan osalla ravintolasalin, kaupungintalon aulan sekä juhlasalin ja istuntosalin lämpiöiden seinät ovat lasiseiniä, joissa on messinkiprofiilit. Julkisivun umpinaisissa kohdissa on käytetty messinkilevyä. Pilarit ja palkit ovat puhtaaksi valettua betonia. Pilareissa näkyy selvästi muottina käytetyn ilmanvaihtoputken spiraalikuvio.

Valtuustosalin ilmeeltään suljettu rakennusosa on päällystetty vaalein, pinnaltaan hakatuin graniittilaitoin, joissa on ohut, hiukan sisennetty harmaa sauma. Laatat on asennettu puolen kiven limityksellä.

Ravintolan ja valtuustosalin yleisölehterin sisäänkäynnin kohdalla porrastetusti nousevan rakennusosan kattolaatta on puhtaaksi valettua betonia ja seinä kaksilasinen lasiseinä messinkiprofiilein.

Sofiankadun puoleisen rakennusosan julkisivu on rapattu ja maalattu vihreäksi.

SOKKELIT

Valtuustosalin hyvin matala sokkeli on pinnaltaan hakattua punagraniittia, jossa on sama pystyjako kuin seinän kivilaatassa. Vihreän rakennusosan sokkeli on samaa materiaalia, mutta korkeampi.

IKKUNAT

Ikkunat ovat pääosin lasiseiniä, ja ikkunanpuitteet ja pellitykset pääosin tummunutta kuparia tai messinkiä. Vihreässä rakennusosassa on korkea, pystysuuntainen ikkunakaista, jossa puitteet ja pellitykset ovat tummunutta kuparia. Valtuustosalin umpinaisen pohjoisseinän keskelle on sijoitettu koko rakennuksen halkaiseva, pystysuuntainen ikkunakaista, joka jatkuu katolle nauhamaisina kattoikkunoina.

SISÄÄNKÄYNNIT JA OVET

Ravintolan ja valtuustosalin yleisölehterin yhteinen pääovi on alkuperäinen, 1970-luvun rakennusvaiheen lasipariovi, jossa on messinkirunko.

8

← Matalassa rakennusosassa on sisäänkäynti ravintolaan ja valtuustosalin yleisölehterille. Yläpuolella on kattoterassi.

9

← Valtuustosalin massiivinen hahmo hallitsee sisäpihaa. Julkisivut ovat graniittia.

SISÄPIHA

TILAHAHMO JA SÄILYNEISYYS

Sisäpiha on tilahahmoltaan peräisin kaupungintalon muutostyön toisesta vaiheesta 1988 lukuun ottamatta maanpinnan järjestelyjä. Maanpinta on muokattu kahteen tasoon vuosina 2014–2016. Sisäpiha jakautuu kahteen alueeseen valtuustosalin itä- ja pohjoispuolelle. Suojaisan sisäpihan ylätaso oli inventointihetkellä ravintoloiden terassikäytössä, ja siihen on hiljattain lisätty tätä toimintaa palvelevia, kevyehköjä rakennelmia.

Pihan alempi taso on sisäpihan eteläosassa ravintolan ja valtuustosalin yleisölehterin sisäänkäynnin korossa ja jatkuu korttelin läpi yhtenäisenä kulkuväylänä Sofiankadulta Katariinankadulle. Ylempi taso on viisi askelmaa korkeammalla, lähempänä korttelin pohjoisosan rakennusten sisäänkäyntitasoa. Kulkuväylä sekä tasoeron porraskäytävä ja tukimuurit ovat pinnaltaan hakattua punagraniittia. Ylätasolla on kaarevaan muotoon ladottu noppakiveys.

Itäinen sisäpiha on kalustettu puistomaiseksi oleskelutilaksi ja rajattu istutusruukuin. Pihalla on puinen hiekkalaatikko ja perinteisen mallisia valurautarunkoisia puustonpenkkejä, jotka on maalattu vihreäksi, oranssiksi ja keltaiseksi. Katetulla alueella olevaa kaupungintalon ravintolan terassia rajaa korkeat, muoviset kukkalaatikot. Portaittain nousevan pihan tasoeroissa on profiililtaan kulmikkaat kuparikaiteet, jotka todennäköisesti ovat alkuperäisiä 1980-luvun lopun rakenteita. Sisäpihalla on kaupungintalon sisätilan pylväsvalaisinten kanssa tyyliltään yhtenevät pylväsvalaisimet, jossa on lasiset pallokuvut. Valokuva-aineiston perusteella näitä valaisimia oli alun perin reunustamassa korttelin halkaisevaa kulkureittiä. Pysäköintihalliin johtavan ajoluiskan suojakatos on myöhempi lisäys, mutta luiska on alkuperäisellä paikallaan.

← Itäisellä sisäpihalla kaupungintalon julkisivut ovat pääosin puhtaaksi valettua betonia ja lasia messinkiprofiilein.

11

↑ Itäinen sisäpiha on kalustettu rennon puistomaiseksi pihojen muutostyön yhteydessä 2010-luvun puolivälissä.

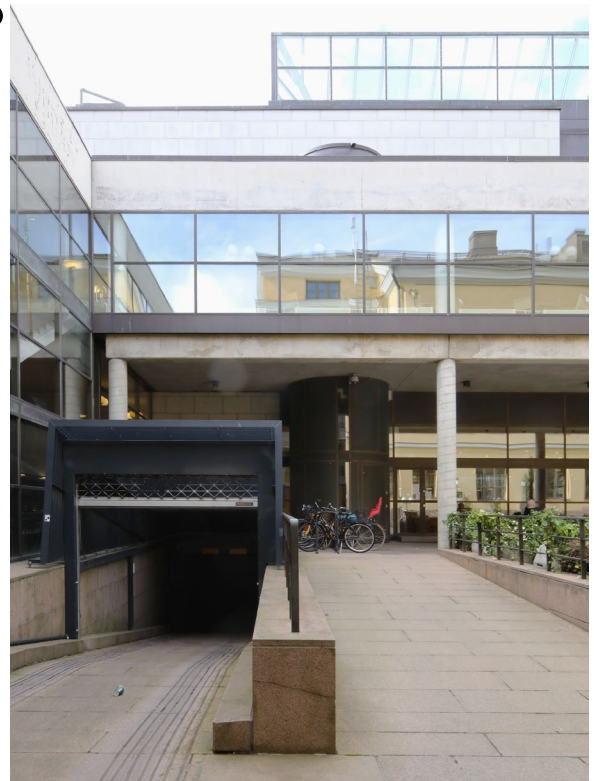
↓ Sisäpihassa tehtiin 2014–2016 selkeä jako kahteen korkotasoon, jotka yhdistyvät levein portain ja luiskin. Pinnat ovat punagraniittia.

↓ Autohallin luiskan suojakatos on pihan viimeisimpiä muutoksia

12

13

7. Yhteenveto ja johtopäätökset

Helsingin kaupungintalon ensimmäisen rakennusvaiheen valmistumisesta on vuonna 2020 kulunut 50 vuotta. Moderni rakennus valmistui 1800-luvun julkisivujen taakse teknisesti vaativan viisivuotisen rakennusurakan tuloksena. Kahdessa vaiheessa rakennettu kokonaisuus valmistui vasta 1980-luvun lopulla, lähes 30 vuotta arkkitehtuurikilpailun jälkeen. Helsingin kaupungintalossa Aarno Ruusuvuoren viimeistelty modernismi yhdistyy Carl Ludvig Engelin empirejulkisivuihin ja sisätiloissa kertaustyylliseen juhlasaliin.

RAKENNUSHISTORIA

Kaupungintalon rakennuksen historia alkaa 1830-luvulta, jolloin Carl Ludvig Engelin suunnittelema empiretyylinen hotelli ja ravintola valmistui Pohjoisesplanadille Kauppatorin laidalle. Hotelli Seurahuoneen toiminta jatkui lukuisten rakennuslaajennusten siivittämänä aina 1910-luvulle saakka, jolloin rakennus otettiin Helsingin kaupungin virastokäyttöön. Paikalle harkittiin uutta kaupungintaloa ja aiheesta järjestettiin arkkitehtuurikilpailu vuonna 1913. Suunnitelmat jäivät kuitenkin toteutumatta. Uusi kilpailu toteutui 1960, jonka voittaneen ehdotuksen pohjalta kaupungintalo toteutettiin. Arkkitehti Aarno Ruusuvuoren suunnitteleman kaupungintalon ensimmäinen rakennusvaihe kattoi Engelin rakennuksen sisäosat ja vihittiin käyttöön 1970. Toinen vaihe, joka käsitti korttelin sisälle jäävän valtuustosalin, valmistui 1988.

KAUPUNGINTALON MODERNI ARKKITEHTUURI

Helsingin kaupungintalo on yksi arkkitehti Aarno Ruusuvuoren pääteoksista. Suunnittelu työllisti Ruusuvuoren toimistoa vuosikymmenten ajan. Ruusuvuoren työssä näkyy kokonaisvaltainen ote, joka perustuu arkkitehdin ja eri suunnittelijoiden läheiseen yhteistyöhön. Esteettisesti korkeatasoisen lopputuloksen saavuttaminen on edellyttänyt osaavien tekijöiden valintaa ja suunnittelijoiden tinkimätöntä valvontaa myös toteutusvaiheessa. Minimalististen yksityiskohdien lisäksi Ruusuvuoren arkkitehtuurille on ominaista tilojen hierarkkinen jäsentely, joka perustuu vyöhykejakoon. Kertaustyyllisen juhlasalin säilyttäminen modernin rakennuksen sisällä on ollut sekä arkkitehtonisesti että teknisesti erittäin haastava tehtävä, poikkeama modernista järjestelmästä. Se edustaa autonomista ratkaisua normitetun järjestelmän sisällä.

Tilojen yksityiskohtainen ja yksilöllinen suunnittelu yleisesti osana kokonaisuutta ulottuu vähäpätöisimmistä aputiloista juhlavimpiin huoneisiin. Jokaiselle tilalle on löytynyt paikka. Arkkitehtuuria leimaakin tilallinen johdonmukaisuus, jota rakenteelliset ratkaisut tukevat. Kaupungintalon sisä- ja ulkvärityksen suunnitteli taiteilija Anitra Lucander. Väriytyksen rooli nousee poikkeuksellisen tasavertaiseksi teemaksi arkkitehtuurin rinnalle. Herkän väriytyksen avulla tiloille on luotu oma luonne toiston keskellä. Väriytyks on autonominen järjestelmä, joka keskustelee talon arkkitehtuurin kanssa.

Siinä missä Helsingin kaupungintalon sisätilat Leijonakorttelissa edustavat uudisrakentamista, katujulkisivut säilyivät lähes ennallaan. Tämä suunnittelustrategia, jota Aarno Ruusuvuori oli konsulttina valmistellut jo vuodesta 1955 alkaen, oli kaupunginvaltuuston päätöksen ja arkkitehtuurikilpailun ohjelman mukainen. Uusi kaupungintalo ei muuttanut Pohjoisesplanadin ja torikortteleiden kaupunkikuvaa, vaan pelkästään korttelin sisäpuolisia osia. Mutta kaupungintalon julkisivu sai uuden värin, voimakkaan sinisen.

Rakennushanke nostatti aikanaan huomattavaa kritiikkiä kustannustensa lisäksi myös rakennussuojelun näkökulmista. Aarno Ruusuvuoren uusi arkkitehtuuri jäi usein tämän arvostelun varjoon aikalaiskeskustelussa. Myöhemmässä tarkastelussa erityisesti kaupungintalon 1970 valmistunut osa on nostettu suomalaisten modernismin merkkiteosten joukossa. Muun muassa kansainvälinen modernin rakennusperinnön tutkimiseen ja suojeluun keskittynyt järjestö Docomomo on arvottanut Helsingin kaupungintalon modernin arkkitehtuurin merkkiteosten kohdevalikoimaansa kuuluvaksi.

SÄILYNEISYYS

Ainoastaan kaupungintalon julkisivu voidaan liittää Engelin alkuperäiseen suunnitteluratkaisuun. Engelin ajoista pääjulkisivua on kuitenkin muutettu: sivusäännökäynnit on poistettu, keskelle on rakennettu katos eli altaani, ja altaanin alla on uusi kolmiovinen pääsisäänkäynti. Modernin rakennuksen sisällä säilytetty juhlasali kabinetteineen on peräisin 1860-luvun ja 1880-luvun laajennusvaiheista. Kaikki 1800-luvun rakennusosat ovat saaneet uuden väriasun joko 1970-luvun vaihteen muutostyössä tai sen jälkeen, myös julkisivu.

Kaupungintalokorttelin sisäpihat ovat muodostuneet uudisrakennuksen ja korttelin pohjoispuolen vanhojen kauppiastalojen väliin. Kaupungintalo näyttyy modernina rakennuksena messinkipuitteisine lasijulkisivuineen ja puhtaaksi valettuine betonipintoineen ainoastaan korttelin sisälle. Sisäpihan maisemassa valtuustosali erottuu itsenäisenä arvorakennuksena niukan aukotuksensa ja graniittipäälysteensä ansiosta. Virastokorttelin pihatiloista on muokattu puolijulkista tilaa ravintoloihin ja terasseihin 2010-luvulla.

Kaupungintalon 1960-luvun suunnitteluratkaisu on säilynyt sisätiloissa pääpiirteissään ennallaan. 1990-luvun peruskorjaus toteutettiin vanhan arkkitehtuurin ehdoilla pieniä muutoksia lukuun ottamatta. Esimerkiksi sisäkatot on uuden talotekniikan asentamisesta huolimatta saatu mahdutettua alkuperäisiin korkoihinsa 1990-luvulla sisätiloja varjelevalla tavalla. 1960-luvun pinnat, ikkunat ja ovet ovat pääosin säilyneet. Myös Ruusuvuoren yksityiskohdat, kuten rakennusosien ja rakenteiden sovitukset, ovat suurelta osin säilyneet. Logistinen ratkaisu on säilynyt 1960-luvun mallin mukaisena, lukuun ottamatta uusia sisäänkäyntejä Sofiankadulle ja sisäpihan puolelle sekä uutta sisäyhteyttä ravintolaan. Esteettömyyden parantaminen on edellyttänyt joitakin muutoksia. Paloturvallisuuden lisäämiseksi tietyt käytävät on erotettu lasiseinän. Työtilat ovat pääosin edelleen käytössä työtiloina, vaikka työn tekemisen tapa on kuluneen 50 vuoden aikana radikaalisti muuttunut. Esimerkiksi kerrosaulojen vahtimestarin työpisteille ei enää ole tarvetta. Aluksi kaupungintalossa työskenneltiin koppikonttoreissa, nykyisin työtiloilta toivotaan monimuotoisuutta. Kaupungintalossa joitakin pie-

nempiä työhuoneita on äskettäin yhdistetty toisiinsa. Kaupungintalon aulasta, joka oli alun perin tarkoitettu kaupungin työntekijöiden ja kutsuvieraiden käyttöön, on 2000-luvulla tehty yleisölle avoin näyttely- ja kohtaustila. Myös työntekijöiden ravintola on 2010-luvulla avattu laajemmalle yleisölle.

Anitra Lucanderilla on ollut taiteilijan herkkyyksensä kaupungintalon värien luonteen määrittämisessä. Hänen on täytynyt perehtyä maalipigmentteihin ja maali-tyyppeihin halutun lopputuloksen aikaansaamiseksi. Hallittu väritys on edellyttänyt testien ja mallikenttien tekemistä. Lucanderin suunnittelema sisäväritys lie-nee säilynyt pääpiirteissään, mutta luotettavan tiedon määrittämiseksi tarvitaan erillinen väri- ja pintarakenteiden tutkimus. Sisätiloissa olennainen muutos on alkuperäisten, tummanpuhuvien asbestikattojen uusi vaalea sävy 1990-luvulta, jonka myötä Ruusuvuoren arkkitehtuurille tyypillinen valon ja varjon vaihtelun luoma dramatiikka on lieventynyt.

Kaupungintaloon suunniteltua sisustusta ja irtaimistoa on säilynyt monin paikoin. Näihin kuuluvat erityisesti valaisimet sekä työpöydät, erilaiset kaapit sekä sohva- ja pöytäryhmät. Myöhemmin toteutettuja kiintokalustuksia ja esimerkiksi ovien heloituksia on pyritty toteuttamaan alkuperäisiä malleja mukailen. Kaupungintalon huomattavasta taidekokoelmasta tiloista on siirretty muualle ainakin pääaulassa sijainneet Eino Ruutsalon paikalle suunniteltu ja kilpailuvoiton myötä toteutettu Valoseinä sekä muualta aulaan tuotu Laila Pullisen pronssiveistos Kevät ihmisessä.

Lähteet

ARKISTOLÄHTEET

Arkkitehtuurimuseon arkisto (MFA)

Aarno Ruusuvuoren alkuperäispiirustukset ja vanhat valokuvat

Helsingin karttapalvelu (HKP)

Nykytilaiset ja vanhat ilmakuvat sekä nykytilainen asemakaava-aineisto

Helsingin kaupungin rakennusvalvonnan arkisto (Rak-VV)

Rakennuslupa-asiakirjat

Helsingin kaupungin kaupunkiympäristötoimialayksikön arkisto

Sekalaisia arkistopiirustuksia kaupungintalon muutosvaiheista sekä arkkitehtikilpailuihin liittyen

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto (HKM)

Vanhat valokuvat

Helsingin kaupunginarkisto (HKA)

Vanhat rakennuspiirustukset

Museoviraston kuva-arkisto (MV)

Engelin alkuperäissuunnitelma sekä vanhat valokuvat

Tampereen rakennusvalvonnan arkisto (Tapsa)

Verrokkikohteen rakennuspiirustukset

MUUT LÄHTEET

Ark-byroo, 2010 (1). *Aleksanterinkatu 20-24, rakennushistoriallinen selvitys, osa 1: rakennushistoria*. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Ark-byroo, 2010 (2). *Aleksanterinkatu 20-24, rakennushistoriallinen selvitys, osa 2: sisätilainventointi*. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Ark-byroo, 2010 (3). *Aleksanterinkatu 20-24, rakennushistoriallinen selvitys, osa 3: julkisivut ja pihat*. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Arkitekten, toimitus, 1912. Stadshusfrågan i Helsingfors. *Arkitekten*, 2/1912. s. 20-26.

Arkitekten, toimitus, 1913. Stadshustävlingen i Helsingfors. *Arkitekten*, 5/1913. s. 67-98.

Arkkitehti, toimitus, 1961. Helsingin kaupungintalon suunnittelukilpailu. *Arkkitehti-lehden kilpailuliite* 3/1961.

Arkkitehti, toimitus, 1966. Toronton kaupungintalo. *Arkkitehti*, 5-6/1966. s. 76-83.

Arkkitehtuurimuseo, *Kunnan- ja kaupungintalot*. [Internetistä] Saatavilla osoitteessa: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/tietopaketti/kunnantalot/> [Haettu 24.9.2020]

Biström, M., Harjula, E., Härmä, A., Lampila, P., Nygrén, E., Schalin, M., Sinda, K., Vehanen, A., Åkerblom, R., Sundman, M., 1980. *Helsingin Leijona-korttelin restaurointi: Vaihtoehtoisten restaurointiperiaatteiden soveltaminen kaupungintalon kortteliin*. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu.

Davidsson, A., 1998. Helsingin kaupungintalon peruskorjaus 1998-1999. Kirjassa Helsingin kaupunginmuseo toim., 1998. *Kaupungin Leijona-sydän*. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo. s. 121-127.

Helander, V., Sundman, M., 1970. Uusi kaupungintalo menikin pieleen. *Helsingin Sanomat*, 31.10.1970, s.18a.

Helsingin kaupunginmuseo toim., 1998. *Kaupungin Leijona-sydän*. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo.

Helsingin Sanomat, 1965., Helsingin kaupungintalokorttelin saneeraus alkaa. *Helsingin sanomat*, 4. kesäkuuta. s.7f.

Helsingin Sanomat, 1967., Helsingin kaupungintalon uudistaminen myöhässä. *Helsingin sanomat*, 24. toukokuuta. s.6d.

Helsingin Sanomat, 1980., Tekstiilitehtailijan elämäntyö esillä. *Helsingin sanomat*, 3. lokakuuta. s.22a.

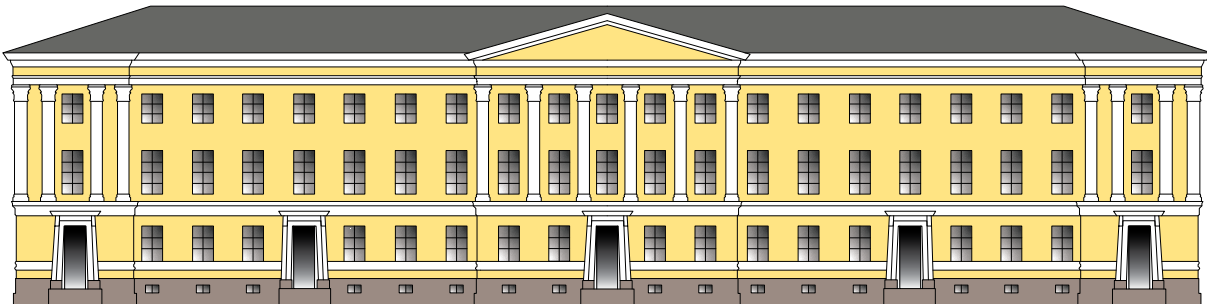
Huotelin, Paula & Kaipainen, Maarit (toim.), 2006. *130 vuotta suomalaisia arkkitehtuurikilpailuja*. Suomen Arkkitehtiliitto. Helsinki.

- Järvenpää, E., Rähkä, S., 2007. Vanhinta Helsinkiä: *Kerromuksia Kluuvin ja Kruununhaan kortteleista*. Helsinki: Helsingin Sanomat.
- Kolbe, L., Puhakka, P., 2008. *Helsingin kaupungintalo, Historiaa ja herkkuja*. Helsinki: Otava.
- Korhonen, A., 1998. Kaupungintalo, Aarno Ruusuvuori ja moderni aika. Kirjassa Helsingin kaupunginmuseo toim., 1998. *Kaupungin Leijona-sydän*. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo. s.101-118.
- Krohn, A., 1983. *Ikimuistoisessa seurassa: Kulttuuria, kulinarismia ja kohtaloita Seurahuoneella – Suomen vanhimmassa hotellissa 1833-1983*. Helsinki: Tammi.
- Kärki, P., 1971. Helsingin kaupungintalo: Rakennushistorian pääpiirteet. *Arkkitehti*, 3/1971. S.28.
- Lilius, H., 1984. *Esplanadi 1800-luvulla*. Rungsted Kyst: Anders Nyborg A/S.
- Mustonen, P., 1990. *Ravintolaelämää: Kulttuurikuvia, nostalgiaa, kulinarismia*. Helsinki: Tammi.
- Nissi, A., 2000. *Aarno Ruusuvuoren saneeraukset restauroinnin ja remontin kohteina*. [Internetistä] luettavissa osoitteessa <http://aimonissi.fi/ark/Ruusuu.htm>. [Haettu 12.8.2020]
- Norri, M.-R., Kärkkäinen, M. toim., 1992. *Aarno Ruusuvuori: Järjestys on kauneuden avain*. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.
- Pakarinen, R., 1998. Kaupunginkellari – helsinkiläisten ilo, virkamiesten turva. Kirjassa Helsingin kaupunginmuseo toim., 1998. *Kaupungin Leijona-sydän*. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo. s.180-195.
- Pasanen, E., 1986. Valtuustosalin empiiretalojen sylissä: Leijona-korttelin pohjoisosan uusiminen elävöittää Seenaatintorin laidan. *Helsingin Sanomat*, 1.2.1986, s.11a.
- Perttilä, J., 1997. *Helsingin kaupungintalo, ent. Seurahuone: Julkisivun väritutkimus*. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo.
- Pörssitieto, *Helsingin pörssiyhdistys*. [Internetistä] luettavissa osoitteessa <https://www.porssitieto.fi/1862porssi.html#yhtiot>. [Haettu 29.9.2020]
- Ringbom, Å., 1988. Engel och Societetshus. Kirjassa: Lilius, H. toim. 1990. *Carl Ludvig Engel*. Helsinki: Helsingin kaupunki, Opetusministeriö & Suomen rakennustaiteen museo.
- Ruusuvuori, A., 1971. Helsingin kaupungintalo: Kortteli n:o 30, Leijona. *Arkkitehti*, 3/1971. S.29-35.
- Ruusuvuori, A., 1985. *Helsingin kaupungintalo K 30 2. Rakennusvaihe, rakennusselitys*. Helsinki: Aarno Ruusuvuori.
- Ruusuvuori, A., 1988. Helsingin kaupungintalo: Entistäminen ja uudisrakennus. *Arkkitehti*, 5/1988. S.56-61.
- Saarnio, B., 1969. Kouvolan kaupungintalo. *Arkkitehti*, 6/1969. S.38-44.
- Salminen, A. 1997. *Helsingin kaupungintalon ent. Seurahuoneen rakennushistoria*. (muistio) Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo.
- Salminen, A., 1998. Seurahuoneesta kaupungintaloksi: rakennushistoria vuoteen 1965 asti. Kirjassa Helsingin kaupunginmuseo toim., 1998. *Kaupungin Leijona-sydän*. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo. s.67-81.
- Schildt, G., 1994. *Alvar Aalto: The Complete Catalogue of Architecture, Design and Art*. New York: Rizzoli International Publications
- Sundman, M., 1980. Leijonan kortteliin tulevat kohta rakentajat. *Helsingin Sanomat*, 20.7.1980, s.12a.
- Wessman, K., 1998. Tila ja sen taide, Helsingin kaupungintalon monumentaaliteokset. Kirjassa Helsingin kaupunginmuseo toim., 1998. *Kaupungin Leijona-sydän*. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo. s.130-146.

Julkisivumuutokset

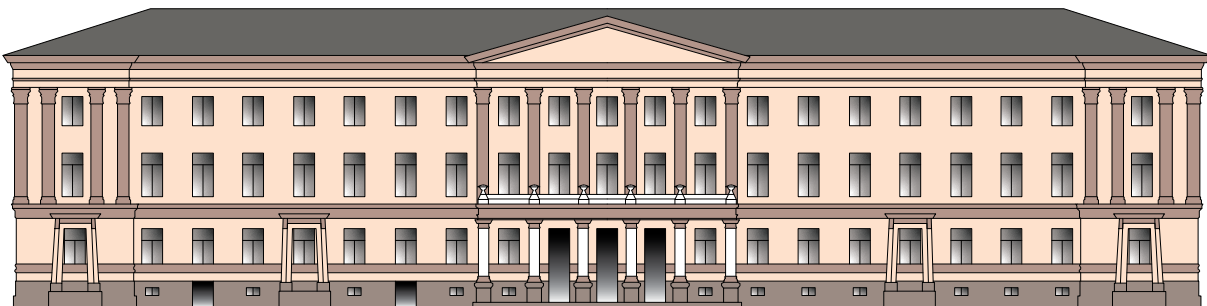
Liitteessä on esitetty kaupungintalon eri julkisivuasuja rakennushistorian varrelta. Väritystiedot perustuvat Jaana Perttilän 1990-luvun lopulla tekemään väritutkimukseen sekä vanhoihin valokuviin. Kuvissa esitetyt

värit eivät ole tarkkoja toisintoja tutkimuksessa löydettyistä pigmenteistä, vaan likimain esitettyjä rakennuksen yleisilmettä valottavia kaaviokuvia. Kuvasarjassa ei ole esitetty kaikkia rakennuksen väritysvaiheita.

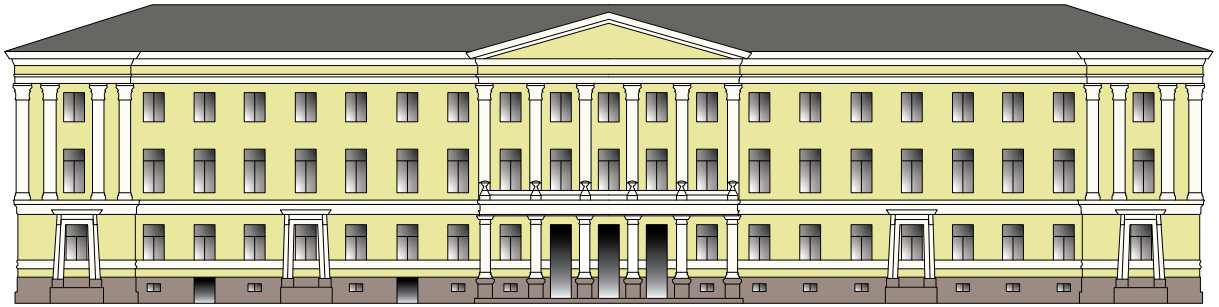
1830-LUKU

Carl Ludvig Engelin suunnittelemassa alkuperäisasussaan Hotelli Seurahuoneen väritys oli vaaleankeltainen valkoisin pilasterein ja listoin. Julkisivussa oli viisi keskenään samanarvoisesti koristeltua sisäänkäyntiä, keskimäinen palveli hotellin juhlatiloja. Neljä muuta johtivat alun perin pohjakerroksessa sijainneisiin liikehuoneistoihin. Itse hotelliin käytiin sisään sisäpihan puolelta. Ikkunoiden puitejako on tasaruutuinen ja empiretyylin mukainen.

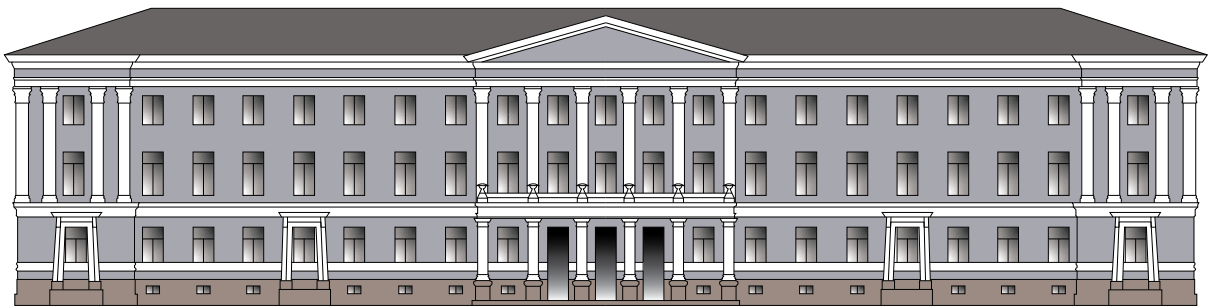
1890-LUKU

Seurahuoneen julkisivu on maalattu uudelleen uusrenessanssi-ihanteita mukaillen. Julkisivun peruspinta on vaalean roosan sävyinen ja pilasterit sekä listat on maalattu tumman ruskeiksi. Muita julkisivumuutoksia ovat uusi altaani pääsisäänkäynnin edessä sekä vanhojen liikehuoneistojen sisäänkäyntien muuttaminen ikkunoiksi. Sisäänkäyntejä korostaneen kehyskoristeet on silti jätetty paikoilleen. Länsipuolelle on kellarikerrokseen avattu kaksi sisäänkäyntiä uusiin liiketiloihin. Ikkunoiden puitejako on vaihdettu kahdessa alimmassa kerroksessa T-malliseksi ja ylimmässä kerroksessa kaksiruutuiseksi.

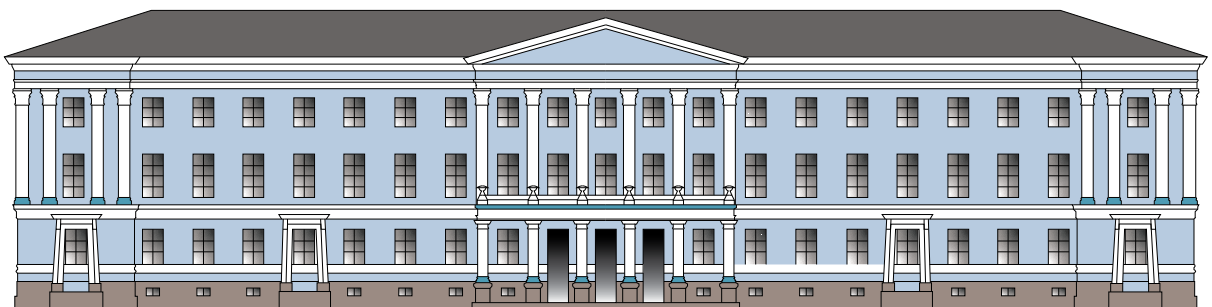
1910-LUKU

Viimeisinä vuosinaan Hotelli Seurahuoneen sisätiloihin on tehty jugend-aikaa edustavia muutostöitä. Myös julkisivun värityys vaihdettiin vihreän sävyiseksi jugend-tyyliä peilaten. Muita huomattavia julkisivumuutoksia ei tässä vaiheessa ole tehty.

1950-LUKU

Nyt jo Helsingin kaupungintalona toimivan rakennuksen julkisivu on sotien jälkeen maalattu uudestaan, tällä kertaa harmaan liilaksi. Pilasterit ja listat ovat jälleen valkoiset. Kellarin liikehuoneistoihin johtavat sisäänkäynnit on tässä vaiheessa jo muurattu umpeen. Ikkunoiden puitejako on säilynyt samana.

1970-LUKU

1970-luvulla Helsingin modernin kaupungintalon vanha empirefasadi maalataan Anitra Lucanderin värisuunnitelman mukaisesti siniseksi valkoisin pilasterein ja listoin. Joitain yksityiskohtia korostettiin tummalla turkoosilla, joka on sittemmin maalattu valkoisella. Väri oli rakennukselle kokonaan uusi, vaikka harmaampia sinisen sävyjä olikin julkisivussa myös aiemmin käytetty. Ikkunoiden puitejako on palautettu alkuperäiseen, tasaruutuiseen empiremalliin.

Rakennusluvut

Helsingin kaupunginarkistossa on rakennuslupa-asiakirjoja ja piirustuksia vuoteen 1922 saakka. Niitä ei pääosin ole saatavilla rakennusvalvontapalvelujen sähköisessä palvelussa Arskassa, muutama piirustus on kuitenkin saatavilla molemmissa arkistoissa. Tätä uudemmat luvat ovat sähköisinä saatavilla myös ARSKA-palvelussa. Luvat on alla esitetty kronologisessa järjestyksessä. Kaupunginarkistosta saatujen lupapiirustusten kohdalla lupatiedot ovat suurilta osin puutteellisia.

1857 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Sisätilamuutoksia

Lupa myönnettiin: 1857

Hakija:

Suunnittelija: Allekirjoitus epäselvä

Piirustukset: Kellarin ja ensimmäisen kerroksen pohjapiirros

1860

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Piirustuksiin ei ole merkitty muutoksia

Lupa myönnettiin: 1860

Suunnittelija: Ei allekirjoitusta

Piirustukset: Kellarin ja ensimmäisen kerroksen pohjapiirros

1861 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Sisätilamuutoksia kellarissa sekä uusi oviaukko kellariin Pohjoisesplanadin puolella

Lupa myönnettiin: 1861

Suunnittelija: Mahdollisesti Antell

Piirustukset: Pohjapiirros, julkisivu

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Sisätilamuutoksia sekä julkisivumuutoksia Sofiankadulle ja Katariinankadulle

Lupa myönnettiin: 1861

Suunnittelija: Mahdollisesti Antell

Piirustukset: Pohjapiirros, leikkaus, julkisivu (oletettavasti samaa sarjaa)

1863 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Julkisivumuutoksia kellarin ikkuna-aukoissa

Lupa myönnettiin: 1863

Suunnittelija: A. H. Dahlström

Piirustukset: Julkisivu

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Uuden juhlasalin rakentaminen sisäpihan keskelle

Lupa myönnettiin: 1863

Suunnittelija: A. H. Dalström

Piirustukset: Pohjapiirroksat (2 kpl), leikkaukset (2 kpl)

1868 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Takkamuutos

Lupa myönnettiin: 1868

Suunnittelija: Allekirjoitus epäselvä

Piirustukset: Pohjapiirros

1874 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Takkamuutos

Lupa myönnettiin: 1874

Suunnittelija: A. Boman

Piirustukset: Pohjapiirros

1875 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Julkisivu- ja sisätilamuutos Sofiankadun puolella

Lupa myönnettiin: 1875

Suunnittelija: A. Boman

Piirustukset: Julkisivu- ja pohjapiirros

1876 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Takkamuutos

Lupa myönnettiin: 1876

Suunnittelija: A. Boman

Piirustukset: Pohjapiirros, leikkaus

1877 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Uusi väliseinä

Lupa myönnettiin: 1877

Suunnittelija: Allekirjoitus epäselvä

Piirustukset: Asema-, pohja- ja julkisivupiirros, leikkaus

1878 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Sisätilamuutoksia kellarissa Sofiankadun puolella

Lupa myönnettiin: 1878

Suunnittelija: A. Boman

Piirustukset: Pohja-, julkisivu- ja leikkauspiirros

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Sisätilamuutoksia

Lupa myönnettiin: 1878

Suunnittelija: K. Nylander

Piirustukset: Asema- ja leikkauspiirros

1885 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Sisätilamuutoksia ja laajennuksia sekä altaani sisäänkäynnin eteen

Lupa myönnettiin: 1885

Suunnittelija: Hugo E. Saurén

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroset (4 kpl), leikkaukset (2 kpl), julkisivut (2 kpl)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Asiakirjat saattavat liittyä edelliseen muutokseen, mutta piirustuksissa on eri päiväys

Lupa myönnettiin: 1885

Suunnittelija: Hugo E. Saurén

Piirustukset: Julkisivu- ja pohjapiirros

1886 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Julkisivumuutos Sofiankadun puolella (uusi sisäänkäynti)

Lupa myönnettiin: 1886

Suunnittelija: Rancken & Saurén

Piirustukset: Asemapiirros, julkisivu

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Pieni sisätilamuutos hotellin aulatiloiissa

Lupa myönnettiin: 1886

Suunnittelija: Allekirjoitukset epäselviä

Piirustukset: Pohjapiirros

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Katos sisäpihalle

Lupa myönnettiin: 1886

Suunnittelija: Hugo E. Saurén

Piirustukset: Asemapiirros, leikkaus

1887

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Juhlasalin laajennus sivulaivoin ja muita sisätilamuutoksia

Lupa myönnettiin: 1.9.1887

Suunnittelija: Bruno Granholm

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroset (2 kpl), leikkaukset (4 kpl)

1888

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Uuden öljylämmitinjärjestelmän rakentaminen

Lupa myönnettiin: 13.11.1888

Suunnittelija: Bruno Granholm

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroset (2 kpl), leikkaukset (2 kpl)

1889

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Julkisivumuutos

Lupa myönnettiin: 13.12.1889

Suunnittelija: Bruno Granholm

Piirustukset: Julkisivut (2 kpl)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Öljylämmityslaitteiston lisääminen

Lupa myönnettiin: 1889

Suunnittelija: Bruno Granholm

Piirustukset: Pohja- ja leikkauspiirustus

1902 (MYÖS HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa
Toimenpide: Julkisivumuutos
Lupa myönnettiin: 17.10.1902
Suunnittelija: Selim A. Lindqvist
Piirustukset: Julkisivut (2 kpl)

1916 (MYÖS HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa
Toimenpide: Takkamuutos
Lupa myönnettiin: 27.9.1916
Suunnittelija: Ei tiedossa
Piirustukset: Leikkaus- ja pohjapiirros

1921 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa
Toimenpide: Sisätilamuutoksia Katariinankadun puoleisessa rakennuksessa, mm. uusi porras. Samat piirustukset kuin vuoden 1931 muutoksessa.
Lupa myönnettiin: 1921
Suunnittelija: Allekirjoitus epäselvä
Piirustukset: asema-, pohja- ja julkisivupiirros

1922 (HKA)

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa
Toimenpide: Sisätilamuutoksia Katariinankadun puoleisessa siivessä
Lupa myönnettiin: 1922
Suunnittelija: Ei tiedossa
Piirustukset: Leikkaus-, pohja- ja julkisivupiirros

1931

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa
Toimenpide: Sisätilamuutos Katariinankadun puoleisessa siivessä. Samat piirustukset kuin vuoden 1921 muutoksessa.
Lupa myönnettiin: 22.8.1931
Suunnittelija: Ei tiedossa
Piirustukset: Leikkaus-, pohja- ja julkisivupiirros

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa

Toimenpide: Naapurikortteliin johtava yhdyskäytävä Sofiankadun ylitse rakennetaan
Lupa myönnettiin: 9.10.1931
Suunnittelija: Helsingin kaupungin rakennuskonttori
Piirustukset: Asemapiirros, pohja- ja julkisivupiirrokset (2 kpl)

1932

Rakennuslupatunnus: Ei tiedossa
Toimenpide: Sisätilamuutos
Lupa myönnettiin: 5.7.1932
Suunnittelija: Helsingin kaupungin rakennuskonttori
Piirustukset: Asema- ja julkisivupiirros sekä leikkaus, pohjapiirros

1946

Rakennuslupatunnus: Ke-0235-46-C
Toimenpide: Kellaritilojen muunnos virkamiesten ruokasaliksi.
Lupa myönnettiin: 5.11.1946
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: L. Pajamies
Piirustukset: Asemapiirros ja leikkaus, pohjapiirustukset (2 kpl)

1948

Rakennuslupatunnus: Ke-0196-48-B
Toimenpide: Ei tiedossa
Lupa myönnettiin: 7.8.1948
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Ei tiedossa
Piirustukset: Piirustuksia ei säilynyt rakennusvalvonnan ARS-KAssa

1949

Rakennuslupatunnus: Ke-266-49
Toimenpide: Polttoaine- ja lämmityslaitteiden muutos
Lupa myönnettiin: 13.10.1949
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Helsingin kaupungin rakennustoimisto
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirros ja leikkaus

1961

Rakennuslupatunnus: Ke-2049-61-C
Toimenpide: Perustusten vahvistaminen mega-paaluilla.
Lupa myönnettiin: 14.12.1961
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Rakennusinsinööri-toimisto Erkki Paloheimo & co
Piirustukset: Asemapiirros, perustuspiirros

1965

Rakennuslupatunnus: 1-2355-65-C

Toimenpide: Tilamuutoksia kellarikerroksessa

Lupa myönnettiin: 16.10.1965

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirustukset (2 kpl)

Rakennuslupatunnus: 1-2728-65-C

Toimenpide: Tilamuutoksia ensimmäisessä kerroksessa

Lupa myönnettiin: 16.12.1965

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirustukset (2 kpl)

1966

Rakennuslupatunnus: 1-0298-66-C

Toimenpide: Uudet anturat

Lupa myönnettiin: 16.4.1966

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Insinööritoimisto Mikko Vanhanen

Piirustukset: Asemapiirros, perustuspiirros

Rakennuslupatunnus: 1-0891-66-C

Toimenpide: Kadunalaisten tunnelien rakentaminen

Lupa myönnettiin: 29.4.1966

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (2 kpl), leikkauspiirustukset (4 kpl)

Rakennuslupatunnus: 1-0900-66-A

Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus

Lupa myönnettiin: 8.10.1966

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (12 kpl), kattokuvat (2 kpl), leikkaukset (9 kpl), julkisivut (8 kpl)

Rakennuslupatunnus: 1-1900-66-A

Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus, lisäpiirustus(?)

Lupa myönnettiin: 8.10.1966

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Leikkaus

1967

Rakennuslupatunnus: 1-2500-67-R

Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus

Lupa myönnettiin: 1967

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, julkisivut (6 kpl), leikkaukset (2 kpl), detaljipiirustukset (6 kpl)

1968

Rakennuslupatunnus: 1-2256-68-C

Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus, muutoksia kellari-kerroksessa

Lupa myönnettiin: 14.11.1968

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (2 kpl)

1969

Rakennuslupatunnus: 1-1781-69-C

Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus, lisämuutoksia

Lupa myönnettiin: 21.8.1969

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (8 kpl), julkisivut (2 kpl)

1970

Rakennuslupatunnus: 1-0600-70-C

Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus, lisämuutoksia

Lupa myönnettiin: 2.4.1970

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (12 kpl), kattokuvat (2 kpl), leikkaukset (10 kpl), julkisivut (8 kpl)

1971

Rakennuslupatunnus: 1-0889-71-C

Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus, autohalli ja pihan autopaikoitus

Lupa myönnettiin: 4.5.1971

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (2 kpl), leikkaukset (2 kpl)

Rakennuslupatunnus: 1-2213-71-C

Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus, autohalli ja pihan autopaikoitus

Lupa myönnettiin: 2.11.1971

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Aarno Ruusuvuori

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (2 kpl), leikkaukset (2 kpl)

Rakennuslupatunnus: 1-2213-71-C
Toimenpide: Rikospoliisin talo, muutos toisessa kerroksessa
Lupa myönnettiin: 9.11.1971
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Helsingin kaupungin rakennusvirasto, J. Koskela
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (3 kpl)

Rakennuslupatunnus: 1-2293-71-C
Toimenpide: Kaupungintalon uudisrakennus, julkisivumuutos
Lupa myönnettiin: 11.11.1971
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Aarno Ruusuvoori
Piirustukset: Asemapiirros, julkisivut (2 kpl)

1972

Rakennuslupatunnus: 1-0856-72-C
Toimenpide: Muutos poliisilaitoksen rakennukseen
Lupa myönnettiin: 8.6.1972
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirros, leikkaus

Rakennuslupatunnus: 1-1913-72-R
Toimenpide: Mainoskaapin sijoitus julkisivuun
Lupa myönnettiin: 1972
Hakija: Ei tiedossa
Suunnittelija: Ei tiedossa
Piirustukset: Julkisivu, mainoskaappipiirros

Rakennuslupatunnus: 1-2088-72-R
Toimenpide: Mainoskyltin lisäys julkisivuun
Lupa myönnettiin: 1972
Hakija: Ei tiedossa
Suunnittelija: Ei tiedossa
Piirustukset: julkisivu, mainospiirustukset (2 kpl)

1975

Rakennuslupatunnus: 1-0890-75-C
Toimenpide: Muutoksia poliisilaitoksen rakennukseen
Lupa myönnettiin: 17.6.1975
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Helsingin kaupungin rakennusvirasto
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (4 kpl), leikkaukset (3 kpl)

1976

Rakennuslupatunnus: 1-1166-76-C
Toimenpide: Muutoksia autohalliin ja autojen pihapaikoitukseen
Lupa myönnettiin: 13.8.1976
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Aarno Ruusuvoori
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (2 kpl), leikkaukset (2 kpl)

1985

Rakennuslupatunnus: 1-2844-85-C
Toimenpide: Muutoksia kellarissa ja toisessa kerroksessa
Lupa myönnettiin: 8.11.1985
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Aarno Ruusuvoori
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirros

1987

Rakennuslupatunnus: 1-0620-87-C
Toimenpide: Lisäövien rakentaminen virastotalon ensimmäisen ja toisen kerroksen käytäviin
Lupa myönnettiin: 6.3.1987
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Aarno Ruusuvoori
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirros

1988

Rakennuslupatunnus: 1-1221-88-C
Toimenpide: Kellarin ja kolmannen kerroksen väliseinä- ja palo-ovimuutoksia
Lupa myönnettiin: 22.4.1988
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Aarno Ruusuvoori
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (5 kpl)

1997

Rakennuslupatunnus: 1-3846-97-C
Toimenpide: Kiinteistön peruskorjaus
Lupa myönnettiin: 28.10.1997
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Davidsson oy
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (5 kpl)

2002

Rakennuslupatunnus: 1-1797-02-D
Toimenpide: Avotilatoimiston jakaminen erillisiksi toimistohuoneiksi
Lupa myönnettiin: 4.6.2002
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Davidsson oy
Piirustukset: Asemapiirros, pohja- ja leikkauspiirros

2009

Rakennuslupatunnus: 1-1700-09-D
Toimenpide: Uuden sisäänkäynnin rakentaminen
Lupa myönnettiin: 16.6.2009
Hakija: Helsingin kaupunki
Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Davidsson oy
Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirroksset (3 kpl), leikkaukset (2 kpl), julkisivu

2010

Rakennuslupatunnus: 1-3699-09-C

Toimenpide: Turvakaiteen rakentaminen parvekkeelle

Lupa myönnettiin: 19.1.2010

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Davidsson oy

Piirustukset: Asemapiirros, julkisivu, parvekkeen kaidepiirros

Rakennuslupatunnus: 1-3700-09-C

Toimenpide: Opasteiden lisääminen Sofiankadun uuden sisäänkäynnin yhteyteen

Lupa myönnettiin: 9.2.2010

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehtitoimisto Davidsson oy

Piirustukset: Asemapiirros, julkisivu, detaljipiirros

2012

Rakennuslupatunnus: 1-0012-12-D

Toimenpide: Parannuksia kaupungintalon poistumisreitteihin

Lupa myönnettiin: 7.2.2012

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit Davidsson Tarkela oy

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirrokset (9 kpl)

Rakennuslupatunnus: 3-0014-12-C

Toimenpide: Uudet lipputangot ja vitriinit

Lupa myönnettiin: 7.2.2012

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit Davidsson Tarkela oy

Piirustukset: Asemapiirros, julkisivu, julkisivuleikkaus

2014

Rakennuslupatunnus: 1-0490-14-D

Toimenpide: Tilojen käyttötarkoituksen muutos

Lupa myönnettiin: 11.3.2014

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit Davidsson Tarkela oy

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirrokset (2 kpl), leikkaus

Rakennuslupatunnus: 1-0489-14-CMY

Toimenpide: Markkiisien, banderollien ja vitriinien asentaminen

Lupa myönnettiin: 15.4.2014

Hakija: Ei tiedossa

Suunnittelija: Petri Herrala

Piirustukset: Asemapiirros, julkisivut (2 kpl)

Rakennuslupatunnus: 1-0609-14-D

Toimenpide: Tilojen käyttötarkoituksen muutos

Lupa myönnettiin: 1.7.2014

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit Davidsson Tarkela oy

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirros, leikkaus

Rakennuslupatunnus: 1-1567-14-D

Toimenpide: Korttelin piha-alueen muutostyöt sekä valaistus

Lupa myönnettiin: 19.8.2014

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit NRT

Piirustukset: Asemapiirros, korttelileikkaukset (2 kpl), piha-suunnitelma

Rakennuslupatunnus: 1-2975-14-D

Toimenpide: Tilojen käyttötarkoituksen muutos

Lupa myönnettiin: 7.10.2014

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit Davidsson Tarkela oy

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirros, leikkaus

2015

Rakennuslupatunnus: 1-0235-15-D

Toimenpide: Sähköpääkeskuksen siirto

Lupa myönnettiin: 10.2.2015

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit Davidsson Tarkela oy

Piirustukset: Asemapiirros, pohjapiirros, leikkaus

2016

Rakennuslupatunnus: 1-0291-16-RAM

Toimenpide: Rakennusaikaiset muutokset: turvasulku ja sisäänkäyntiluiska

Lupa myönnettiin: 24.8.2016

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit NRT

Piirustukset: Pihasuunnitelma, korttelileikkaus, turvasulkupiirros

Rakennuslupatunnus: 1-3044-16-D

Toimenpide: Käyttötarkoituksen ja palo-osastoinnin muutokset

Lupa myönnettiin: 1.12.2016

Hakija: Helsingin kaupunki

Suunnittelija: Arkkitehdit Davidsson Tarkela oy

Piirustukset: Ovipiirros, pohjapiirrokset (3 kpl), julkisivupiirros, asemapiirros

MUITA TILAMUUTOKSIA 2019-2020

Aulan uudistaminen: Verstas Arkkitehdit Oy ja Suunnittelutoimisto KOKO 3 Oy

Aulan uudet kulkuyhteudet ja portaat, valvomon muutos:

Arkkitehdit Davidsson Tarkela Oy

Työtilat ja kahvilat: Studio Bergroth Oy

